

Vaščan

J. Šubic 1880

Glasilo
Krajevne
skupnosti
Poljane

Osrednja tema:

80 let od miniranja
in 70 let od rušitve
baročne cerkve sv.
Martina v Poljanah
ter

140 let od smrti
Štefana Šubica

Goran Šušnjar

Druga perspektiva

Jaka Šubic

»Življenje« svetnikov
in podob porušene
poljanske župnijske
cerkve sv. Martina po
letu 1944

Tina Benedičič

Tuok sa vekale!

Jure Ferlan

Mineva 140 let od
smrti Štefana Šubica

VAŠČAN,

Glasilo Krajevne
skupnosti Poljane

Naklada:

860 izvodov

Uredniški odbor:

Jerneja Bonča (urednica)
Anton Debeljak
Franc Dolenc
Bernarda Jesenko Filipič
Špela Krek
Bernarda Pintar
Jaka Šubic
Tadeja Šubic
Mateja Tušek

Izbor fotografij:

Jaka Šubic

Fotografija na naslovnici:

Janez Šubic, *Podoba očeta*,
olje na platnu, 1880,
104 cm × 73,5 cm.
Hrani: Narodna galerija
Ljubljana (Foto: NGS0434).

Fotografija na zunanji strani zadnje platnice:

Rezbarije na vhodnih vratih
Šubičeve hiše
(Foto: Jaka Šubic).

Izid glasila sta finančno omogočili:

KS Poljane in Občina
Gorenja vas - Poljane

Delo uredniškega odbora
in avtorjev prispevkov je
prostovoljno.

Lektoriranje:

Tina Benedičič

Oblikovanje in grafična priprava:

Studio Mazzini, d. o. o.

Tisk:

Pro Grafika, d. o. o.
Poljane, 2024

KAZALO

UVODNIK	Jerneja Bonča Ob rob jubilejnega leta	1
NAGOVORI	Franc Dolenc in Anton Debeljak Leto projektov in okroglih obletnic	2
	Milan Čadež 30 let skupne občine Gorenja vas - Poljane	4
	Jože Plut Bog ni mrtev, on je božič	6
KRAJEVNA SKUPNOST IN OBČINA	Jaka Šubic Občinska in krajevna priznanja v letu 2024	7
INTERVJU	Tadeja Šubic Lenart Oblak med zemljo, snegom in oblaki	10
OBRAZI NA POLJANSKEM	Špela Krek Poprijeti za vsako delo in v njem uživati	15
OBLETNICE	Goran Šušnjar Druga perspektiva	17
	Jaka Šubic »Življenje« svetnikov in podob porušene poljanske župnijske cerkve sv. Martina po letu 1944	22
	Tina Benedičič Tuok sa vekale!	29
	Jure Ferlan Mineva 140 let od smrti Štefana Šubica	31
DEDIŠČINA NA POLJANSKEM	Mateja Tušek Posebna zgodba o posebnih rečeh	32
	Goran Šušnjar Zgodbi kipov iz Tavčarjeve grobne kapelice na Visokem	37
KNJIŽNE NOVOSTI	Tina Benedičič Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane (1948–2023), zbornik	41
KRAJEVNE ORGANIZACIJE	Jože Plut Popolavno leto v župniji Poljane	42
	Bernarda Buh V veselem pričakovanju knjižnice	44
	Goran Šušnjar Obletnica	46
	Jure Ferlan Šubičeva hiša v letu 2024	48
	Franc Dolenc Rdeči križ v letu 2024	49
	Matej Peternelj Skavtski utrinki iz Poljanske doline	50
	Matija Božnar Slavnostno leto za poljanske gasilce	52
	Primož Drnovšek Kam tok Sore odnaša Športno društvo Poljane?	54
	Tina Dolenc SK Poljane sezono zaključil z zgodovinskim uspehom	56
ŠOLSKA PRILOGA	Tomaž Lang Nagovor	58
	Bernarda Pintar Uvodna misel	59
	Projekt mladi raziskovalci	59
	Literarni prispevki učencev OŠ Poljane	63
	Likovni izdelki učencev OŠ Poljane	71
	Jožica Maček Vrtec Agata v letu 2024	75
STRIP	Iztok Sitar	77

Foto: Jaka Subic

Ob rob jubilejnega leta

Jerneja Bonča, urednica

V otroštvu me je zelo pogosto, lahko bi rekla redno, obiskovala ena in ista podoba nočne more. Zaradi živalskega krika otroka je bila o njenem prihodu še isti trenutek obveščena cela hiša, ki je vedno znova hitela s »temeljnim postopkom zbujanja«, obupala pa šele potem, ko sem se osvobodjena blodnje umirila. Pred leti, enkrat v drugi polovici avgusta, me je iz ene takšnih lucidnih mor na koncu vendarle uspela zbuditi budilka. Še trenutek nazaj pa sem stala pred bronastim odlitkom vrat, za katerimi bi moral biti arhiv, ker me je tja poslala cenjena ravnateljica v prepričanju, da je bila nekoč storjena v šolski kroniki huda napaka, ki mora biti – zaradi ugleda šole – iz arhiva na vsak način odstranjena. Nisem ji uspela dopovedati, da se popravljati pisnih zgodovinskih virov preprosto ne da. In tako sem – kljub nasprotovanju – šla, udarjala s pestjo po mogočnih vratih, za katerimi se je v globel izgubljal le kovinski jek močnega udarca.

Zahajajo morda sanje v resničnost ali resničnost vstopa v sanje ali pa je promet med njima nemara celo obojesmeren, tega nisem nikoli vedela. Kakor koli, če nič od tega ali pa vse to, ko smo se letos zaradi jubilejnega leta posvetili starim številkam *Vaščana*, je blodnja kot *déjà vu* pojav zopet v novi preobleki stopila iz teme. Da vsaka nova številka glasila postane že ob rojstvu pisni zgodovinski vir, ki se ga v arhivu spreminjati več ne more in ne sme, se je med listanjem po starem svežnju ponovilo kot novo zavedanje. Kar so/smo pisali, tako ostaja, kakor so/smo natisnili, potrpežljivo čaka na one iz prihodnosti.

Kaj ni to malo strašljivo? Kakšna bo prihodnost zgodovine kraja, je naposled odvisno (tudi) od preprostega *Vaščana*. Potemtakem glasilo v našem popoldanskem peskovniku sploh ni več igrača, naše delo pa ne igra. Nikoli nisem razmišljala, da bi mogla biti njegova cena z leti lahko celo tako visoka, še manj, da se vzporedno z njo nemara meri odgovornost tistih, ki glasilo ustvarjamo. Če je tako, si mislim, da bi vendarle nekdo od naštetih v kolofonu moral svojemu imenu dodati še levi prilastek: odgovorni/odgovorna ... a se že hip zatem premislim, saj ni potrebe, ker se delavci *Vaščana* tudi pri igri radi močno potrudimo.

V opravičilo bralcem in v obrambo ustvarjalcev pa naj ob rob zapišem še to, da *Vaščana* – ki je začel izhajati zaradi osveščanja bralcev o dogajanju v krajevni skupnosti in ne zaradi zgodovine – ista zgodovina (ki pretresa) vendarle ne ovaja. V svojem času je bil *Vaščan* lahko samo tak, kot je bil. Vsako obdobje svoja razvojna faza, ki so mu v duhu tistega časa služili najbolj vdani služabniki in to brez vsakršnega plačila. Tako, verjamem, je z njim še danes. Zgolj razvojna faza v duhu nekega časa. Ker pa čas

ne teče vedno vzporedno z razvojem, pač pa se poslužuje čisto svojih obvoznic, ima lahko tudi napredek čisto svojo smer. Večkrat se kasneje celo izkaže, da je obvod le odgovor predhodni dobi in kot tak celo potreben ali takrat morda edina možnost. Vse to je seveda za človeka, človeštvo in *Vaščana* čisto normalno in dopustno. Da le ne zavozni tako hudo – kot se je kdaj v človeštvu zgodilo –, da bi bila njegova zgodovina za spominjanje trpka tako zelo, da bi jo najraje kar pozabili – kar se seveda (zaradi razvoja ali zdravja človeka, človeštva in *Vaščana*) nikoli ne sme.

Vaščan torej letos praznuje. Iz njega govori že celovito polstoletje kraja – za zgodovinarje poslastica. Kaj se ve, tod bodo morda čez dvesto, tristo, štiristo ... let citirali *Vaščana* tako kot danes Valvasorjevo *Slavo* na nekdanjem Kranjskem. Če bo sreča mila, na Občini kaj denarja, delavci *Vaščana* pa pri pregledovanju starih številčk marljivi, vas morda krajša pripoved zgodovine kraja v obliki zbornika doseže že ob letu osorej. Zato skočimo raje od zgodovine k redni, 133. številki, da preverimo, kako je z glasilom danes, petdeset let po njegovi prvi številki.

Po zunanosti je profesionalen, kar ne pomeni stalen. Zaradi boljše preglednosti – in priznam, nekaj tudi zaradi okrogle obletnice – smo obliko letos nekoliko spremenili. Povabljeni, zazrite in poglobite se vanj. Smo pa že davno tega razmišljali tudi o spremembi imena. Pa ne zato ker bi se morale vaščanke ob *Vaščanu*, ki že od vsega začetka nagovarja zgolj polovico svetovne populacije, počutiti hudo diskriminirane. Bolj zaradi tega, ker je že davno prerastel svoje otroške hlače. V dobri nameri pa nas je pri tej preprosti nalogi nenadno dohitelo bridko spoznanje, da bi bilo pri petdesetih letih življenja lažje zamenjati kar koli drugega. Navsezadnje se pri tej starosti niti več ne ve, ali ime oblikuje glasilo ali glasilo ime. Zato smo sklenili, da je najbolje, če ostane *Vaščan* še naprej lepo *Vaščan*.

O vsebini, ki jo – razen redkih izjem – ustvarjamo trpežni neprofesionalci, je možno zelo na kratko reči, da trenutno z največjim naporom zmoremo toliko. Če bi želeli več in bolje, boste morali kakšno drobtinico prispevati (lepo povabljeni!), če drugače, boste morali povedati – veseli bomo vsakršne odzivnosti, vključno s čestitkami –, ali pa zamenjati vsaj urednico. Slednje bi bilo po desetletju nastopanja na domačem prizorišču celo zelo smiselno, saj bi se v tej igri – morda celo v novi razvojni fazi – lahko izkazal še kdo, oddahnila pa najmanj doseganja (»neodgovorna«) urednica, morda pa celo *Vaščanova* publika.

In še voščilo. Naj se dopolnjuje, raste raznotero življenje in z njim njegovo ogledalo, ki v obliki preprostega *Vaščana* nastaja z razvojem dragega nam kraja.

Leto projektov in okroglih obletnic

Franc Dolenc, predsednik krajevne skupnosti,
in Anton Debeljak, podžupan

Spoštovane krajanke in krajan!

Ponovno je prišel čas izida našega glasila, zato prav lepo pozdravljeni na straneh 133. številke glasila *Vaščan*, ki letos beleži svoj jubilej, saj že petdeset let neprekinjeno izhaja in obvešča krajanke o načrtih, razvoju in doseženih rezultatih v krajevni skupnosti Poljane in občini. Tudi v jubilejni številki imamo priložnost, da vas informiramo o dogodkih, delu in rezultatih v iztekajočem se letu.

Po lanskim katastrofalnih poplavah je bilo leto 2024 za našo krajevno skupnost in celo občino leto projektov in naložb, zato se na pragu novega leta lahko ponosno ozremo na rezultate v iztekajočem se letu. Izvajalci, pretežno domači podjetniki, so v minulem letu realizirali številne infrastrukturne projekte, ki so jih lanskoletne poplave poškodovale, zato hvala vsem izvajalcem, ki so se celo leto trudili, hvala tudi vsem lastnikom zemljišč, ki ste stopili nasproti predlaganim rešitvam v dobro vseh krajanov in občanov.

S sredstvi Krajevne skupnosti Poljane smo v Jazbecovi grapi na novo utrdili in asfaltirali 260 m dolg odsek ceste, pri stari pošti v Poljanah smo vgradili cevi za meteorne vode, utrdili in asfaltirali celotno javno površino, v Delnicah smo asfaltirali celoten odsek ceste od Štantmana do Vogelčarja v dolžini 460 m, del finančnih obveznosti pa prenesli v naslednje leto.

Z občinskimi in državnimi sredstvi so se z vgraditvijo opornih zidov, novih prepustov, z novim spodnjim ustrojem in asfaltiranjem uredili naslednji odseki cest:

Delnice–Štantman–Vogelčar (860 m), Delnice–Kopišar (oporni zid), Delnice–Popreval (700 m), Podobeno–Močinkar (590 m), Volča–novi most na javorski cesti, Volča–Zakobiljek (650 m), Volča–Malenski Vrh (1500 m), Poljane pokopališče–Volča (600 m), Poljane–odcep Štravs (120 m), Volča–Jazbecova grapa (600 m), Poljane–Smoldno (2000 m), Srednja vas–Brda (650 m), Predmost–odcep Frlež (250 m), Predmost–most–Bren-težu graben (80 m), Predmost–pešpot proti cerkvi (120 m), Žabja vas (60 m), Drnovškov mlin–Kremenik (2000 m), Predmost–Žabja vas–Dolenja Dobrava (makadamska cesta 1900 m) in še več krajših odsekov. Kjer so potoki ogrožali oziroma spodjedali cesto, so bile sanirane tudi brežine strug. Nekateri odseki cest so že končani, na nedokončanih odsekih cest pa se bodo dela nadaljevala spomladi.

Z občinskimi sredstvi se gradi vodovod Petelinov grič–Dolenje Brdo–Srednja vas, kjer bo na nekaterih odsekih tudi obnovljena cesta. Dela morajo biti po pogodbi končana do 31. avgusta prihodnje leto.

V vaškem jedru Poljan pa kljub številnim sanacijskim »poplavnim« projektom počasi dobiva končno notranjo in zunanjo podobo tudi novi kulturni dom. V novembru je bil izveden tehnični pregled objekta, sledi odprava pomanjkljivosti. Leta 2025 se bodo nadaljevala dela pri urejanju okolice in opremljanju notranjosti kulturnega doma.

Tudi za arheološko najdišče sv. Martina v Poljanah, kjer je nekoč stala mogočna baročna cerkev, so pripravljene projekti, ki se bodo prihodnje leto nadaljevali. Na predlog Zavoda

Novi kulturni dom bo v prihodnjem letu odprl svoja vrata.

Asfaltiranje ceste v Jazbecovi grapi

za varstvo kulturne dediščine RS je to območje razglašeno za kulturni spomenik in je treba arheološko najdišče protipoplavno sanirati in ga trajno prezentirati. Na tem območju je načrtovana ploščad in pokrit objekt s simbolno silhueto strehe nekdanje baročne cerkve. V mesecu septembru pa je na pokopališču v Poljanah potekala pogrebna svečanost, ki jo je vodil poljanski župnijski upravitelj dr. Jože Plut. S pokopom davnih Poljancev smo dostojanstveno ponovno pokopali posmrtno ostanke naših krajanov, ki so bili najdeni v zadnjem delu arheoloških raziskav. Na območju, kjer je bilo ob nekdanji župnijski cerkvi sv. Martina več kot tisočletje osrednje pokopališče za Poljansko dolino, so med arheološkimi raziskavami izkopali in raziskali 763 grobov. S spoštljivim obredom smo poskušali zagotoviti pietetno obravnavo starodavnega zadnjega počivališča naših prednikov.

Prostovoljno gasilsko društvo Poljane je letos praznovalo 130 let delovanja. Svoj jubilej so poljanski gasilci zaznamovali z več dogodki. Že junija so darovali sveto mašo za vse pokojne in žive gasilce. Konec julija pa je najprej sledila slavnostna akademija, nato gasilska parada z veliko vrtno veselico. Slavnostnih dogodkov so se udeležili domači gasilci, gasilci iz sosednjih društev, visoki predstavniki Gasilske zveze Slovenije, občinski predstavniki in krajan. Vsem poljanskim gasilcem še enkrat čestitamo ob visokem jubileju in se v imenu vseh krajanov zahvaljujemo za delo in pomoč, ki jo nudite.

Veliko se nas je udeležilo praznovanja dneva državnosti, ki smo ga v Poljanah že tradicionalno praznovali na kresni večer, 23. junija. Praznovanje smo začeli s slavnostno mašo za domovino v župnijski cerkvi sv. Martina, ki jo je daroval arhidiakon dr. Jože Plut. Sledilo je praznovanje v telovadnici Osnovne šole Poljane. Zbrane je najprej nagovoril poslanec Žan Mahnič. Slavnostni govornik, pesnik in gledališki igralec Tone Kuntner pa se je s svojimi pesmimi doživeto sprehodil skozi dogodke, ki so nas pred 33 leti privedle do samostojne države. Po odličnem kulturnem programu, ki sta ga pripravila Osnovna šola Poljane in Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane, je sledila podelitev priznanj štirim zaslužnim krajanom. Majda Debeljak je prejela priznanje za dolgoletno prizadevno delo v domači župniji ter na področju kulturne dejavnosti v kraju, Branko Peternel za dolgoletno

prostovoljno delo v gospodarskem svetu Župnije Poljane in v PGD Poljane, Antonija Jesenko za dolgoletno prostovoljno delo v župniji Poljane in krajevni skupnosti ter za prizadevanje ohranjanja ljudske tradicije, Anica Rant pa za prispevek k bolj kakovostnemu in polnemu življenju krajanov v domači župniji in krajevni skupnosti.

Ob občinskem prazniku Občine Gorenja vas - Poljane, kjer smo praznovali tudi 30-letnico ustanovitve naše občine, so bila v soboto, 23. novembra 2024, podeljena občinska priznanja tudi našim krajanom. Bronasto priznanje sta prejela: Uredniški odbor glasila *Vaščan* za 50-letno prostovoljno raziskovanje in beleženje zgodovine Krajevne skupnosti Poljane, Prostovoljno gasilsko društvo Poljane za nesebično delo in modernizacijo v zadnjem desetletju in ekipa prve pomoči Civilne zaščite občine Gorenja vas - Poljane (ki sicer deluje v občinskem merilu, mentor in nekatere članice pa so iz KS Poljane) za strokovno delo in dosežene izjemne uspehe na preverjanjih usposobljenosti ekip prve pomoči. Vsem prejemnikom krajevnih in občinskih priznanj iskreno čestitamo in se jim zahvaljujemo za njihov doprinos k razvoju in prepoznavnosti kraja in občine.

Naj se ob koncu iztekajočega se pestrega leta zahvalim vsem, ki ste po svojih močeh pripomogli k razvoju naše krajevne skupnosti in občine. Prav lepo se v imenu sveta KS Poljane zahvaljujem županu Milanu Čadežu in celotni občinski upravi za uspešno delo in dobro sodelovanje.

Hvala celotnemu šolskemu kolektivu, novemu ravnatelju in župniku za posredovano znanje in vzgojo, ki so je deležni naši najmlajši krajan. Naj se zahvalim še nekdanji ravnateljici Metki Debeljak za dolgoletno odlično sodelovanje s Krajevno skupnostjo Poljane in z vsemi društvi v kraju. Hvala tudi vsem društvom, ki v okviru svojega delovanja in svojega časa pripravite veliko prijetnih dogodkov, ki se jih naši krajan z veseljem udeležujejo.

V začetku decembra je naše pridne otroke obiskal sveti Miklavž s svojo stalno družbo – angelčki in parkeljni. Veseli otroci, starši in mladi po srcu so se zbrali v cerkvi sv. Martina v Poljanah. Po končanem kulturnem programu so otroci priklicali svetega Miklavža. Otroke je dobri mož nagovoril, jih marsikaj povprašal in z njimi molil. Ko so mu otroci obljubili, da bodo pridni, je pridnim poljanskim otrokom razdelil več kot tristo daril. Veseli in nasmejani so skupaj s starši odhajali proti domu. Kulturnemu društvu se prav lepo zahvaljujemo za vsakoletno izvedbo miklavževanja.

Spoštovane krajanke in krajan, spoštovani bralci našega glasila, na koncu želim izreči čestitke vsem, ki prebirate te vrstice in ki vas zanima, s čim se v krajevni skupnosti Poljane ukvarjamo. Želim vam blagoslovljen božični večer, praznujte ga v krogu najdražjih, ponosno praznujte dan samostojnosti in enotnosti, naj slovenske zastave zavihrajo po vseh domovih. Novo leto pa naj vam prinese obilo zdravja, miru, lepih trenutkov in pravih odločitev.

Srečno 2025!

Asfaltiranje ceste v Delnice, odcep Štantman

30 let skupne občine Gorenja vas - Poljane

Milan Čadež, župan

Letošnjega oktobra je minilo 30 let od ustanovitve skupne občine Gorenja vas - Poljane, ki obsega kar šest zelo različnih krajevnih skupnosti od Poljan, Javorij, Gorenje vasi, Lučin do Trebije in Sovodnja. Različni so bili tudi pogledi na prihodnost novoustanovljene občine. Nekateri bolj negotovi so ji napovedali obstoj kratkega diha, drugi so prepoznali nove priložnosti. Ob tej priliki bi se rad zahvalil našemu prvemu županu naše občine, gospodu Jožetu Bogataju, ki je s takratnimi sodelavci postavil temelje nove lokalne uprave in zastavil delo za prihodnost.

Prikaz načrtovane ureditve arheološkega najdišča v središču Poljan

V krajevni skupnosti Poljane je bila tedaj le štiriletna šola brez pravega vrtca in primerne telovadnice, z dotrajanimi cestami in vodovodi ter brez čistilne naprave in kanalizacije. Danes pa Poljane kažejo povsem nov obraz. Le tri leta po ustanovitvi občine je bila dograjena devetletna šola, sledila je gradnja nove telovadnice, novega igrišča, novega prostornega vrtca z dodatnimi parkirišči. Po krajevni skupnosti se je zgradilo razvejano optično omrežje, v Dobju je zrasla sodobna gospodarska cona z mnogo novimi delovnimi mesti. Prenovljen je bil celoten poljanski vodovod, zgrajen nov vodohran, nova čistilna naprava s kanalizacijo, urejenih vrsto novih cest s pločniki. Izveden je bil obsežen projekt protipoplavnih ureditev Poljan, z novimi mostovi, ki so vsi prestali lanskoletne rušilne poplave. Te so najbolj prizadele prav krajevno skupnost Poljane, nič manj tudi plazovi na cestah proti Smoldnu, Volči, Zakobiljku, Malenskemu Vrhu, Srednji vasi, Kremenku ... Občina je odgovorila odločno in že v prvem letu po poplavih smo na območju krajevne skupnosti Poljane izvedli za skoraj osem milijonov intervencij in sanacij, kar je dvokratnik običajnega investicijskega dela proračuna za celo občino. Prometna urejenost cest v krajevni skupnosti bo občutno presegla stanje pred lansko ujmo.

Nova občina je torej več kot upravičila svoj obstoj. Obenem pa je lokalna skupnost ostala zvesta zapisanemu v občinskem prostorskem načrtu, ki določa Poljane za kulturno središče občine. Tu so se rodili številni veliki umi in spoštovani umetniki slovenskega merila. Zato smo se v velikih zamahih lotili urejanja in oživljanja poljanskih kulturnih hramov: rojstne hiše slikarjev Šubic z znamenito podobarsko delavnico, dvorca Visoko, znamenitega domovanja Ivana Tavčarja z bogato zgodovino, in tudi celovite prenove samega vaškega jedra Poljan.

V letu 2021 smo odkupili stavbo nekdanje trgovine Mercator, v istem letu še Kulturni dom Poljane, ki ga je zaradi dotrajanosti takoj nato čakala rušitev. Spodbujeni z velikimi uspehi Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane, ki je za znamenito dramo *Visoška kronika* v priredbi in režiji Andreja Šubica leto poprej na festivalu ljubiteljskih gledališč prejelo

V svojih koreninah so imeli in imamo delavnost, poštenost, iznajdljivost in podjetnost. Prav to pa je bilo vodilo tudi vseh nas skozi prvih 30 let naše občine, ki je z dokazanim delom več kot upravičila svoj obstoj.

Čufarjevo plaketo za najboljšo predstavo po oceni gledalcev, smo na istem mestu začeli graditi nov kulturni hram. Ta bo prihodnje leto predan namenu, v njem pa bo prostore dobila tudi nova knjižnica, ki se bo raztezala v dveh nadstropjih nad gostinskim lokalom, v vmesni etaži bo še prostor za galerijsko in razstavno dejavnost. V delu ob gasilskem domu je čez dve etaži umeščena sodobna prireditvena dvorana podobne velikosti kot v starem kulturnem domu, a z bistveno večjim prireditvenim odrom in sodobnejšo opremo in spremljajočimi prostori za nastopajoče. V tretji etaži nad veliko dvorano bo na voljo mala dvorana, ki je z mostovžem povezana s knjižnico, v isti etaži sta tudi hišniško stanovanje in garsonjera. V mansardnem delu so poleg kotlovnice našle prostor še tri društvene pisarne in prostor za balvansko plezalno steno. Pričakujemo, da bo ob dobrem programskem delovanju s pomočjo domačega društva novi kulturni dom vdihnil novo dinamiko dogajanja v krajevni skupnosti.

Začenjamo pa tudi z realizacijo za Poljane morda najpomembnejšega projekta prezentacije arheološkega najdišča na lokaciji nekdanje cerkve svetega Martina sredi Poljan. Zadnja tri leta so na tem mestu potekale arheološke raziskave, za kar pa je bilo treba že leta 2022 porušiti še opuščeno trgovino. Še pred tem smo s pročelja stavbe na mesto spomenika NOB prenesli fresko Iveta Šubica, za kar je bilo potrebno veliko pogovorov z vsemi deležniki in vpletenimi, pa tudi sama izvedba je bila velik gradbenotehnični podvig. V oktobru smo pridobili gradbeno dovoljenje za trajno ureditev najdišča, kjer so v zadnjem tisočletju stale kar tri cerkve, v grobovih pa so bile najdene celo najdbe iz 10. stoletja. Najdišče gotskega dela bomo zaščitili s pokrovno ploščo, ki bo toliko dvignjena nad koto terena, da bo pod njo na voljo hodna

površina za vodene ogledne neposredno po območju najdišča z vhodom s strani ceste. Nad pokrovno ploščo, ki bo služila tudi kot prireditveni oder na prostem, bo zgrajeno simbolno stebrišče v obliki strehe nekdanje baročne cerkve. Po obodu slednje pa bo zgrajena ploščad na prostem, ki bo na voljo za prireditve in za druženje krajanov. S tem bo najdišče trajno na voljo za ogled tako domačinom kot tudi širši regiji, saj je bilo v juniju zaradi svojega pomena razglašeno za kulturni spomenik lokalnega pomena. Po mnenju Zavoda za varstvo kulturne dediščine RS gre za najbolje raziskano in dobro ohranjeno najdišče v širši regiji, ureditev pa je inovativen primer zaščite, ki hkrati omogoča tudi ogled. Tako bomo ohranili spomin na bogastvo preteklosti kraja in hkrati tudi na naše prednike, ki so s ponosom za prihodnje rodove na tem mestu gradili svete hrame in se v njih tisočletje zbirali.

V svojih koreninah so imeli in imamo delavnost, poštenost, iznajdljivost in podjetnost. Prav to pa je bilo vodilo tudi vseh nas skozi prvih 30 let naše občine, ki je z dokazanim delom več kot upravičila svoj obstoj. Zahvalil bi se svojim sodelavkam in sodelavcem pod vodstvom direktorice občinske uprave Elizabete Rakovec za vestno in predano delo ter veliko požrtvovalnost, kar se je izkazalo predvsem v letošnjem letu ob sanaciji po poplavih. Hvala predsedniku KS Poljane Francu Dolencu za sodelovanje in podžupanu Tonetu Debeljaku za marljivo in predano delo.

Vsem krajkankam in krajanom krajevne skupnosti Poljane želim še naprej dobrega sodelovanja. Voščim vam mirne praznike, veselo praznovanje Božjega rojstva, ponosno praznovanje dneva državnosti in srečno, zdravo, zadovoljno in uspešno novo leto 2025!

Bog ni mrtev, on je božič

Jože Plut, župnik

Štefan Šubic, kulisne jaslvice v Železnikih (Foto: Aleksander Čufar)

»Sneži!« pravi prvi. »Sneg je!« pravi drugi. Najprej pričakovanje in hrepenenje, potem uresničitev. Ne točno taka, kot si želim (eni namreč pričakujejo veliko snega, drugi ga pričakujejo malo manj, pa hitro »da mora zmrzniti, da bo bolj dolgo ostal«, tretji ga pričakujejo drugače). Vsi ga pričakujemo. In potem: Kakšno veselje, kakšna radost!

Da, človek je bitje pričakovanja, hrepenenja, upanja ... Pa ne samo za stvari, za katero že imamo izkušnjo in vemo, da se nekako »morajo zgoditi«, ker je to »normalno«. Kot je na primer pozimi mraz, sneg, kepanje, sankanje, smučanje. Čeprav vemo, hrepenimo. Človek pa je v resnici tudi bitje, ki hrepeni in upa še bolj: globlje ali pa višje. Hrepenimo po svetu miru, pravičnosti, dobrote, ljubezni in to popolnoma upravičeno. Upravičeno, čeprav izkušamo, da imajo nekateri ljudje raje vojno kakor mir, raje jemljejo kakor dajejo, raje imajo sebe kakor druge. Raje imajo »mrtvega Boga«, ker, če je mrtev, pač delajo, kar jim godi. Ti slednji stavki odsevajo dejstvo, da smo ljudje svobodna bitja in da čutimo, da nam je svoboda dana zato, da delamo za mir, da smo pravični, dobri, da ljubimo, ker če ne, samo rušimo.

Čeprav to vemo, smo velikokrat nemočni. Radi bi, pa ne zmoremo. Ne obupamo, še vedno hrepenimo in upamo. To je globoko v nas. Kot klic, ki ga je Nekdo položil v nas in ga ni mogoče utišati. Tam okrog božiča je to hrepenenje in upanje najmočnejše. Takrat zaznamo, da lahko ljubimo, ker smo ljubljeni; da lahko delamo za mir, ker ga imamo v srcu; da lahko odpuščamo, ker smo sicer nesrečni in mrki; prevzame nas resnica, da smo od Nekoga ljubljene in da je človeško življenje lepo celo v hlevčku, v bolnišnici, v vojni. To nam je povedal in pokazal Tisti, ki nas ima tako rad, da, čeprav je vseomogočni Bog, postane »Majhen Bog« – Božič: rodi se! Kot pravi *Sveto pismo*: »Bog svojo vseomogočnost skazuje z usmiljenjem in prizanašanjem!« Kaže nam pot in potrpežljivo čaka, da bomo od hrepenenj prešli v uresničevanje, ker smo tega zmožni. Ni čudno torej, da so angeli ob Jezusovem rojstvu peli: »Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji!« Bog Oče nam v Jezusu, svojem edinorojenem, daje vse: svojo ljubezen, moč in pomoč. V Njem zmoremo stori- ti čudovite stvari.

Vesel božič, ponos in blagoslov.

Občinska in krajevna priznanja v letu 2024

Zbral in uredil **Jaka Šubic**

Tudi v letošnjem letu so bila podeljena priznanja uspešnim, prizadevnim in zaslužnim krajanom. Na občinskem prazniku v soboto, 23. novembra 2024, so bila podeljena priznanja Občine Gorenja vas - Poljane. Iz naše krajevne skupnosti so jih prejeli: Gasilsko društvo Poljane, uredniški odbor glasila *Vaščan* ter ekipa prve pomoči Civilne zaščite Občine Gorenja vas - Poljane. Priznanja Krajevne skupnosti Poljane so bila podeljena na praznovanju dneva državnosti v juniju, prejeli pa so ga štirje krajanji: Majda Debeljak, Branko Peternel, Antonija Jesenko in Anica Rant.

Dobitniki občinskega priznanja iz KS Poljane

PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO POLJANE

Prostovoljno gasilsko društvo Poljane je prejelo priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za nesebično delo in modernizacijo v zadnjem desetletju.

Prostovoljno gasilsko društvo Poljane v letu 2024 praznuje 130 let delovanja. Leta 1894 je bilo na pobudo Valentina Šubica, Valentina Tavčarja in Jerneja Ramovša ustanovljeno brambno društvo, kakor so takrat imenovali gasilska društva. Med ustanovitelji so bili še rodoljubi dr. Ivan Tavčar, njegov brat in tedanji župan Poljan Valentin Tavčar, ljubljanski župan Ivan Hribar, ki so osebno in finančno podprli ustanovitev društva, podprli jih je tudi avstrijski cesar Franc Jožef.

Vse od ustanovitve do današnjih dni PGD Poljane skladno s svojo doktrino skrbi za varnost vseh krajanov in krajanov. Društvo v svoje vrste danes združuje več kot 400 članic in članov, v operativno sestavo pa 52 članic in članov. Z naj-sodobnejšimi gasilskimi vozili lahko zagotavljajo stalno operativno pripravljenost 24 ur na dan. Sposobnost pomagati sokrajanu v nesreči ne glede na uro in dan v letu je vseskozi vodilo operativnemu članstvu.

Sedanje vodstvo in operativno članstvo se je učilo od svojih predhodnikov, svoje znanje pa z veseljem predaja mlajšemu rodu. Poljanska mladina je v gasilskem društvu zelo dejavna in posledično zelo uspešna na različnih tekmovanjih. Ponosni so na to, da so poznani po vrhunskem znanju in uspehih, doseženih na vseh ravneh, od gasilske olimpijade, državnih orientacijskih tekmovanj ter regijskih in državnih tekmovanj gasilske mladine. Domače gasilsko društvo, gorenjsko regijo in državo uspešno zastopajo tudi na srečanjih slovenske in hrvaške gasilske mladine.

Poljanski gasilci negujejo prostovoljstvo, solidarnost in tovarištvo kot dragocene vrednote v naši družbi na vseh področjih. Najbolje in najceloviteje pa se to pokaže ravno v pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Prostovoljstvo je torej kapital, ki ga ni mogoče nadomestiti z ničimer.

UREDNIŠKI ODBOR GLASILA VAŠČAN

Uredniški odbor glasila *Vaščan* je prejelo priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za 50-letno prostovoljno raziskovanje in beleženje zgodovine Krajevne skupnosti Poljane.

Vaščan, glasilo Krajevne skupnosti Poljane, letos beleži že petdeset let od svoje prve številke. Glasilo je nastalo sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja z namenom obveščanja krajanov o načrtih in izvedbi le teh v Krajevni skupnosti Pol-

Borut Pintar (predsednik) in Matija Božnar (poveljnik) prevzela bronasto priznanje Občine za PGD Poljane (Foto: Vito Debeljak)

Bronasto priznanje Občine uredniškemu odboru glasila *Vaščan* (Foto: Vito Debeljak)

jane. Od takrat je izhajal vsaj enkrat, lahko pa tudi dva- do trikrat letno. Uredniški odbor trenutno sestavljajo: Jerneja Bonča (urednica), Anton Debeljak, Franc Dolenc, Bernarda Jesenko Filipič, Špela Krek, Bernarda Pintar, Jaka Šubic, Tadeja Šubic in Mateja Tušek; s svojo stroko pa pripomoreta tudi lektorica Tina Benedičič in oblikovalec Matjaž Mazzini.

Od prve do zadnje, 132. številke je v razvoju glasila opazna precejšnja razlika. Spreminjal se je postopno. Z leti je postajal vedno širši zapisovalec dogajanja v kraju. V njem so se začela oglašati društva, organizacije, ob koncu osemdesetih se je s Šolsko prilogo pridružila šola, v devetdesetih župnija. Sredino pa so začeli zapolnjevati članki, ki bi danes po vsebini bolj sodili v domoznanski zbornik. Zunanja podoba se je začela spreminjati z razvojem tehnike. S prvimi ilustracijami, ki jih je v osemdesetih letih zanj risal Ive Šubic, v devetdesetih pa Bernarda Jesenko Filipič, je dobil podobo pravega glasila. Fotografije so se začele pojavljati v začetku novega tisočletja, najprej le na naslovnici, kasneje, črno-bele, tudi na sredini glasila.

Glasilo je prehodilo dolgo pot razvoja. Z njim se danes raziskuje in sprotno beleži zgodovina kraja, zato njegova vsebina z leti ne zastara, temveč le še pridobiva svojo vrednost, kar so zaslužili tudi mnogi krajanji, ko so si začeli ustvarjati svoj lastni arhiv *Vaščana*. Hranijo pa ga tudi krajevne knjižnice v občini in Škofji Loki, Narodna univerzitetna knjižnica v Ljubljani ter The British Library. Dragoceno vez predstavlja Poljancem v diaspori, ki so vselej njegovi najbolj hvaležni bralci.

EKIPA PRVE POMOČI CIVILNE ZAŠČITE OBČINE GORENJA VAS - POLJANE

Ekipa prve pomoči Civilne zaščite Občine Gorenja vas - Poljane je prejela priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za strokovno delo in dosežene izjemne uspehe na preverjanjih usposobljenosti ekip prve pomoči. (Ekipa sicer deluje v občinskem merilu, mentor in nekatere članice pa so iz KS Poljane.)

Ekipa CZ Občine je bila vzpostavljena leta 2019 v sklopu organizacije enot in služb CZ za opravljanje nalog zaščite, reševanja in pomoči. Ekipo sestavljajo: Nina Strel, vodja ekipe, članice Monika Stanonik, Neža Stanonik, Anja Štravs, Katja Štucin ter mentor Tomaž Čadež.

Ekipa skrbi za stalno pridobivanje in obnavljanje strokovnega znanja, obvladanje veščin in osvajanje novosti na področju prve pomoči ob naravnih in drugih nesrečah.

Ekipa se udeležuje tudi preverjanj usposobljenosti ekip v organizaciji izpostav Uprave RS za zaščito in reševanje ter Rdečega križa Slovenije. Že lani je na regijskem preverjanju dokazala najboljšo usposobljenost in med devetimi ekipami na Gorenjskem prejela najvišje število točk. Tudi letos so v sklopu Bogatajevih dnevov v Kranju osvojili najvišje število točk ter se uvrstili na državno preverjanje, kjer so med petnajstimi najboljšimi ekipami iz Slovenije zasedli odlično četrto mesto.

Predznanje članov temelji na opravljenem tečaju za bolničarja. Izobražujejo se na posvetih in seminarjih, na katerih se seznanjajo z aktualnimi smernicami. Pomemben prispevek k znanju dodajo dekleta, zaposlena v zdravstvu. Ekipa se na preverjanje po realnih, vnaprej pripravljenih scenarijih

Bronasto priznanje ekipi prve pomoči Civilne zaščite Občine Gorenja vas - Poljane (Foto: Vito Debelak)

pripravlja pol leta, intenzivneje pa zadnja dva meseca pred tekmovanjem. Preverjanje je zelo zahtevno, saj morajo ekipe prikazati usposobljenost in znanje pri reševanju in oskrbi prikazanih poškodb ponesrečencev v različnih vrstah nesreč.

V prihodnosti si želijo čim več občanov poučiti o temeljnih postopkih oživljanja, vzbuditi zanimanje za prvo pomoč ter dejavnosti Rdečega križa in Civilne zaščite ter še naprej dejavno sodelovati z enotami v sistemu zaščite in reševanja.

Dobitniki priznanj Krajevne skupnosti Poljane

MAJDA DEBELJAK

Majda Debeljak je prejela priznanje Krajevne skupnosti Poljane za dolgoletno prizadevno delo v domači župniji ter na področju kulturne dejavnosti v kraju.

Majda Debeljak je bila dolga leta vpeta v kulturno življenje kraja. Kot humanitarna in kulturna delavka je desetletje vodila krajevno organizacijo Rdečega križa in prav tako Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane. Dolga leta je bila glavna urednica krajevnega glasila *Vaščan*, pripravila je več prispevkov o Ušeničniku za zbornik *Stopinje v času* ter literarno-vezna besedila za številne krajevne prireditve. Povezovalno je delovala med Cerkvijo in kulturnim društvom. Dolga leta so bili z njeno pomočjo pripravljene tudi dobrodelni koncerti priznanih pevskih zborov za Društvo Sožitje Škofja Loka v cerkvi sv. Volbenka. Majda je bila tudi pobudnica za koledovanja, katerih izkupiček je namenjen misijonom. Ob prvem *Škofjeloškem pasijonu* v Škofji Loki je bila v pripravljalni ekipi ter poiskala igralce za poljansko zadnjo večerjo in čevlarski ceh. Pripravila je tudi besedilo za *Poljanski pasijon* ob nekdanjih kapelicah do Sv. Križa, živel je nekaj let. Besedilo je bilo objavljeno v *Škofjeloških doneskih*. Majda je najbolj ponosna na svoje delovanje in pokončnost ob osamosvojitvi leta 1991. S člani Demosa je pri tem imela pomembno vlogo in skupaj z župnikom Mirom Bončem sta sredi Poljan pripravila slovesnost na predvečer osamosvojitve. Kasneje je Majda začela s slovesnostmi ob dnevu državnosti v parku ob

lipi državnosti, ki so se vedno začele s sveto mašo v župnijski cerkvi. Več kot 33 let je bila tudi njena krasilka. Vse naštetu in nenaštetu Majdino delo za Poljane in Poljance je vredno vsega našega spoštovanja in zahvale.

BRANKO PETERNEL

Branko Peternel je prejel priznanje Krajevne skupnosti Poljane za dolgoletno prostovoljno delo v gospodarskem svetu Župnije Poljane in v PGD Poljane.

Branko Peternel je že od leta 1974 aktivni član Prostovoljnega gasilskega društva Poljane. Do upokojitve je bil zaposlen v podjetju Alpetour Škofja Loka, kjer je bil vodja servisa. Poleg službe je skrbel tudi za številčno družino in se prostovoljno udeleževal v domačem gasilskem društvu. V času od leta 1980 do leta 1988 je bil predsednik PGD Poljane in organizator gradnje gasilskega doma. Dolga leta je član njenega upravnega odbora, opravil je nešteto gasilskih intervencij, vozil in popravil je gasilska vozila in bil vseskozi dejavno vpet v delo društva. Za nesebično delo je prejel vrsto odličij in priznanj, med drugim bronasto, srebrno in zlato državno odlikovanje in zlato plaketo za prostovoljno delo za gradnjo gasilskega doma, največ pa mu pomenijo letošnja zlata značka za 50-letno aktivno delo v PGD Poljane in značka gasilskega veterana. Branko že 50 let opravlja tudi prostovoljno delo v župnijskem gospodarskem svetu in delo ključarja, za katerega ga je postavil že pokojni župnik Miro Bonča, dejavno se je vključil v številne projekte, kot so obnova strehe, gradnja zvonika in parkirišča in vzdrževalna ter obnovitvena dela, dela, posebno po poplavih, ki so cerkev prizadela tudi večkrat letno. V času bolezni župnika Bonče je prevzel marsikatero gospodarsko skrb. Po vseh letih prostovoljnega dela je Branku od vsega najpomembnejši občutek zadovoljstva, da je vse delo opravil dobro, v korist župnije in krajevne skupnosti. Da je skušal biti dober gospodar in svetovalec. In da to, kolikor zmore, z dobro voljo in obilo izkušnjami, opravlja še danes.

ANTONIJA JESENKO

Antonija Jesenko je prejela priznanje Krajevne skupnosti Poljane za dolgoletno prostovoljno delo v župniji Poljane in krajevni skupnosti ter za prizadevanje k ohranjanju ljudske tradicije.

Antonija Jesenko, po domače Podrantucova Tončka z Gorenjega Brda, že od svoje mladosti plete vence, s katerimi se po tradiciji krasijo mlaji. Ti se postavljajo ob porokah, osebnih praznovanjih, novih in jubilejnih mašah ter drugih priložnostih. Njeni, z ljubeznijo spleteni venci so ob številnih slovesnostih krasili župnijsko cerkev in podružnice, pa tudi druge cerkve v bližini. Izpod njenih rok sta spletena tudi adventni venec in velikonočna butara v župnijski cerkvi. Kljub letom in napornemu kmečkemu delu Tončka vedno ustreže vsaki prošnji. Za vsakega najde čas, ponudi svoj prostor, predvsem pa svoje roke in znanje. Ko dobi naročilo, mora najprej nabrati primeren material: vošivec, bršljan, tiso, lahko tudi cipreso in podoben material, ki se ga danes že težko dobi. Svoje znanje in spretnost, ki jo je prejela od staršev in je poznana daleč naokrog, prenaša na sovaščane in vse, ki jih ta ročna

Nagrajenci KS Poljane (Majda Debeljak, Branko Peternel, Antonija Jesenko, Anica Rant)

spretnost veseli. Družijo se ob njenem nalezljivem smehu in se učijo spretnosti pletenja vencev. Tončka poleg pletenja vencev tudi kleklja, njene čipke pa krasijo tudi ta ali oni oltar.

Po Tončkini zaslugi tradicija pletenja vencev v teh krajih ni zamrla. Vsa njena prizadevanja pri ohranjanju tradicije so vedno plod njene trdne odločitve in zavesti, da s tem dela dobro, za skupnost, za svoj kraj in za župnijo.

ANICA RANT

Anica Rant je prejela priznanje Krajevne skupnosti Poljane za prispevek k bolj kakovostnemu in polnemu življenju krajanov v domači župniji in krajevni skupnosti.

Anica Rant iz Hotovlje je oseba, ki s svojimi nesebičnimi, dobrimi dejanji pomagajo drugim narediti življenje lažje, lepše in bolj bogato, a v svoji skromnosti ostaja očem javnosti skrita. In ker so taki ljudje v današnji družbi vse bolj redki in dragoceni, je pravočasna in javna zahvala in priznanje njihovi plemeniti drži lahko tudi spodbuda novim generacijam za odločitev in vztrajanje v prostovoljnih in dobrodelnih dejavnostih za ožjo in širšo skupnost. Anica je kot mlada šivilja skupaj z nekaterimi drugimi Poljankami že pred petdesetimi leti pričela pomagati pri šivanju oblek za ministrante. Pokojni župnijski gospodinji Minki je pomagala pri pranju in likanju oltarnih prtov, dokler ni sama prevzela teh opravil, vzdrževala pa je tudi cerkvena oblačila. Po moževi upokojitvi je razširila obseg svojih prostovoljnih dejavnosti, nadomestila Tončko Prosen in pomagala Dorici Arnolj pri čiščenju cerkve. Več kot dvajsetletno sodelovanje pri čiščenju je zaradi takratnih zdravstvenih težav zaključila pred odhodom prejšnjega župnika Stržaja.

Priznanje Anici je posredno tudi priznanje Kobalovi Johani, Kovačevi Barbi, Tončki Prosen, Dorici Arnolj in še mnogim drugim, ki so pred njo in ob njej skrbeli, da je bil bogoslužni prostor v Poljanah vedno čist, lepo urejen in da je bila prav taka tudi liturgična obleka duhovnikov in ministrantov.

Njena skrb za druge pa ni omejena le na dejavnosti, ki so neposredno povezane z župnijsko skupnostjo. Vedno odprtih oči in čutečega srca zaznava stiske ljudi okrog sebe in pomaga: pri nekaterih se brez veliko besed loteva konkretnega dela, pri drugih pa z besedami tolažbe pomirja, opogumlja in spodbuja.

Lenart Oblak med zemljo, snegom in oblaki

Tadeja Šubic

Lenart med letenjem na tekmovanju Wanderbird Trophy na Tirolskem nad dolino Paznaun, 2024 (Foto: Robin Issartel)

Doma ste iz Podobena, iz sedemčlanske družine in rojeni dva dni po osamosvojitvi, 27. junija 1991. Menite, da vam je bil značaj borca položen že v zibelko?

Prej bi rekel, da sta na to vplivala čas in okolje, v katerem smo odraščali. Prihajam bolj iz kmečkega okolja, kjer šport zagotovo ni nekaj, kar bi bilo zelo pomembno. Če si se hotel ukvarjati s katerim koli športom, si moral biti res motiviran in izkoristiti vsako priložnost, ki se je pokazala čez dan. Ni bilo tako, kot je zdaj, ko imam kot trener opravka s tekmovalci, katerih starši so bolj motivirani in zagnani kot sami tekmovalci. To je gotovo posebna tema, o kateri bi se lahko še veliko dalo povedati.

Najbolj se vas spominjam iz osnovnošolskih let, ko ste osvajali harmonikarska in strelska tekmovanja, pa potem bili kot mladinec izjemno uspešni na številnih kolesarskih dirkah, ko ste kolesarili še z Andrejem Dolencem in Alešem Hrenom. Ti uspehi so polnili tudi kroniko glasila *Vaščan*. Ste rojeni tekmovalec, ljubitelj gora in turnega smučanja, olimpijec biatlonec, jadralni padalec, po vaših ekstremnih športnih dejavnostih vas štejemo med avanturiste. Trenutno ste trener mladinske biatlonske reprezentance. Ste o vsem tem sanjali že v rani mladosti?

V bistvu ne. Res smo z družino veliko koncev tedna preživeli v hribih, a je bila moja »prva ljubezen«
košarka.

Spomnim se, da sem vsak dan prebiral na teletekstu rezultate lige NBA in bil že takrat velik navdušenec nad Los Angeles Lakersi. Praktično cele dneve sem preživel na vasi, kjer smo imeli koš na sosedovem kozolcu. Moje prve sanje so bile, da bi enkrat zaigral v tej ameriški ligi. Košarko sem potem treniral in bil tudi zelo dober. Spomnim se, da sem kot pionir igral za kadete. Bil pa sem tudi precej hiperaktiven in v šoli tako tudi malo problematičen in zaradi vseh disciplinskih ukrepov so me potem starši nehali voziti na treninge. Kazensko, bi lahko temu rekel. Vse, kar se je zgodilo kasneje, se je nekako po naključju. Precej dolga zgodba, da bi o vsem govoril.

Verjetno za vašo športno usmeritvijo in uspehi stojijo tudi starši. Bi nam povedali kaj o tem?

Starši so tukaj odigrali pomembno vlogo. Podpirali so me in mi vse omogočali, kolikor so le lahko. Vseeno pa niso bili nikoli v kakem vrhunskem športu in tukaj bi lahko rekel, da sem pogrešal nekoga, ki bi me mogoče v moji rani mladosti bolj usmeril. Za določene športe si namreč hitro prestar. Tako je bilo na primer z biatlonom. Prvič sem stal na tekaških smučeh pri 19 letih, ko je večina drugih že izdelanih tekmovalcev. Sama tehnika teka je tako kompleksna in zahtevna, da gibanje ni nikoli sproščeno, domače, če se tega ne priučiš v zgodnji fazi motoričnega razvoja. Vseeno bi rekel, da je bila šola pri mojih starših vedno na prvem mestu.

Med vzponom na Elferspitze (2450 m) na tekmovanju Wanderbird Trophy v Stubaiju, 2024 (Foto: Robin Issartel)

Pristanek v Dorf Tirolu nad Meranom na tekmovanju Salewa H&F, 2024 (Foto: Maximilian Gierl)

Kdo vas je navdušil za kolo?

Za kolo sem se navdušil kar sam. S kolesom sem se sprva vozil na košarko in strelske treninge. Dostikrat sem šel s kolesom potem v šolo v Škofjo Loko in sčasoma je bila pot domov vse daljša. Kolo je odlično, ker gre za mehko gibanje, ni stresne obremenitve na vezi in sklepe, pa še velike razdalje lahko narediš in vidiš ogromno stvari. V tistem času sem kolesaril praktično vsak dan, tako da se je nabralo vsako leto nekje med 15 in 20 tisoč kilometrov. Danes kolesarim precej manj, zaradi športa, v katerega sem precej vpet. Veliko več tečem in hodim v hribe, še vedno pa vsako leto naredim tudi približno pet tisoč kilometrov na kolesu. Tudi s kolegi je precej lažje iti na kolo kot pa teč. Vsak, ki ima vsaj nekaj kondicije, lahko prekolesari recimo 50 km, malo pa je takih, ki pretečejo 20 km v nekem tempu.

Ja, se kar strinjam s slednjim. Kakšna pa je bila vaša pot do strelskih tekmovanj, članstva v strelski reprezentanci in kasneje do biatlona?

Doma smo imeli zračno puško slavijo in kot mulci smo okoli hiše streljali vse živo, jabolka, pločevinke itd., tako da mi rokovanje z orožjem res ni bilo tuje. Bolj resno pa se je začelo, ko sem hodil v peti razred osnovne šole v Poljanah in je prišlo vabilo za občinsko prvenstvo z zračnim orožjem. Seveda sva se z bratom odzvala in se potem tudi precej dobro odrezala. Stvar se nama je zdela zanimiva in tako sva začela

hoditi na treninge. V tistem času smo bili res dominantni, se pravi, sošolec Andrej, brat Gašper in jaz. Mislim, da imamo še zdaj po skoraj 20 letih, kar nekaj veljavnih rekordov. Pobrali smo praktično vse. Jaz sem bil takrat tako vpet v kolesarstvo in strelstvo. Vsak dan je bil videti nekako tako: zjutraj s kolesom v šolo, po šoli sem opravil trening s kolesom in šel nato na strelski trening. Na neki točki sem se zavedal, da se moram odločiti za eno stvar, če hočem biti uspešen. Tako sem s pomočjo Mateja Oblaka iz Gorenje vasi, ki je bil v tistem času vodja panoge biatlon, prišel do biatlona.

Trikrat ste nastopili na svetovnih prvenstvih in leta 2018 kot vrhunski biatlonec nastopili v štafeti 4 × 7,5 km na olimpijskih igrah v Pjongčangu. Nam na kratko opišete to doživetje? Zakaj ste leta 2018 prenehali tekmovati?

Kot sem že omenil, sem v biatlon prišel zelo pozno. Z veliko mero zagnanosti in navdušenja sem na začetku zelo hitro napredoval in v dveh letih prišel v člansko A ekipo za svetovni pokal. Težava je bila, da sem prišel ravno v času, ko je bil Jakov Fak na vrhuncu. Vse se je podrejalo Jakovu. Ni bilo sistema, ki bi vsem omogočal neko organsko rast. Vsi drugi, ki smo bili takrat zraven, smo bili bolj kot ne privesek in dobri sparing partnerji. Z nami se takrat nihče ni ukvarjal in nam posvečal toliko pozornosti, kot so jo deležni danes mladi, ki so v A ekipi. Tudi vodilni so se na neki točki začeli zavedati, da bo brez poudarka na razvoju mlajših nastala vrzel, ki jo bo

Tik nad zemljo nad ledenikom Fiesch v Švici na tekmovanju Redbull X-Alps, 2023 (Foto: Robin Issartel)

zelo težko zakrpati. Ker sem bil po naravi vedno zagnan, sem posledično treniral preveč in prišlo je do izgorelosti. Na tisti točki nekako nisem videl prihodnosti v tem tekmovanju, star sem bil skoraj 27 let in se odločil, da zaključim. Po značaju nisem polovičar in v tistem sistemu nisem imel občutka, da bi kdaj lahko posegel po čem več kot le nekaj točk svetovnega pokala vsako leto.

Ja, razumljivo. Kdaj pa vas je prevzelo jadralno padalstvo?

Željo po letenju sem imel že kar nekaj časa, vendar sem bil vedno tako vpet v sam trening, da sem si vedno govoril, da nimam časa za to. Potem sem spomladi leta 2016 na Facebooku zasledil oglas o brezplačnem spoznavnem tečaju jadralnega padalstva in se iz gole radovednosti, a brez pretiranega oklevanja odločil, da pokličem telefonsko številko, ki je bila navedena v oglasu. Šola jadralnega padalstva Niceclouds iz Železnikov me je pobrala na avtobusni postaji v Škofji Loki in šli smo v Logatec. Stvar me je tako prevzela od prvega trenutka stika s padalom, da si od takrat naprej preprosto ne predstavljam življenja brez padala oziroma letenja.

Kako pa je s harmoniko, čaka v kotu ali imate še čas raztegniti meh? Vaši dosežki so bili res odlični.

Zadnje čase res zelo poredko. Vsak trenutek izkoristim za trening, ki ga imam, tako da zmanjka časa za glasbo. Ne morem reči, da nimam časa, bolj je stvar prioritete, ki jih imam

Na olimpijskih igrah v Pjongčangu, 2018 (Foto: družinski arhiv)

v življenju. Sem bil pa na harmoniki takrat res kar dober, uspešen, kar zagotovo potrjuje zlata plaketa iz finala državnega prvenstva v igranju na diatonično harmoniko. Vseh tekmovalcev, nastopajočih z vsemi predizbori pa je blizu tisoč. Ne glede na to, da zdaj nimam več toliko časa za igranje, me tovrstna glasba še vedno spremlja vsak dan. Sem velik oboževalec kvintetovske Avsenikove glasbe.

Ste strastni jadralni padalec in lovec na dolge razdalje in polete. Kaj vas je spodbudilo, da ste se podali v višave?

Spoznavanje, raziskovanje narave, predvsem alpskega sveta, me je od vedno veselilo. Verjetno sta za to kriva starša, s katerima smo, kot sem že omenil, v mojem otroštvu obredli večino slovenskih gora. Jadralno padalo pa je orodje, s katerim na dober termični dan lahko obletiš praktično vse slovenske Alpe. Vsi ti razgledi, svoboda, ki jo doživiš med letenjem, je nekaj, kar se ne da opisati. Če si samo predstavljate, da vso opremo Hike&Fly spravim v 50-litrski nahrbtnik, ki ima okrog 8–10 kilogramov in s katerim se peš odpravim kamor koli in potem letim 300 km, je to zares fascinantno. Enkrat, na primer, sem šel peš od doma iz Podobena na Blegoš, za kar sem potreboval uro in pol, potem letel s padalom do Dolomitov in zvečer ob sončnem zahodu po desetih urah pristal doma pred hišo. Nisem tako dober pisec, da bi znal to ubesediti. Seveda se je do danes podobnih dogodivščin nabralo že res ogromno. Vsakemu, ki bi ga to zanimalo, bi predlagal, da me kontaktira in to preizkusi z menoj v tandemu.

To z Dolomiti je pa res bila fantazija, bi rekla. Se spomnite prvega jadralnega »spusta«? Ali štejete tekmovanje X-Slovenija leta 2022, kjer ste dosegli prvo mesto, za svojo prelomnico v smislu vzdržljivosti v tem ekstremnem športu?

Seveda se spomnim svojega prvega višinskega poleta. To je bilo na koncu začetnega tečaja, ko moraš opraviti pet višinskih letov. To pomeni, da je vsaj 500 m relativne višine. Bilo pa je na vzletišču Lijak na Primorskem. Let ni bil nič posebnega, počakali smo, da so se razmere v zraku umirile, pripravili opremo, nakar je sledil vzlet in pristanek iz šolskega kroga. Bolj mi je v spominu ostal let, ko smo imeli za konec tedna organiziran tečaj v Tolminu. Takrat sem šel v zrak sre-

Vsi ti razgledi, svoboda, ki jo doživiš med letenjem, je nekaj, kar se ne da opisati. Če si samo predstavljate, da vso opremo Hike&Fly spravim v 50-litrski nahrbtnik, ki ima okrog 8–10 kilogramov in s katerim se peš odpravim kamor koli in potem letim 300 km, je to zares fascinantno.

di dneva, ko je bilo že precej termično in spomnim se, da sem takrat odletel do Mrzlega vrha, nakar so me začeli klicati po UKV-postaji, naj pridem nazaj. Navodila so bila namreč taka, da odletimo samo na pristanek in da nismo v zraku sredi dneva, ko je najmočnejša termika. Od »rukanja« termike mi je postalo v zraku slabo, tako da sem mislil, da bom bruhal. Zaskrbelo me je, da to mogoče ni zame, no, pa se od takrat do danes to ni več ponovilo, kar se mi zdi precej zanimivo. Inštruktorjema sem šel kar malo na živce, ker sem bil res zelo svojeglav, delal stvari po svoje in precej prehiteval sam razvoj. Nihaji levo-desno so bili nekakšni *wingoverji*, hitri krogi so bile spirale itd. Stvar me je tako pritegnila, da me je zanimalo vse in vse sem hotel vedeti in znati. Tudi opremo sem si takrat, takoj ko sem nabral dovolj denarja, kupil in začel leteti sam, tako da nisem več hodil na tečaj, kjer mi je bilo po pravici povedano kar malo dolgčas. Tako sem izpit opravil šele po tem, ko sem že sam letal več kot dve leti. Tega sicer ne bi nikomur priporočal.

Na začetku sem napredoval zelo hitro in že zelo zgodaj tudi preletel svojih prvih 100 km. Fantje iz padalskih vrst so me začeli nagovarjati, naj grem na kakšno tekmovalje. Tako da sem se prijavil na Naviter open (XC tekmovalje), mednarodno tekmovalje, ki ga organizira podjetje Naviter, ki izdeluje letalne instrumente in so danes tudi moj pokrovitelj. V absolutni konkurenci pribl. 100 tekmovalcev sem bil tretji in za to bi lahko rekel, da je bila prelomnica v moji padalski karieri. Tekmovalje Hike&Fly, kar pomeni, da moraš določeno nalogo opraviti po zraku ali po tleh, pa so druge vrste tekmovalje. V tujini tovrstna tekmovalja organizirajo že zelo dolgo, tako da je tudi v slovenskem prostoru dozorela ideja o organizaciji H&F tekmovalje. Vsi so vedeli, kako dobro sem telesno pripravljen in spet so me izzvali, da se po domače povedano »udarimo«. Na tekmovalju sem nato zmagal dvakrat zaporedoma, letos pa končal na tretjem mestu, kar je bilo zame kar precejšnje razočaranje. V zraku sem naredil kar nekaj taktičnih napak in imel tudi kar nekaj smole.

Društvo jadralskih padalcev Kovk Ajdovščina organizira državno prvenstvo v letenju Hike&Fly, X-Slovenia Hike&Fly Challenge, »peš in s padalom«. To je zahtevno dvodnevno tekmovalje, ki poteka v Sloveniji, kot pove že ime. Namen tekmovalja je, da dosežeš pot od starta do cilja v najkrajšem možnem času, tako peš kot s padalom, vmes pa se je treba ustaviti na kontrolnih točkah.

DJP Kovk Ajdovščina so prvi, ki so organizirali tovrstno tekmovalje. Letos pa je letalska zveza Slovenije objavila razpis za organizacijo tovrstnega tekmovalja, tako da bo naslednje leto tekmovalje organiziralo Društvo jadralskih padalcev Aves Braslovče. Je pa to tridnevno tekmovalje. Po navadi je tako, da prvi zaključijo v dveh dneh, nekateri v treh, približno polovici pa tekmovalja ne uspe zaključiti.

Naslednje leto ste se udeležili podobnega, a bolj ekstremnega tekmovalja Red Bull X Alps, kjer vam je uspelo preleteti 651,4 km. Nam, prosim, razložite, kakšno tekmovalje je to in kdo se takih tekmovalj lahko udeleži?

Red Bull X-Alps je tekmovalje, na katero se prijavijo tekmovalci z vsega sveta, nakar komisija izbere le 35 tekmovalcev. Gre za najtežje in najprestižnejše tekmovalje v disciplini H&F. Običajno je ruta potekala čez Alpe od Salzburga do Monaca (Azurne obale), zadnja edicija 2023 pa je bila nekoliko spremenjena, in sicer je bil start v Kitzbühlu in se je naredil 1250 km dolg krog po Alpah s ciljem v Zell am Seeju. Leti se v Alpah na področju Avstrije, Nemčije, Švice, Francije in Italije. Tekmovalje se zaključijo po 14 dneh, vsak dan pa imaš na voljo 17 ur, da hodiš, tečeš in letiš s padalom. Na ta način premaguješ razdaljo. Vsak dan imamo sedem ur obveznega počitka. Jaz sem na tekmovalju imel precej smole in storil preveč napak. Stvari so se mi podrle že prvi dan, ko sem priletel v manjšo nevihto, tako da padalo ni več letelo. Nekako mi je uspelo pristati in tako sem bil prisiljen pot nadaljevati po tleh do naslednjega dne, ko sem posušil padalo. Po osmih dneh tekmovalja pa sem moral končati zaradi kršitve zračnega prostora pri Sionu v Franciji. Tekmovalje je zares obsežno in potrebuješ res veliko znanja in izkušenj, da se lahko kosaš z najboljšimi. Danes bi naredil precej stvari drugače. Je bila pa zagotovo zelo dobra izkušnja in šola za naprej.

Zakaj ste se letos odločili za špansko verzijo X-Pyr tega ekstremnega tekmovalja? Kako ste se pripravljali nanj? Dosegli ste zelo lep uspeh, 21. mesto med 40 izjemnimi športniki, padalci. Težko si je predstavljati zahtevnost in napor takega ekstremnega podviga.

Red Bull X-Alps je tekmovalje, ki poteka po Alpah, X-Pyr pa poteka skozi Pireneje (Španija, Andora, Francija). Gre za dve največji tekmovalji v tovrstnem športu, ki se izmenjujeta na dve leti. To pomeni, da eno leto poteka tekmovalje RBX-Alps, naslednje leto pa X-Pyr. Težko bi rekel, da sem se kaj posebej telesno pripravljaj, saj že od nekdaj kar precej treniram. Če govorim o številkah, to pomeni približno 3000 pretečenih kilometrov letno, približno 3000 na tekaških smučeh in 5000 na kolesu. Približno 600 ur trenin-

ga in 200.000 višinskih metrov. Samih poletov imam vsako leto več kot 200 in približno 250 ur v zraku. Posebna priprava je bila bolj v tem, da sem si na topografskih kartah ogledal teren in si približno zamislil, katera pot bi bila najoptimalnejša. To je potem proces, ki te, če si sam, čaka na koncu vsakega dne. Treba je analizirati vreme in glede na to pripraviti taktiko za vsak dan posebej. Tukaj mi je na daljavo pomagal prijatelj, ki je tudi padalec in dela kot vremenslovec na Brniku. Vsak dan posebej mi je javljal vremenske podatke. Letos sem bil pripravljen res zelo dobro, potem pa sem tri tedne pred tekmovanjem močno zbolel za bronhitisom. Bolezen se je vlekla 14 dni, tako da niti nisem vedel, ali bom sploh lahko tekmoval. Kljub temu sem se zavedal, da sem telesno še vedno v dobri kondiciji. Na tekmovanje sem šel neobremenjen, s primarnim ciljem končati tekmovanje, kar mi je na koncu v šestih dneh tudi uspelo. Je pa X-Pyr res izjemno naporna preizkušnja, predvsem pogoji so izjemno težki. Visoka vročina in vlaga, teren pa težko prehoden in po večini brezpotja. Zato sem na dosežek še toliko bolj ponosen, saj sem se moral znajti sam, sam navigirati in nositi vso opremo, medtem ko so drugi večinoma imeli po najmanj dva, tri ali celo štiri *supporterje*, ki so pomagali pri navigiranju, nosili del opreme (vodo, hrano, oblačila, opremo ...), pomagali pri vzletanju ...

Vas je pred tekmovanjem kaj skrbelo in kaj je bilo to?

Po navadi je najbolje, da ne razmišljaš preveč, s tem imam v mislih predvsem negativne stvari. Poskušaš se pripraviti, kar se da najbolje, potem pa si moraš zaupati, da lahko vse to izpelješ.

Kdo vas je spremljal na tekmovanju?

Na teh večdnevni tekmovanjih je obvezno, da imaš *ground support*, se pravi vsaj enega, ki te spremlja in vsak dan posebej javlja komisiji, da je vse v redu. Moj *supporter* je bila moja punca, ki me je sledila s kombijem, mi zvečer pripravila večerjo ter prigrizke in pijačo za naslednji dan.

Kaj je bilo za vas najbolj zanimivo, lepo in ali ste bili kdaj v resni nevarnosti?

Celotno tekmovanje je res zelo lepo organizirano. Ljudje so zelo prijazni in ni toliko skomercializirano kot na primer RBX-Alps. Pokrajina je izjemno lepa, samotna, kar mi je tudi zelo všeč. Najbolj pa mi bo kot kolesarskemu navdušencu v spominu ostal Col du Tourmalet, kjer sem tretji dan tudi zaključil in na vrhu prespal v zares impresivni kulisi. Naslednje jutro sem odletel v La Mongie in od tam potem hodil na 2715 m visoki Pic de Bastan. Tam sem bil kar precej nervozen, po ogledu Googlevega zemljevida je bilo namreč videti, da se bo dalo od tam odleteti, a se je kasneje izkazalo, da je teren zares strm, skalnat, brez primerne prostora za start. Poleg tega ni bilo niti sapice vetra, ki bi ga potreboval za lažji vzlet. Takrat sem se odločil, da tvegam in poskusim. Padalo mi je nekako uspelo pripraviti in zavedal sem se, da imam samo eno možnost, da mi uspe. K sreči se je na koncu izteklo vse dobro (vseeno upam, da tega moja mami ne bo brala).

Ja, res, tudi srečo je treba imeti in zaupati. Kako pa je prišlo do tekmovanja Hike&Fly Poljanska dolina?

Že nekaj časa je v meni zorela ideja, da bi tovrstno tekmovanje organizirali tudi v svojem domačem okolju, se pravi v Poljanski dolini. Idejo sem predstavil na skupščini, ki smo jo imeli s klubom DJ Kragulj in s skupnimi močmi nam je uspelo. S prijateljem, ki dela v navigacijskem podjetju Naviter, sva si zamislila traso, ki je potekala iz Kopačnice na Blegoš, Ratišovec, Porezen, Vrše nad Cerknim, Bevkov vrh, Hotavlje in cilj na Slajki. Tekmovanje je zares dobro uspelo, vsi iz kluba so se zelo potrudili in tekmovanje organizirali na izjemno visoki ravni, poleg tega je sodelovalo še vreme. Težko bi se izšlo bolje. Letos nas je tekmovalo 20, moja želja pa je, da bi se tekmovanja nekoč udeležilo nekje do 50 tekmovalcev. Zagotovo bomo naslednje leto spet organizirali to tekmovanje, upamo samo, da nam bo vreme naklonjeno. Vreme je pri padalskih tekmah vedno največja neznanka, lahko se namreč zgodi, da je na dan tekmovanja preveč vetra ali celo dežuje.

Ja, to bi bila spet lepa promocija tega športa in naše doline. Izjemne izkušnje na področju športa, strelsko natančnost in olimpijski duh boste v prihodnje prenašali na biatlonce v mladinski reprezentanci kot trener. Kakšno bo vaše delo in kakšna so pričakovanja?

V bistvu sem v trenersko delo vpet že sedmo leto. Prvo leto sem bil pomočnik Uroša Velepca v moški članski ekipi, potem dve leti pomočnik v članski ženski ekipi in zdaj že četrto leto delujem kot glavni trener mladinske moške reprezentance. Skrbim pa tako za telesno kot strelsko pripravo tekmovalcev. Letos sem dobil tudi pomočnico, tako da me z določenimi opravili vseeno nekoliko razbremeni. Pričakovanja so tako s strani panoge kot tekmovalcev vsako leto visoka. Vseeno pripravljam fante, ki bodo v naslednjih nekaj letih tekmovali tudi na najvišji ravni in bodo predstavljali jedro članske reprezentance.

Med vašimi zadnjimi uspehi je odlično šesto mesto 2. novembra letos na 106 km dolgem teku Obala Ultra Trail 2024. Bi morda želeli sporočiti še kakšno misel ali vodilo našim mladim vaščanom?

Glede na to, da se na tekmovanje nisem prav posebej pripravil, sem bil z rezultatom zadovoljen. Mislim, da šesto mesto v mednarodni konkurenci in izmed 110 tekačev, ki so končali preizkušnjo, ni slabo. Sploh za mojo prvo udeležbo na tovrstnih tekmovanjih. Se pa nameravam resneje pripraviti za vipavsko 100-miljsko preizkušnjo, ki bo spomladi.

Zaključna misel ... Delajte tisto, kar vas veseli, zanima, potem ne bo nič težko in z veseljem se boste zbuvali v nov dan. In takrat, ko greš iz cone udobja, se pričnejo prave zgodbe, ki dajejo težo našemu obstoju.

Zahvaljujem se vam za čas, ki ste si ga vzeli za intervju, čestitam za vse vaše izjemne uspehe, vse dobro pri športu in uspešno delo pri vzgoji mladih biatloncev. Želim, da bo tudi Hike&Fly Poljanska dolina uspel in vas bomo videli leteti.

Poprijeti za vsako delo in v njem uživati

Špela Krek

Jesen prinaša toplino, ki jo odsevajo barvni listi dreves, prav tako pa z njo pridejo mraz, krajšanje dneva in temačnost. Podobno je tudi z jesenjo življenja. Lahko jo doživljamo optimistično in toplo, hkrati pa se lahko ujamemo v hladne trenutke, ki jih s seboj prinaša starost. Veliko je odvisno od nas samih – ali se bomo prepustili temačnosti ali pa se bomo bodrili in šli iz dneva v dan naprej s polno mero dobre volje in poguma. To drugo je zagotovo izbrala naša Rezka Košir, ki je letos dopolnila častitljivih okroglih 90 let in je še vedno pozitivna, nasmejana in polna življenja. Vse to ne pride samo od sebe; potrebno je veliko volje, radosti in vztrajnosti. Rezka je živi dokaz, da lahko tudi v jeseni življenja sijemo s polno svetlobo in se ne predamo hladnim trenutkom, temveč jih premagamo z nasmehom, prijaznostjo in pogumom ne glede na letni čas ali starost.

Ko jo povprašam o skrivnosti njenih
zavidljivih let, se mi nasmehne in reče:
»Vedno sem počela stvari, ki so me veselile.«

Rezka Košir je bila rojena pri Žnidarji v Podobenu, kjer je skupaj z družino živela devet let. Nato so se preselili v Zakobiljek na kmetijo pri Fortun. V svoji mladosti je odšla služiti v Izolo, v tem času pa je imela že *zamerkanga* fanta, in sicer Graparjevega Jožeta iz Jazbin. Ko se je vrnila, sta se poročila in se preselila k njeni teti v Pasjo grapo v Poljane. Rodila sta se jima sin in hči, ki sta jima prinesla veselje in srečo. Leta 1973 so se kot družina preselili v poljanski lovski dom Na Produ. Pri svojih 46 letih je postala vdova, leto kasneje pa se je upokojila kot delavka LTH. Ko sta se otroka odselila, je Rezka ostala sama. Kljub samoti ji ni bilo nikoli dolgčas, saj je odkrila nove hobije, ki so ji prinesli veselje in zadovoljstvo.

Kot upokojenka se je leta 1981 včlanila v Društvo upokojencev za Poljansko dolino Gorenja vas. Dve leti kasneje je sprejela vlogo terenske poverjenice za območje Poljan. Nova funkcija ji je prinesla veliko zadolžitev, ki jih je Rezka opravljala s prijaznostjo in vedrino skozi štiri desetletja. Ob vsakem novem letu je imela veliko dela, saj je morala obiskati približno 130 članov, jim oddati stenski koledar in darilo ter pobrati članarino. Seveda je poleg vsega naštetega z veseljem z vsakim poklepetala in mu namenila svoj čas. Njena naloga je bila redno obveščanje o številnih dogodkih, izletih in prireditvah znotraj upokojenskega društva in prijava članov nanje. Ker nima vozniškega izpita, se je večinoma odpravila peš, občasno pa je morala prositi koga za prevoz. Kot sama pravi, to ni bila nikoli težava, saj je vedno našla prijazno osebo, ki jo je popeljala in z njo še malo poklepetala. Njeno delo se z vsemi naštetimi nalogami v društvu upokojencev ni končalo. Rezka je mnogo let obiskovala bolne in osamljene upokojence in jim je z obiski lajšala vsakdanje tegobe. Leta 1998 je prejela priznanje za večletno nesebično in požrtvovalno delo. Leta 2022 pa ji je pokrajinska zveza društev upokojencev Gorenjske podelila Plaketo za posebna priznanja. Ta plaketa odraža Rezki vedrino, pripravljenost in prijaznost pri vsem naštetem delu v omenjenem društvu.

Njena vpetost v lokalno skupnost se je v upokojenskem društvu šele začela. Bila je tudi dejavna članica Krajevne organizacije Rdečega križa, veliko časa pa je namenila tudi Lovskemu društvu Poljane. Opravljala je delo hišnice ter pomagala lovčemu pri pripravi hrane in postrežbi za različne dogodke. Pove, da je *namajla tuok čebule*, da je noben tovornjak ne bi peljal. Lovsko društvo je njeno vestno skrb in dobra dela cenilo in ji leta 2017 ob 70-letnici Lovskega društva Poljane podelilo zahvalo za več kot 40 let opravljanja dela hišnice v družinskem lovskem domu. Njena dobrodelnost in prispevek k dobrobiti

kraja se kaže tudi v tem, da je veliko let pomagala pri pripravi hrane za otroke, ki so obiskovali oratorij v Poljanah, in za številne obiskovalce športnih prireditev v kraju.

Rezki Košir veliko pomeni čisto okolje in ker je vedno rada pomagala in ji nikoli ni bilo nobeno delo pod častjo, je z veseljem dve desetletji skrbela za urejenost Poljan pod okriljem Krajevne skupnosti Poljane. Njeno skrito vpetost v kraj smo lahko velikokrat opazili na ulicah, kjer je več ur tedensko namenila pobiranju smeti na javnih površinah, praznjenju smetnjakov in urejanju ekoloških otokov. Najbolj jo je zabolelo pri srcu, ko je v smeteh našla več celih hlebcev kruha in občasno to, da ljudje v vrečo dajo prav vse, ne glede na to, kam sodi odpadek. Z veseljem pa pove, da je redko opaziti zavržene vreče smeti ob cesti ali v gozdu, kot je bilo v preteklosti to pogosto opaziti.

Rezkine pridne roke so v Poljanah vrsto let skrbele za cvetoča korita in poljansko pokopališče. Opleti celo pokopališče ni bilo mačji kašelj, vendar je delo opravljala s sedaj pokojno prijateljico. Z nasmehom se spominja dni, kako sta uživali ob delu in prijetnih pogovorih. Ob dnevu državnosti leta 2008 ji je Krajevna skupnost Poljane za njeno prizadevno in vestno delo podelila pohvalo. Vsega naštetega sama niti ne omeni, kar pa razkrije, pove s skromnostjo in nasmehom. Njena skrita vpetost v kraj in vključenost v lokalno skupnost je pripomogla k lepšemu videzu Poljan, četudi se marsikomu to zdi samoumevno.

Letošnjega maja si je nesrečno zlomila kolk, nato nekaj tednov preživela v bolnišnici, kasneje se začasno preselila v Hišo generacij v Gorenji vasi, iz nje pa odšla k sinu v Leskovicu. V tem času je praznovala svoj 90. rojstni dan. Razveselila jo je množica znancev in sokrajanov, ki so ji prišli voščit in polepšat osebni praznik. Ko jo povprašam o skrivnosti njenih zavidljivih let, se mi nasmehne in reče: »Vedno sem počela stvari, ki so me veselile.« Pomembno se ji zdi zavedanje, da na svetu nisi sam in opaziš delo drugih in ga pohvališ. Sama pravi, da je vedno priskočila na pomoč, če jo je kdo kaj poprosil. Opravljala je mnogo del in nobenemu delu ni oporekala, temveč ga zgrabila z zagnanostjo in v njem uživala ter našla polno pozitivnih stvari, ki pa so s seboj prinesle tudi pozitivne ljudi in nova prijateljstva, ki jo še vedno bogatijo.

Z iskrico v očeh pove, da je povsod lepo, ampak doma najlepše in upa, da se pomladi spet vrne v svoj dom v Poljanah. Tudi sama se pridružujem njenim željam in upam, da jo spet ponovno srečamo in pohvalimo delo, ki ga opravi, velikokrat skrito našim očem.

Druga perspektiva

Goran Šušnjar

Čeprav v Poljanah skoraj ni več prič dogodkov iz obdobja med 21. oktobrom in 13. novembrom 1944 in so še redki tisti, ki so spremljali dokončno podiranje stare poljanske cerkve deset let pozneje, so tudi danes mnenja o dogajanju v tem času še vedno različna. Pa ne zaradi tega, ker bi se tako močno razlikoval opis ključnih dogodkov (razlikujeta se npr. datuma prvega napada na Poljane), ampak predvsem iz razloga, kako so jih ocenjevali takratni opazovalci in kako jih ocenjujejo nekateri naši sodobniki: za ene so bila to junaška in pravična dejanja, za druge pa dejanja tolovajev in skruniteljev svetišča. In ta dvojni pogled bo verjetno prisoten še kar nekaj časa.

TEDNIK ZA POLITIČNA IN KULTURNA VPRAŠANJA

Die »Glaubensfreiheit« unter OF in Oberkrain. — »Svoboda vere« pod OF na Gorenjskem. Pogled na razstreljeno cerkev v Poljanah nad škofjo Loko. (Glej članek na strani 3.)

Fotografija na naslovnici *Slovenskega doma* z dne 2. decembra 1944

Zanimivo pa je to, da se vsake toliko časa pojavljajo vprašanja o povojnem nadaljevanju teh dogodkov, kot so: Ali je bilo ostanke stare poljanske cerkve možno rešiti in cerkev obnoviti? So župnik in nadškofija naredili vse, kar je bilo mogoče? Kdo se je upiral prizadevanjem za obnovo? Ali bi kdo izmed domačinov lahko pomagal, da bi cerkev ohranili, vendar tega ni storil?

Odgovore bomo poskušali poiskati v širšem kontekstu odnosov, ki sta jih medsebojno gojila nova jugoslovanska oblast pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije in Katoliška cerkev v Jugoslaviji kot del vesoljne Katoliške cerkve. Delno je o tem že nekaj zapisal nekdanji poljanski župnik Jože Stržaj v zborniku *Poljane, kdo vas bo ljubil*. Preden začnemo s predstavitev širšega konteksta povojnega dogajanja v obdobju 1945–1954, poglejmo osnovna dejstva o tem, kako so po dostopnih virih potekali omenjeni dogodki v Poljanah.

Gradivo za topografijo NOB opisuje dogajanje 20. in 21. oktobra 1944 tako:

»Napad na Poljane je potekal takole: okrog 11. ure zvečer 20. X. so partizani xxxi. divizije napadli od vseh strani: od Kosmovega griča, Bašečovega griča,¹ iz Širokih laz; top je bil za pokopališčem in Matejkovo žago.² Nemci so bili v župnišču. Ves dan 21. oktobra je trajala borba. Nemci so se borili celo iz cerkve, v kateri so imeli izkopan iz župnišča dolg rov. V cerkvi so imeli skladišče municije ter so pri tej borbi cerkev tudi precej oskrunili (fasc. 682, Okroč. OP Škofja Loka). Okrog 8 zvečer so se Nemci umaknili iz župnišča, se skrili v Povletovo drvarnico; šli po Ločilnici in se preko Širokih laz umaknili v Gorenjo vas. Ko so bile Poljane očiščene, so partizani požgali več poslopij v Poljanah. V župnišču sta zgorela dva Nemca in kuharica. Požgane so bile še Dolinarjeva, Anjškova in Kuptuševa hiša³ ter šola. /.../

13. XI. 1944 ponoči so partizani minirali cerkveni zvonik (ker je bilo tako potrebno). Porušila se je cerkev in občinska hiša poleg cerkve.«

¹ Verjetno je z zapisom *Bašečovega griča* mišljeno *Bašucuga griča*.

² Verjetno je z zapisom *Matejkova žaga* mišljena *Martenkova žaga*.

³ Verjetno je z zapisom *Kuptuševa hiša* mišljena hiša na *Kupčušu*.

Vojaški zgodovinar Petelin je akcijo opisal nekoliko drugače in se miniranja cerkvenega zvonika dva tedna pozneje ni dotaknil v knjigi o zgodovini 31. divizije:

»Udarni skupini pod vodstvom bataljonskega komandanta je uspelo vdreti v cerkev, da bi iz zvonika pregnala sovražnikovega mitraljezca in njegove pomočnike. Toda ti so se tik pred tem sami umaknili k svojim v župnišče. Minerski skupini pod vodstvom bataljonskega političnega komisarja Branka Korošca se ni posrečilo minirati župnišča, ker je bil sovražnikov ogenj prehud. Že prej sta ob napadu nanj padla dva borca, trije so bili ranjeni, sedaj pa je bil ranjen še Branko Korošec. Medtem se je zdanilo in prešernovci so se umaknili na položaje nad vas, da jih ne bi presenetilo kako nepričakovano sovražnikovo posredovanje iz sosednjih postojank. Toda tega skorajda ni bilo. /.../

Tako so 21. oktobra zvečer prešernovci spet lahko začeli napadati. Med tem ko so z vsem razpoložljivim orožjem streljali po župnišču in pritegnili sovražnikovo pozornost nase, se je skupina minerjev splazila po podzemnem rovu, ki je bil speljan iz cerkve proti župnišču, pod to sovražnikovo oporišče, in ga zaminirala. Takoj zatem se je začel juriš na ruševine. Nemci so se nekaj časa še branili, nato so izkoristili zanje srečno okoliščino, da župnišče ni bilo dovolj tesno obkoljeno z vseh strani, in pobegnili. Toda v postojanki je od celotne posadke ostalo 11 mrtvih Nemcev. Prešernovci so imeli 3 padle in 17 ranjenih, zaplenili pa so težki mitraljez, lahki minomet, 9 pušk in nekaj drugega orožja in opreme. Boja za Poljane je bilo konec ob pol devetih zvečer.«

Dne 2. decembra 1944 je *Slovenski dom*, tednik za politična in kulturna vprašanja, v resnici domobranksko glasilo, ki je izhajalo do 28. aprila 1945, objavil prispevek, v katerem predstavlja opisano dogajanje z drugega vidika. Prvi dogodek sicer časovno umešča na 27. oktober 1944, tudi župnik Tavčar v svojem poročilu o gospodarskem stanju župnije omenja 28. oktober 1944 kot dan uničenja župnišča v Poljanah.

Vsebino besedila članka iz *Slovenskega doma* je povzel Jože Stržaj v že omenjenem zborniku *Poljane, kdo vas bo ljubil*.

27. oktobra je bilo. V vasi Poljane je bila majhna posadka, komaj 24 ljudi. Da bi uničili to neznatno edinico, so tolovaji (tako časopis imenuje partizane, op. J. S.) zbrali skoraj ves IX. korpus in tega dne obkolili vas od vseh strani. Posadka se ni mogla spustiti v boj s komunisti na odprtem prostoru, zato se je stisnila v neko hišo in se od tam branila. Tolovaji so začeli napadati postojanko od blizu, od daleč pa so neprestano obsipavali vas z granatami. Najprej so hoteli »osvoboditi« krasno poljansko cerkev. Zato so jo pri glavnih vratih minirali, vendar ni eksplozija naredila posebne škode. Ker so bila vsa cerkvena vrata zaklenjena, niso mogli komunisti vdreti v cerkev, zato so vrata začeli najprej sekati s sekirami. To delo so opravljali gotovo več kot pol ure. Mnogi prisilni mobiliziranci so pri tem delu jokali, a za njimi pa so stali komisarji z revolverji in vpili: »Hudič farški, sekaj, podiraj, če ne, ti bom s kroglo razdrobil glavo! Ti bomo že počasi izbili iz tvoje duše vso farško navlaklo!« S sekirami niso mogli opraviti dela, zato so šli po krampe in začeli s temi razbijati cerkvena vrata. Vendar tudi tako ni šlo. Zato so pod vsak

prag postavili mine, da so se podrla vrata in podboji. Sedaj so imeli prost vhod v cerkev. Nihče ne more popisati, kaj so zdaj začeli komunisti v cerkvi. Ko so vdrli v cerkev, se je začelo razbijanje vsevprek. Najprej so začeli streljati s puškami in brzostrelkami v svetnike in podobe križevega pota. Nato so vse svetnike pometali z oltarjev na sredo cerkve in s puškami kopiti razbili podobe križevega pota. Vse spovednice, ki so bile v cerkvi, so s krampi in sekirami razsekali, orgle, ki so stoletja igrale bogu v čast in ljudem v uteho, so uničili; krasno prižnico, s katere so Poljanci stoletja poslušali božjo besedo, so podrli; cerkvene klopi, ki so bile vse rezljane, so razsekali in delno požgali. Ko so svoje zločinsko delo v cerkvi opravili, je šel neki komisar na oltar, pograbil tam kip Kristusa Kralja in ga z vso togoto vrgel sredi cerkve na ruševine oltarjev. Ko so vse to razbili, so takoj začeli iskati cerkvene posode. Vendar tega niso dobili v roke, kajti dobri ljudje so vse to že prej pospravili in skrili. Povsem pa so raztrgali več cerkvenih bander in docela nov baldahin, ki so ga Poljanci še pred kratkim kupili. Najbrž je komunističnim funkcionarjem zmanjkalo našivov za rokave, poljanski baldahin jim bo zato gotovo prav prišel ...

Ko je bilo to bogoskrunsko delo končano, so komunisti navalili na majhno posadko. Ker je bila noč, niso videli napadati, zato so zažgali Anžkovo hišo, da bi v svitu goreče hiše laže opravljali zločinsko delo. Sami so povedali, da so hišo zato zažgali, da jim bodo plameni svetili pri nadaljnjem napadanju. Junaška posadka je pa tako krepko odbijala vse tolovajske napade, da so morali proti jutru vsi zbežati. Naslednji dan okrog poldne pa so s silovitim napadom spet pričeli. Posebno so obmetavali z minami hišo, v kateri je bila posadka. Posrečilo se jim je, da so ob štirih popoldne skozi vežna vrata vrgli težko mino v hišo. Mina se je sredi veže, kjer je bilo vse strelivo, razletela. Ob tej strašni eksploziji se je vsa hiša razrahljala, smrtne žrtve pa ni bilo nobene. Hrabri vojaki so se takoj znašli in se branili še bolj srdito. Tolovaji so neprestano »jurišali« na stavbo. Ko je posadka ob tretjem jurišu uvidela, da je obramba nemogoča, ker manjka streliva, je naredila izpad. Posrečilo se ji je, da se je prebila skozi tolovajske zasede in srečno prišla v Gorenjo vas. Ko je bila ta hiša zavzeta, se je pričelo »osvobodilno« delo. V plamenih je zagorelo veliko poljansko župnišče, zažgali so šolo in Dolinarjevo hišo, zažgali pošto in še nekaj manjših stavb okrog cerkve. Ko so v plamenih gorele stavbe, ki so jih Poljanci dozidali v stoletjih, so tolovaji ropali po hišah.

Medvojni čas je pred ene in druge postavil zahtevna vprašanja in vsaka stran je po svoje iskala prave odgovore. Žal ne vedno uspešno, kar je imelo za posledico nedolžne žrtve na obeh straneh.

IDEJNA NASPROTJA

Medsebojno nezaupanje, nasprotovanje in celo sovraštvo, ki je zaznamovalo obdobje med drugo svetovno vojno in vsaj petnajst povojnih let, ima korenine v različnih oz. nasprotujočih si ideoloških stališčih: papeža Leon XIII. (v okrožnici *Quod Apostolici muneris*) in Pij XI. (v okrožnicah *Divini Redemptoris* in *Quadragesimo anno*) sta obsodila komunizem in socia-

lizem kot nezdržljiva s katoliškim naukom; komunizem pa je v osnovi ateističen, materialističen in negira človeško individualno odgovornost in svobodo. Člani takratnega episkopata (Jugoslovanske škofovske konference), ki jo je vodil zagrebški nadškof Alojzij Stepinac, so se držali usmeritev svojih voditeljev in so se izogibali sodelovanju v aktivnostih, ki jih je spodbujala KPJ, in so po zasedbi Jugoslavije kot manjše zlo izbrali lojalnost okupacijskim oblastem (na Hrvaškem na novoustanovljeni hrvaški državi), komunisti pa so v veliki meri opustili taktiziranje o svobodi vere iz začetnih dni priprav na oboroženi odpor in pozneje vse bolj izrazito kazali svoje temeljno stališče do vere in duhovnikov.

Že med vojno so predstavniki revolucionarne strani v Sloveniji pobili 47 duhovnikov, ob koncu druge svetovne vojne leta 1945 je iz strahu pred komunističnim nasiljem Slovenijo zapustilo 275 duhovnikov in 66 bogoslovcev. Med vojno so bile porušene ali poškodovane številne cerkve. Cerkev kot institucija je bila ožigosana kot sodelavka okupatorja in že pred koncem vojne so se začeli pripravljati načrti o tem, na kakšen način bo možno njeno delovanje, ko bo konec spopadov. To tematiko naj bi urejala Verska komisija pri Slovenskem narodnoosvobodilnem svetu (SNOS-u).

Imela naj bi dvojno nalogo: »ponovno zajamči nemoteno izvrševanje bogočasia in polno uveljavljanje verske svobode« in »urejuje vsa vprašanja med slovensko narodno oblastjo in Cerkvijo«. Komunisti so se zavedali, da je Cerkev vpliven subjekt in so iskali način, kako ta vpliv omejiti. Sprejemljiv okvir za delovanje Cerkve v povojnem obdobju, ki je izhajal iz sovjetskega zgleda, je predvideval osamosvojitve Katoliške cerkve v Jugoslaviji.

Ko so jugoslovanski škofje v septembru leta 1945 objavili svoje pastirsko pismo, je prišlo do močne zaostrite odnosa z novo oblastjo. Škofje so se v pismu dotaknili medvojnih in povojnih usmrtitev duhovnikov, odvzemov premoženja, sodnih procesov, pri katerih obtoženi niso imeli pravice do zaslivanja prič obrambe ter stika z odvetniki, spremembah pri statusu verouka, poudarili so, da na smrt obsojeni niso smeli sprejeti zakramentov, velikokrat so bile sodbe nepravilne, zaprta je bila velika večina katoliških tiskarn in katoliški tisk je bil v resnici onemogočen.

Že dan po tem, ko je prišlo pastirsko pismo v javnost, je o njem razpravljala slovenska Narodna vlada. Trditve pastirskega pisma je Boris Kidrič v svojem poročilu zavrzel, češ da je večina izjav neresničnih, in: »Dejstvo je, da so izdali pastirsko pismo v času, ko smo se mi najbolj trudili, da bi olajšali odnose med državo in Cerkvijo ... To pastirsko pismo daje v svojih formulacijah vso potuho belogardistom, ustašem, pavličevcem, skratka vsem izdajalcem. /.../ S pastirskim pismom se je duhovščina popolnoma razkrinkala ter s tem potrdila vse prejšnje izdajalsko delovanje v dobi okupacije.«

Odgovor oblasti je sledil kmalu. Partijski časopisi so napadli škofe in še posebej zagrebškega nadškofa Stepinca, ljudska oblast je pismo opisala kot mobilizacijo katolikov proti novi Jugoslaviji. V novembru je sledil še telesni napad na nadškofa in vsi so pričakovali, da bo kmalu zaprt. Najprej je oblast zahtevala njegovo odstavitev, potem odhod iz Jugoslavije in ker se ni zgodilo nič od tega, so ga leta 1946 zaprli in obsodili na 16-letno zaporno kazen. Nadaljevali so se med vojno začetni sodni procesi proti tistim, ki naj bi med vojno sodelovali z okupatorji in vohunili za tuje obveščevalne službe, proti predstavnikom opozicije, kmetom, trgovcem in obrtnikom, industrialcem, članom in podpornikom ilegalnih skupin, duhovnikom in drugim – predvsem tistim, ki jih je partija obravnavala kot politične nasprotnike že med drugo svetovno vojno. Npr. božični proces decembra 1945, na katerem je Okrožno sodišče v Ljubljani sodilo 34 osebam, obtoženim sodelovanja v Slovenski, Sokolski in Narodni legiji, Tajni obveščevalni službi, Državni obveščevalni službi, Slovenskem domobranstvu, Katoliški akciji in tudi sodelovanja z okupatorjem. Sedemnajst jih je bilo obsojenih na smrtno kazen. Avgusta 1946 je pred vojaškim sodiščem IV. armade potekal proces proti domobranskemu generalu Leonu Rupniku, njegovemu pomočniku Milku Vizjaku, generalu SS Erwinu Rösenerju, vodji uprave policije med vojno Lovru Hacinu, ljubljanskemu škofu Gregoriju Rožmanu in prvaku Slovenske ljudske stranke pred vojno dr. Mihi Kreku. Poleg pravnih podlag za sojenja je bil še bolj problematičen način izvedbe sodnih procesov v vseh fazah postopka.

DUHOVNIŠKA ZDRUŽENJA

Ko ustanavljanje narodne Cerkve z oddaljevanjem od Vatikana ni uspelo zaradi zavračanja s strani škofov, je sledil poskus ustvarjanja razdora med duhovniki in škofi: predstavniki nove oblasti so spodbujali ustanovitev stanovskih duhovniških združenj. V Sloveniji je leta 1949 nastalo prvo t. i. Cirilmetodijsko društvo (CMD). Podobna društva so nastajala tudi v drugih delih takratne Jugoslavije. Oblast je z ustanovitvijo duhovniškega društva CMD želela razdvojiti Cerkev: duhovnike med seboj, ločiti duhovnike od škofov in omejiti vpliv Vatikana. Ustanovitelji CMD so bili t. i. napredni duhovniki, ki so simpatizirali z NOB ali bili celo udeleženci, v resnici pa je za ustanovitvijo stala tako imenovana »ljudska oblast« – delovanje društva sta usmerjali in nadzirali Udba in Verska komisija.

Številni so postali člani pod prisilo, predvsem starejši pa, ker drugače ne bi mogli preživeti.

Slovenski poročevalec z dne 7. oktobra 1945

Ustanovno zborovanje stanovskega društva katoliških duhovnikov članov OF

Ljubljana, 21. septembra. Včeraj dopoldne so se v iliharmonični dvorani zbrali delegati slovenskih katoliških duhovnikov, članov Osvobodilne fronte, da ustanove svoje stanovsko društvo. Potem ko je Bajt Anton, župnik v Smarju na Primorskem, sekretar Inicijativnega sekretarijata duhovnikov-članov OF pri IOOF, otvoril zborovanje, je zborovalce v imenu IOOF pozdravil Vlado Krivic, član IOOF. V svojem govoru je omenil znano stališče OF, KPS in ljudske oblasti do cerkve in vere ter pozdravil napore dela slovenskih katoliških duhovnikov, ki so se odločili za pot konstruktivnih odnosov med cerkvi in državo.

Za njim so pozdravili ustanovni občni zbor. Sučić, član zvezne verske komisije, prota Vidakovič, predsednik zveznega združenja pravoslavskih duhovnikov FLRJ in predstavniki združenj pravoslavskih duhovnikov iz ostalih bratskih republik, pisatelj F. S. Finžgar, ki je pozdravil ustanovitev društva, zastopnik slovenskih katoliških duhovnikov STO-ja in drugi. Brzojavno pa sta pozdravila zborovanje predsednik verske komisije NR Hrvatske mons. dr. S. Rittig in apostolski administrator dr. Toros.

Po izvolitvi delovnega predsedstva je župnik Bajt Anton imel referat »O našem dosedanjem delu«. V njem je utemeljil potrebo po stanovski organizaciji in prikazal delo napredne skupine katoliških duhovnikov v bivši Jugoslaviji, med okupacijo in po osvoboditvi. Sledil je referat »Slovenski katoliški duhovnik in socialistična domovina«, ki ga je imel Stanko Pavlič, župnik v Gorjah pri Bledu.

pri graditvi socialističnega združenja na vas. Ostali diskutanti so bili še p. Krizostom Sekovanič, župni upravitelj iz Radovljice, župnik Smon Franc iz Sirij nad Zidanim mostom, župnik Zabkar Lojze iz Crnomlja, Ferjančič Vilko, župnik iz Kojškega, Janez Jalen, župnik v Grahovem, Križan Franc, kaplan v Sošanju, Stančič Avgust, župnik Grič Milan in dekan Gabriel Piščanec iz Klanca pri Sežani. Diskusija je pokazala patriotizem ljudskih duhovnikov in njihovo prizadevanje, da sodelujejo pri graditvi naše socialistične domovine in tako omogočijo konstruktivni odnos med cerkvi in državo.

Nato so bila soglasno sprejeta pravila društva, ki se imenuje Ciril-Metodijško društvo katoliških duhovnikov LRS. V odbor so bili izvoljeni za predsednika Bajt Anton, za podpredsednika Medvešek Matija, župnik v Dolu pri Hrastniku, in Pavlič Stanko, župnik upravitelj v Gorjah pri Bledu, za sekretarja Merc Viktor, profesor, in blagajnika Zagar Janko, katehet, oboje iz Ljubljane.

Na koncu zborovanja je vseh 124 navzočih delegatov soglasno sprejelo resolucijo in z navdušenjem odpisalo brzojavne pozdrave maršalu Titu, Mihi Marinku in IOOF.

Pozdrav maršalu Titu

Slovenski katoliški ljudski duhovniki, obrani na ustanovnem občnem zboru svojega stanovskega društva, Vam, tovariš Titu pošljamo plameteče pozdrave. Zbrali smo se, da ustanovimo svoje stanovsko društvo, s pomočjo katerega bi laže in uspešneje z aktivnim delom podprli prizadevanja delovnega ljud-

Slovenski poročevalec z dne 22. septembra 1949

Člani CMD so imeli veliko različnih ugodnosti: dobili so dovoljenje za poučevanje verouka in za premestitve, deležni so bili olajšav pri plačevanju davkov, dobivali so dovoljenja za potovanja, za natis katekizmov, za cerkvene nabirke, za obnovo cerkva in župnišč, predvsem pa so bili svobodnejši pri opravljanju verskih obredov; redko so bili sodno kaznovani, njihove sodne in administrativne kazni so bile milejše, vstop v CMD v zaporu je velikokrat pomenil izpust iz zapora; vsi člani CMD so pridobili pravico do zdravstvene oskrbe, do oskrbnine ob trajnem zmanjšanju delovne zmožnosti, do invalidske in trajne starostne pokojnine, njihovi starši pa pravico do družinske pokojnine in članom CMD je oblast plačevala 50 odstotkov prispevkov.

Največ članov, 526, je CMD štelo leta 1952, potem pa je članstvo začelo upadati.

TRŽAŠKO VPRAŠANJE IN KRIZA

Za jugoslovansko narodnoosvobodilno gibanje je bilo pomembno združevanje etničnega prostora vseh jugoslovanskih narodov, kar je bilo še posebej pomembno za njegov slovenski del, ker je po koncu prve svetovne vojne velik del Slovencev odrezan od matičnega jedra in to v več različnih državah. Zaradi tega je že med vojno kot eden izmed ciljev postavljena združitev celotne Primorske s Trstom in Koroške s Celovcem v novo nastajajoči državi. Ko so Angleži proti koncu vojne napovedali zavzetje Primorske v mejah, določenih z nekdanjo rapalsko mejo, in da bodo upoštevali tam vzpostavljeno civilno oblast, je partizansko vodstvo sklenilo pred Angleži zasesti ozemlja,

ki so predstavljala del slovenskega etničnega prostora. To so v aprilu 1945 postavili kot najvišjo prioriteto in so vse vojaške in politične moči usmerili k doseganju tega cilja. Ko jim je to dejansko uspelo in je jugoslovanska vojska vkorakala tudi v Trst, je zahodne zaveznike zaskrbelo, da bi Sovjetska zveza preko Jugoslavije dobila nadzor nad pomembnim pristaniščem in so začeli pritiskati na Tita, da se jugoslovanska partizanska vojska umakne. Začasno sta bili vzpostavljeni dve coni – A in B: prvo, ki je vključevala Trst, so upravljali zavezniki, drugo pa jugoslovanska vojska.

Prihod slovenskih partizanov skupaj z Jugoslovansko armado v Trst, Gorico in na slovenske etnične meje 1. maja 1945 je za veliko večino primorskih Slovencev pomenil osvoboditev, ki so jo navdušeno pozdravili. Večinoma so se strinjali tudi z ukrepi, ki so jih izvajale nove jugoslovanske oblasti na zasedenem italijanskem območju; tudi z aretacijami, ki so jih doživljali kot plačilo za fašistične zločine, a obenem protestirali proti zapiranju nedolžnih. Manj navdušeni so bili zaradi nekaterih nepravilnosti, največ vojske in Ozne, kot so bile razne zaplembe in neupravičene aretacije tudi nekaterih vidnih predstavnikov slovenskih narodnih organizacij, ki so jih sumili »paktiranja z Angleži«, in sodelavcev OF, ki so odklanjali komunistično ideologijo.

Del slovenske duhovščine, največ na Goriškem, pa je že poleti 1945 odkrito nastopil proti OF. Duhovniki so se opredelili kot Slovenci, a tudi kot katoliški duhovniki in so obsojali komunizem v smislu papeških enciklik kot najhujšega sovražnika vere. Zahteven je bil odnos do tamkajšnjega cerkvenega vodstva, zlasti do goriškega nadškofa Carla Margottija in tržaško-koprskega škofa Antonia Santina, saj je bil zanje

ZASAVSKI Vestnik
 15. OKTOBR 1953
 GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELAVNIH LJUDI ZASAVJA

Titove besede v Skoplju — besede vsega jugoslovanskega ljudstva:
Tisiti trenutek, ko bo italijanski vojak prestopil mejo cone A, bomo vkorakali tja tudi mi

Tujega nočemo - svojega ne damo!

Prško 2000 ljudi se je zbralo v Trbovljah pred spomcnikom Revolucije

škof po eni strani njihov duhovni nadpastir, ki so ga morali v skladu s katoliškimi nauki spoštovati, po drugi strani so cerkveni dostojanstveniki, zlasti tržaško-koprski škof Santin, to njihovo zvestobo izrabljali tudi za krepitev interesov Italije. Jugoslovanska oblast je v takšnih dejanjih prepoznavala negativen vpliv Vatikanu za preprečitev pripojitve Trsta in ostalega zasedenega slovenskega etičnega ozemlja Jugoslaviji.

Ker so zahodni zavezniki močno pritiskali na novo jugoslovansko oblast, da se umakne z zasedenih območij, jugoslovansko stran pa so podpirali Rusi, je naraščala napetost tudi med zahodom in vzhodom nasploh – začelo se je obdobje hladne vojne in v nekem trenutku je kazalo, da bi lahko prav ob tržaški krizi izbruhnil oboroženi konflikt. Dodatno je olje na ogenj prililo imenovanje zagrebškega nadškofa Stepinca za kardinala v novembru leta 1952, kar je pripeljalo tudi do prekinitve diplomatskih odnosov med Vatikanom in Jugoslavijo.

Večkratna pogajanja in sporazumi v obdobju 1945–1954, v času ko so se v Italiji in Jugoslaviji vrstile množične demonstracije zaradi nezadovoljstva z nerešeno situacijo, so na koncu pripeljala do tega, da so leta 1954 zavezniki prepustili cono A Italiji, cono B pa priključili Jugoslaviji, kar pa ni bilo tisto, kar je jugoslovanska oblast želela.

KJER SE VELIKI PREPIRAJO, MALI UMIRAJO

Ko so se po koncu vojne leta 1945 iz izgnanstva vračali duhovniki, ki so jih z Gorenjske pregnali Nemci, je bil med njimi tudi predvojni poljanski župnik Matej Tavčar. Po vrnitvi ni bil deležen prijaznega sprejema, čeprav ga niso obremenjevale obtožbe zaradi klerofašističnega delovanja med vojno. Pred njim je bilo zahtevno delo: obuditi delovanje župnije, ko je bila delno uničena poljanska cerkev, popolnoma pa uničeno župnišče, mežnarija in gospodarska poslopja.

Dokumentacija, predstavljena v zborniku *Poljane, kdo vas bo ljubil*, izpričuje podrobno vsa župnikova prizadevanja za obnovitev poškodovane cerkve. Res je uporabil vsa razpoložljiva pravna sredstva, da bi preprečil dokončno podiranje poškodovane poljanske cerkve. Pri vseh postopkih ga je podpirala tudi nadškofija.

Čeprav je bila pobuda za podiranje lokalna, se je o usodi cerkve in pozneje še prosvetnega doma odločalo drugje: od okrajnega ljudskega odbora do vrha takratne slovenske politike; tudi širše okoliščine niso bile naklonjene drugačni rešitvi. Najprej zaradi zaostrenega odnosa nove oblasti do Katoliške cerkve nasploh, specifično pa v kontekstu razmer na nedefiniranih zahodnih mejah in prekinjenih diplomatskih odnosov z Vatikanom.

Sam župnik ni bil član CMD, kar je pomenilo še dodatne ovire že pri navadnih opravkih: ni dobil dovoljenja za poučevanje verouka, večkrat so mu odklonili prošnjo za zbiranje prostovoljnih prispevkov za obnovo cerkve in je bil nekajkrat kaznovan tudi zaradi domnevnih prekrškov, ko naj ne bi upošteval omejitev pri izvajanju duhovniškega dela.

Ali bi potem odločitev glede usode poljanske cerkve sploh lahko bila drugačna?

Trdno verjamem, da ne. Prepričan sem, da takrat ni bilo junaka, od lokalnega okolja pa do vrha nove oblasti, ki bi kljub

morebitnemu osebnemu pozitivnemu odnosu do ohranjanja slovenske kulturne dediščine – stare poljanske cerkve v takih okoliščinah zagovarjal drugačno odločitev.

Zaradi tega je vztrajno večletno iskanje pravice župnika Mateja, kljub neuspešnem epilogu, vredno vsakega spoštovanja.

Nam pa, sicer v nekoliko drugačnih okoliščinah, ni treba nujno vztrajati pri skrajnih stališčih, ki vedno peljejo le v nov krog nestrpnosti in sovraštva, ampak predvsem prisluhniti drugemu in z močjo argumentov dopolnjevati njegov pogled in trditve. Seveda, če je tudi on odprt za dialog.

Vsebina medvojnega in povojnega dogajanja je povzeta iz naslednjih virov:

Gradivo za topografijo NOB, 2. snopič, I. del, Poljanska dolina (1959). Ljubljana: Inštitut za zgodovino delavskega gibanja: Muzej narodne osvoboditve LRS, str. 181.

Akmadža, M. (2003). Uzroci prekida diplomatskih odnosa između Vatikana i Jugoslavije 1952. godine. V: *Croatica Christiana periodica*, 27(52). Zagreb, str. 171–202. Dostopno na: <https://hrcak.srce.hr/11909>. Datum dostopa: 4. 10. 2024.

Griessler – Pečar, T. (2017). Cirilmetodijsko društvo katoliških duhovnikov LRS in »ljudska oblast« med najhujšo represijo. V: *Bošgoslovni vestnik* 77(2). Ljubljana, str. 423–437.

Koncilija, Ž. (2015). Politično sodstvo: sodni procesi na Slovenskem v dveh Jugoslavijah. V: *Razpoznavanja* 26. Ljubljana, str. 377.

Nečak, D. (2008). Jugoslovanski odnos do Trsta junij–september 1945 – Kardeljev načrt na Londonski konferenci septembra 1945. V: *Adrias* (15). Split, str. 81–93. Dostopno na: <https://hrcak.srce.hr/35548>. Datum dostopa: 4. 10. 2024.

Pacek, D. (2020). Odnos med državo in Katoliško cerkvijo v Sloveniji med letoma 1966 in 1991 v luči arhiva republiške verske komisije. Doktorska disertacija, Ljubljana, str. 412.

Petelin, S. (1985). *Enaintrideseta divizija*. Ljubljana: Založba Borec in Partizanka knjiga, str. 448.

Režek, M. (1999). Vprašanje svobode vere je vprašanje osvoboditve cerkve od Vatikana (Odnosi med državo in katoliško cerkvijo v letih 1949–1953). V: *Zgodovinski časopis*, 53(3), Ljubljana, str. 367–390.

Stržaj, J. (ur.) (2010). *Poljane, kdo vas bo ljubil*. Poljane: Župnija Poljane nad Škofjo Loko, str. 216.

Troha, N. (1996). Osvoboditev ali okupacija, narodna osvoboditev ali revolucija – Primorska in Trst v letu 1945. V: Gabrič, A. (ur.): *Slovenija v letu 1945*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 175.

»Življenje« svetnikov in podob porušene poljanske župnijske cerkve sv. Martina po letu 1944

Jaka Šubic

Ecce, homo – Glejte, človek, kip Jožefa Grošlja iz stare poljanske cerkve, ki zdaj stoji v desnem kotu nove poljanske cerkve sv. Martina, s svojim videzom pomenljivo opozarja Poljance. Podobar – kipar je ustvaril ponižanega Kristusa, stoječega pred zemeljskim oblastnikom tistega časa, Pilatom. Kip je imel to »srečo«, da ga je rešil Poljanec pred valom uničevanja opreme v mogočni stari poljanski cerkvi pred 80 leti in ga skrival do pred nekaj leti. Ko se pogled občasno ustavi na njem, človek pomisli: »Kako, da ga ne obnovimo?« V resnici pa prav takšen, kot je, največ pove. S svojo podobo in zunanjim videzom nas opominja na človeške slabosti, na našo majhnost, na prilagajanje večine močnejši manjšini. Hkrati nam pripoveduje o našem odnosu do prednikov, umetnikov in snovne kulturne dediščine.

Mogočno cerkev sredi Poljan, ki jo je načrtoval Matija Maček, domačin iz Žabje vasi, so leta 1954 porušili do tal, da ni ostal niti »kamen na kamnu«. Dobrih petdeset let po rušenju so strokovnjaki Zavoda za varstvo kulturne dediščine »našli« le temelje mogočne zgradbe, pod zemljo, peskom, betonom in asfaltom. V raziskovanjih se je potrdilo, da je bil osrednji del vasi že v daljni preteklosti namenjen svetišču, kjer so se ljudje zbirali in častili Stvarnika. Ob ostankih baročne, gotске in romanske cerkve strokovnjaki na podlagi znamenite listine iz leta 1074 o cerkvah na Loškem sklepajo, da je bila ob prafari Stara Loka ena prvih cerkva na tem področju tudi cerkev v Poljanah.

Svojevrstna ironija je, da vse cerkve, ki naj bi jih projektiral Matija Maček –, v Cerknem, Stražišču, na Šentviški Gori, Črnem Vrhu nad Polhovim Gradcem, v Labinjah pri Cerknem in najbrž še kje – stojijo, porušili smo jo samo v Poljanah, sami Poljanci kot v posmeh našim prednikom in rojaku, ki jo je »zgradil«.

Če so danes ob izkopavanjih vidne sledi tisočletne zgodovine, pa generacija Poljancev, ki ji pripadam, ni vedela skoraj ničesar »o zgodovini« središča Poljan, saj ni bilo nikakršnih sledov, da bi kdaj tam stala cerkev. Na mestu nekdanje cerkve so sezidali trgovino, okrog katere je potekal promet, postavili so tri par-

tizanska spominska obeležja, prostor nekdanjega prezbiterija cerkve je prekrila asfaltna cesta proti Javorjam, ostali prazen prostor in zelenica pa sta pričala, da vas nima prepoznavnega središča. Kot otrok se iz sredine šestdesetih let spomnim, da je bilo tam tudi skladišče cevi za loški vodovod. Morda je dobro, da Poljanci po vojni nismo znali prostoru dati nove, trajnejše vsebine. »Brisani prostor« v središču vasi je čakal boljše čase in upajmo, da so prišli in bomo ta prostor sposobni ustrezno obeležiti in urediti.

Usodni časi za življenje mogočne baročne lepote so se pričeli oktobra leta 1944 ob napadu partizanov na nemško postojanko v Poljanah. Leto dni kasneje je župnik Matej Tavčar, ki se je vrnil iz pregnanstva, napisal poročilo o »gospodarskem stanju cerkve«. Poročilo je v prispevku *Trud za obnovo med vojno poškodovane cerkve in obsodba za rušenje* povzel župnik Jože Stržaj, objavljen je bil v spominskem zborniku *Poljane, kdo vas bo ljubil*.

»Župnijska cerkev Poljane: ponoči z 12. na 13. november 1944, po praznovanju župnijskega patrona sv. Martina ob enih zjutraj je bila cerkev hudo razrušena – popolnoma je porušen zvonik, skoraj ves prezbiterij z velikim oltarjem vred in velik del svoda in strehe nad ladjo. En zvon je ohranjen, eden poškodovan, eden pa razbit. Orgle razbite, klopi uničene, nekatere slike stranskih oltarjev zelo poškodovane, luster razbit, križev pot precej pokvarjen, prižnica uničena, spovednice in zakristijska omara hudo poškodovane. Vsa cerkev, ki je bila pred vojsko lepo renovirana, je sedaj znotraj in zunaj pokvarjena. Le cerkvena obleka in posode je skoro vse ohranjeno. Vsa vrata in okna so bila uničena. Notranja oprema je bila deloma uničena že ponoči s 27. na 28. oktober. Sedaj so ruševine iz cerkve pospravljene, vhodi zasilno zaprti, cerkev pa za službo božjo neuporabna ...«

V času kalvarije za popravilo poškodovane cerkve župnika Mateja Tavčarja v skoraj desetletnem obdobju po vojni so bile vključene tudi institucije za zaščito kulturnih spomenikov Slovenije. Tako je zaupnik Zavoda za zaščito kulturnih spomenikov v okraju Škofja Loka 24. maja 1946 poslal dopis Zavodu za zaščito kulturnih spomenikov Slovenije v Ljubljani,

Poljanska baročna cerkev arhitekta Matije Mačka, domačina iz Žabje vasi

Poljanska cerkev po miniranju zvonika

da je rešen križev pot (pomotoma so zapisali, da je avtor Štefan Šubic, v resnici je delo Leopolda Layerja) in v primeru, da menijo, da bi ga bilo vredno restavrirati, naj pošljejo strokovnjaka, ki bi odločil glede »popravila teh slik«. V istem dopisu sporoča, da sta sliki »sv. Štefana in sv. Jožefa toliko uničeni, da najbrž ni možna nikaka poprava teh slik«.

V odgovoru so obljubili: »Kakor hitro bo mogoče, bomo oskrbeli tudi restavriranje in konzerviranje poškodovanih slik.« Hkrati so prosili tudi za evidenco del in »kje se trenutno nahajajo v varstvu«.

Že leta 1946 si je poškodovano cerkev ogledal konservator dr. France Stele ter »izjavil, da bi jo bilo potrebno obnoviti«. Obisk omenja župnik Matej Tavčar v dopisu Zavodu za varstvo kulturnih spomenikov Slovenije, kjer prosi za obnovitev cerkve po načrtih inž. arh. Janeza Valentinčiča. Ravnateljstvo Zavoda mu je odgovorilo, da je zainteresirano za obnovo, »vendar je za izvršitev te naloge potrebno tako veliko podjetje, ki presega delokrog in zmožnosti Zavoda«.

Zanimivo bi bilo vedeti, kako bi središče Poljan uredila priznana arhitektka, ki sta leta 1953 pripravila usodno poročilo. Miha Naglič v *Gorenjskem glasu* takole povzame Stržajevo besedilo iz spominskega zbornika: »V finalnih prizadevanjih za uničenje cerkve sta posebno umazano vlogo odigrala univerzitetna profesorja Marjan Mušič in Edo Ravnikar, dva od prvakov slovenske arhitekture 20. stoletja; 16. maja 1953 sta prišla v Poljane, si ogledala cerkev in napisala ‚strokovno‘ poročilo, ki je bilo za cerkev smrtna obsodba. V njunem poročilu bremo take cvetke, da človek ne verjame svojim očem. Denimo: ‚Po svoji legi je cerkev urbanistično nepomembna in celo neskladna s krajevnim okoljem.‘ Ali pa: ‚Pretirano velika gmota cerkve onemogoča, da bi se naravni elementi /n. pr. pogledi na Škofjeloško hribovje/ mogli uveljaviti.‘ In še: ‚Arhitektonski izraz, ki ga podajajo proporcije in detajli, ne kaže nikakih pomembnejših umetnostnih kvalit; **notranjščina z opremo vred pa je povsem brez vrednosti in obrtniški izdelek polpreteklega dobe.**‘ To poročilo je bilo zelena luč za Okrajni ljudski odbor Kranj, ki je 4. decembra 1953 izdal odločbo o rušenju. Izvršili so jo »takoj«, spomladi 1954 cerkve ni bilo več.

Nemogoče si je predstavljati, kako se je ves trud graditeljev, številnih generacij naših prednikov, umetnikov (še posebej iz delavnice Štefana Šubica) in dušnih pastirjev izničil. Nad zemljo ni ostalo ničesar, kar bi spominjalo na nekdanje mogočno svetišče sredi Poljan.

Morda se je kdo, ki je pisal odločbe, napisal nestrokovno »strokovno« oceno, podstavljal dinamit in streljal v svetnike, jih razbijal in nalagal poleg izrezljanih klopi, spovednice in različne opreme na ogenj, v vznoseni pijanosti počutil zmagovalca, v resnici pa je svoje naslednike oropal dediščine, ki so jo ustvarili, jo vzdrževali in občudovali njegovi predniki.

Porušili pa niso samo cerkve, uničili, razbili ali sežgali so tudi veliko notranje opreme, ki je bila v največji meri izdelana v delavnici domačina Štefana Šubica, nekatere umetnine pa so izdelali tudi drugi slovenski umetniki takratnega časa. Med njimi Leopold Layer, Matija Bradeško, Jožef Grošelj in drugi.

Če je od zidovja ostalo bore malo (ostanke lahko vidimo v Loškem muzeju, ob tem pa ne upoštevamo najdb ob izkopavanjih v letu 2007 in v zadnjem obdobju), pa se je kljub divjanju vojnih zmagovalcev in domačih nestrpnežev ohranilo vsaj nekaj opreme petih baročnih oltarjev, ki so bili v cerkvi, nekaj ostankov še starejše gotske cerkve in nekaj ostale opreme.

Žal je 80 let predolga doba, da bi lahko ugotovili, kako, koliko in kateri Poljanci so sodelovali pri reševanju umetnin iz cerkve. Marsikdo je na skrivaj odnesel kakšno plastiko ali sliko, da ga bo spominjala na božji hram, jo skrnil, da bo počakala boljših časov, ali pa se je zavedal umetniške vrednosti in si jo je hotel prisvojiti.

Prebivalci so skušali ohraniti tudi druge vredne predmete. Tako mi je znanec povedal, da je imela njegova stara mama, ki je izdelovala tudi hostije za cerkev, tabernakelj, kadilnico in veliko stekla barvnih oken, da pa so ga otroci, nevedoč pomena, razbili in uničili. Tudi Jerica, ki je skupaj s Kobalovo mamo prevzela mežnarstvo v novi cerkvi, nam je ministrantom ves čas burila domišljijo, češ, da ona »ve, kje je bila skrita, po vojni, znamenita monštranca«.

Koliko umetnin oz. kje so bile hranjene skoraj desetletje po vojni, ni posebnih podatkov. Čeprav je božja služba nekaj let potekala v cerkvenem Prosvetnem domu (do razlastitve doma leta 1952 oz. 1953, ko so bile vse pritožbe zavrjene, potem Kulturni dom Poljane), je bil tam glavni oltar prepeljan iz cerkve Marije Pomočnice v marijanišču v Ljubljani.

MINIRANJE, UNIČENJE GLAVNEGA OLTARJA IN OSREDNJEGA DELA PREDNJEGA STRANSKEGA OLTARJA

Kakor koli, zvonik je bil miniran v noči po martinovem leta 1944 in hkrati s porušitvijo zvonika se je porušil tudi velik del prezbiterija in 12-metrski glavni oltar, izdelan v delavnici Štefana Šubica med letoma 1847 in 1853. Uničen je bil okrog 250 cm visok kip sv. Martina, sliki sv. Martina na konju in Srca Jezusovega (obe sliki velikosti 400 cm × 200 cm), ki sta se izmenjevali ob različnih priložnostih v osrednjem delu oltarja, tabernakelj in kipi svetnikov, ki so bili ob straneh – sv. Ignacij Lojolski, sv. Francišek Ksaverij, sv. Peter in sv. Pavel, angeli in kerubi, štirje oltarni stebri ter bogato rezbarsko okrasje.

Štefan Šubic, *Marijino kronanje*, 1849. Hrani: Loški muzej Škofja Loka. (Foto: Lucija Rosc)

Nenavadno je, da se je ohranila slika iz atike oltarja, *Marijino kronanje*, delo Štefana Šubica iz leta 1849 (210 cm × 170 cm), ki jo hranijo v Loškem muzeju in je na ogled na razstavi *Umetnost 19. stoletja na Loškem* v galeriji Loškega muzeja od 18. decembra 2024 naprej. V precej slabem stanju se je ohranila tudi slika *Srce Jezusovo*, ki jo je rešil domačin in se danes hrani pri Sv. Križu.

Hkrati z uničenjem glavnega oltarja se je zelo poškodovala tudi slika *Sv. Jožefa na smrtni postelji* (230 cm × 120 cm, olje na platnu), delo Štefana Šubica, ki je bila preveč poškodovana, da bi jo bilo mogoče obnoviti. Slika je bila osrednji del oltarja iz kapele na južni strani stare cerkvene ladje. »Življenje« je končala nasilno pri dobrih devetdesetih letih.

Dopis Muzeja Škofja Loka Zavodu za spomeniško varstvo LRS z dne 12. februarja 1954 navaja, da so se že začela rušitvena dela s kompresorjem in miniranjem, zato so odredili »zaščito preostalih lesenih kipov z oltarja leve kapele (do tega dne so nepoklicani že sežgali oltar desne kapele) in njih prevoz v Loški muzej, ki bo sprejel v občasno varstvo že nekaj prej rešeno leseno plastiko, spravljeno v dveh privatnih hišah. Prav tako bomo prevzeli obe spominski plošči (even. tudi glavni portal)«. Dopis omenja še sliki *Žalostne Matere Božje* in *Kamenjanje sv. Štefana*, ki ju je imel Zavod v restavriranju ... in sprašuje »ali jih ne bi morda izročili naši ustanovi, ki v zbirki loških rojakov nima nobenih del bratov Šubic«.

Muzej Škofja Loka je 12. oktobra 1954 Župnemu uradu v Poljanah izdal osem prejemnic, s katerimi potrjuje, da so prejeli njihovo lastnino v varstvo. Za nekatere umetnine sta v evidencah muzeja tudi datuma pridobitve 31. marec 1960 in 16. marec 1961. Muzej je prejel umetnine, ki niso bile uničene ob napadu na Poljane in cerkev oz. ob miniranju ali pa jih niso poskrili domačini. Med njimi so bile tudi poškodovane ali samo posamezni deli. Le nekatere od njih živijo dalje, veliko jih propada v depoju muzeja, ki je nedostopen za zunanje raziskovalce umetnostne zgodovine.

UMETNINE STARE POLJANSKE CERKVE V NOVI CERKVI SV. MARTINA V POLJANAH

Med kipi, ki so jih prejeli v varstvo leta 1954, so tudi štirje obnovljeni pričevalci v novi cerkvi. Graditelj nove cerkve, župnik Miro Bonča, jih je pridobil iz muzeja v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Z restavriranjem in postavitvijo na stebre nove cerkve so se ponovno »rodili«.

Najprej smo dobili na desni prednji stebler sv. Martina. Ker je bil svetnik iz glavnega oltarja stare cerkve, zavetnik sv. Martin, uničen, smo Poljanci prekrstili sv. Miklavža (191 cm) iz stare cerkve, prav tako izdelan v delavnici Štefana Šubica. Staremu Miklavžu smo odvzeli jabolka in mu dodali gosko in figura je zaživela novo življenje. V stari cerkvi je sv. Miklavž stal samostojno, ni bil sestavni del oltarja. Tudi kot sv. Martin v novi cerkvi stoji sam in poseblja med miniranjem uničeni veliki oltar stare cerkve.

Pravo obogatitev nove cerkve je s postavitvijo na levi prednji stebler pomenila Marija, zavetnica s plaščem, ki je bila v stari cerkvi osrednji lik v oltarju Rožnenske Matere Božje. Oltar je stal v desni kapeli na severni strani cerkvene ladje. Poljanci smo dobili verzijo na Slovenskem bolj znane Marije s plaščem s Ptujske Gore, ponovno restavrirana je zaživela na levi strani blizu oltarja in nas vabi, da se zatečemo v njeno varstvo.

Na preostalih dveh stebrih nove cerkve sta novo življenje začela dva svetnika iz oltarja Žalostne Matere Božje, ki je stal v plitvi niši, desno od vstopa v prezbiterij. Sv. Janez in sv. Jakob s svojo pokončno držo stoično varujeta in zaokrožata osrednji del prostora nove cerkve.

Podobno »srečo« kot zgoraj navedeni kipi, ki jih je »rešil« župnik Miro Bonča iz ujetništva depojev v Loškem muzeju, sta imeli tudi sliki iz obeh prednjih stranskih oltarjev stare cerkve, oltarja Žalostne Matere Božje in oltarja sv. Štefana. Sliki iz leta 1853 sta bili v času pogroma nad staro cerkvijo sv. Martina v Ljubljani v restavratorski delavnici.

Na oltarju Žalostne Matere Božje je bila to slika *Sočutne* iz leta 1887 (230 cm × 120 cm, olje na platnu) slikarja Jurija Šubica, ki je predstavljala osrednji del oltarja. Danes nas v novi cerkvi na novo uokvirjena s stene na desni strani opozarja na vse gorje, ki sta ga pretrpela s sinom, hkrati pa nas opominja na žalostne dogodke izpred sedmih in osmih desetletij.

Osrednji del prednjega oltarja na drugi, južni strani stare cerkve je bilo delo Janeza Šubica – *Kamenjanje sv. Štefana* (230 cm × 120 cm, olje na platnu). Tudi ta slika je bila v času uničujočih dogodkov v konservatorski delavnici. Tako kot za sliko *Sočutne* so v Loškem muzeju izdali prejemnico samo za okvir, ki da je v slabem stanju. Župnik Bonča je poskrbel, da je dobila novega in ji določil mesto na steni levo od oltarja. *Kamenjanje sv. Štefana* poleg zlobnežev, ki so kamenjali svetega moža, asociira bombe in streljanje ter rušenje stare cerkve.

Vse zgoraj hranjene umetnine pričajo o bogastvu, ki smo ga Poljanci imeli v stari cerkvi. Predstavljajo le manjši del ostankov petih bogatih oltarjev, večinoma izdelkov podobarske delavnice Šubic, ki so opremili mogočno staro poljansko cerkev. So le drobna sled deset in več metrskih oltarjev iz notranjščine stare cerkve.

Delavnica Štefana Šubica, Sv. Martin (Sv. Miklavž v stari poljanski cerkvi) (Foto: Izidor Jesenko)

Delavnica Štefana Šubica, Marija, zavetnica s plaščem (Foto: Izidor Jesenko)

Jurij Šubic, Sočutna (Foto: Izidor Jesenko)

UMETNINE IN OSTANKI STARE POLJANSKE CERKVE V LOŠKEM MUZEJU

Od umetnin, ki jih je prevzel Loški muzej, je poleg zgoraj omenjenih še peščica, ki so tam na ogled. Nekatere sicer propadajo pred našimi očmi, vendar jih umetnostna stroka vsaj pusti živeti.

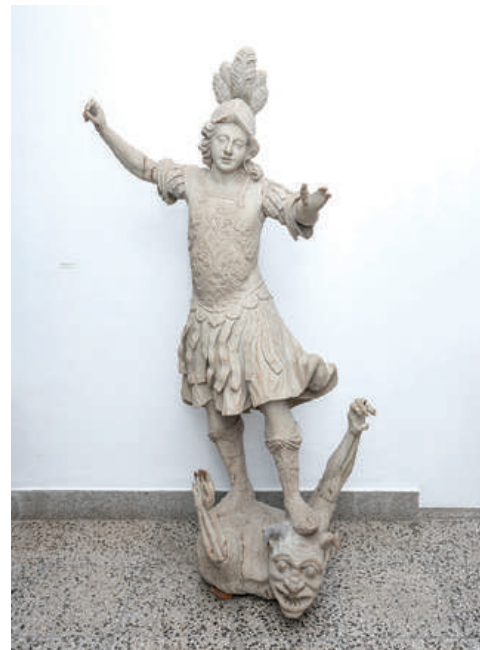
Med njimi sta dve plošči, ki so ju pred leti vzdali levo in desno od vhoda v zbirke Loškega muzeja. Brez posebnega opozorila ju človek praktično ne opazi. Na levi strani vhoda je vzdana spominska plošča župniku Janezu Gašperju Jagru iz leta 1705. Žal je besedilo zob časa načel do te mere, da je napis skoraj neberljiv. Še slabše se godi grbu, ki je bil nad to ploščo, pa bojda leži neznano kje, ker se je v času prenove gradu in vzdave plošče izgubil med gradbenim materialom.

Desno od vhoda je vzdana plošča s podobo okostnjaka. Tudi temu čas ni prizanesel. Spreminja se v »prah«. Postavlja se vprašanje o smiselnosti izpostavljanja vsem vremenskim nevšečnostim na zunanji fasadi že sicer slabo ohranjenega plitvega reliefa okostnjaka.

Na zgornjem hodniku muzeja srečamo kip sv. Katarine (170 cm), nadangela sv. Mihaela (213 cm) in sv. Frančiška Ksaverija (168 cm). Četrtri iz zbirke plastik, ki so bile postavljene med pilastri na vzhodni fasadi cerkve, sv. Ignacij Lojolski (167 cm), leži poškodovan v depozu. Čaka v čakalni vrsti, če ta sploh obstaja, na kirurga, ki bi mu prišil glavo. Vsi štirje kipi so bili izdelani v delavnici Štefana Šubica, iz lipovega lesa, pobarvani v imitaciji kamna.

Na hodniku je še kip Juda Tadeja in dva manjša kipa dveh vojščakov, menda tudi iz poljanske cerkve. Sestavni del stalne zbirke hodnika je slika *Marijino kronanje* (210 cm × 170 cm, olje na platnu, fotografija na strani 24) iz glavnega oltarja, delo Štefana Šubica.

Zanimivo je, da so umetnine stare cerkve, ki so se vrnilo v Poljane, obnovljene, razstavljene v muzeju pa, kot je vide-

Štefan Šubic, Sv. Mihael, 19. stoletje. Hrani: Loški muzej Škofja Loka. (Foto: Lucija Rosc)

ti, v sedemdesetih letih niso prejele nobene nove preobleke, niti tiste, ki so postavljene na ogled obiskovalcem muzeja.

V Loškem muzeju in na grajskem vrtu so še nekateri kamniti fragmenti iz poljanske cerkve, ki jih je mogoče videti. Tako sta v grajski kapeli razstavljena dva plitva kropilna kamna iz hotaveljskega marmorja, dva sklepnika starejše gotske cerkve in temeljni kamen baročne cerkve, najden ob izkopavanjih leta 2007.

Nekaj redkih kamnoseških izdelkov so razstavili tudi na grajskem vrtu (lapidarij). V lapidariju so kamniti ostanki stebrov, deli glavnega portala, oltarne pregrade in okrasja ter kropilni kamen izzklesano roko na spodnji strani. Žal so vandali v desetletjih uničili napisne ploščice o njihovem izvoru in vsebini.

Dva kropilna in temeljni kamen v kapeli Loškega muzeja
(Foto: Jaka Šubic)

Gotski sklepnik v kapeli Loškega muzeja
(Foto: Jaka Šubic)

UMETNINE IN RAZNA OPREMA STARE POLJANSKE CERKVE V DEPOJIH LOŠKEGA MUZEJA

Najslabše pa se godi umetninam, ki so v depojih Loškega muzeja. Da niso v zavirljivem stanju, priča že to, da ne sprejemajo obiskov. Tako niti ni mogoče preveriti, ali evidence držijo. Za prihodnje leto je obljubljen njihov popis, upajmo, da se to uresniči. Na podlagi prejemnic in različnih evidenc naj bi poleg zgoraj »rešenih« ostalo v depojih še nekaj večjih plastik, precej angelov in različnih delov oltarjev. Večino so prejeli v varstvo 12. oktobra 1954, nekatere, po evidencah sodeč, pa kasneje, v letu 1960. Zaradi različnih načinov evidentiranja je mogoče, da se deli seznamov podvajajo. Ob ponovnem popisu bi se to lahko uredilo. Spodaj navajam podatke, kot so zapisani v prejemnicah, oz. podatke iz inventarnih listov posamezne umetnine.

Plastike:

- *Pieta*, 102 cm, samostoječa, lipov les, Marijina obleka pozlačena
- *Sv. Frančišek Asiški*, 132 cm, lipov les, navadno polikromiran
- *Sv. Anton Padovanski*, 136 cm, lipov les, navadno polikromiran
- *Sv. Pavel (Jakob?)*, 151 cm, s knjigo v levici, lipov les, pozlačen
- *Sv. Boštjan*, 144 cm, lipov les, navadno polikromiran (iz oltarja sv. Štefana na južni strani ladje)

Poleg navedenih naj bi 31. marca 1960 prejeli v varstvo še:

- dva »bradata« moža, višine 115 in 120 cm,
- *Srce Jezusovo*,
- svetnico s krono,
- orla,
- kip svetnika, 200 cm,
- kip angela, 123 cm, lipov les, pihajočega na trobento in z napisom *Poslušajte besedo Gospodovo*, obleka pozlačena (nad prižnico),
- dva kipa angelov z dolgima oblekama, 61 cm, lipov les, pozlata,
- kip stoječega angela s pozlačenim prtom okrog ledij (45 cm), lipov les, pobarvan,
- pribl. deset angelov oz. angelčkov, vse iz delavnice Š. Šubica,
- *Sv. tri kralje in rojstvo* – jaslice iz poljanske cerkve

Slike:

- *Sv. Alojzij*, 67 cm × 52 cm, olje, platno, na slepem okvirju (iz oltarja RMB), Štefan Šubic, slikar P. N. 39. 1867
- *Sv. Ana z Marijo*, platno, olje, v širokem rezljanem klasicističnem okvirju, v čelu okvirja sta dva sedeča angelca in po ena vaza na strani. Angelca držita ovalni okvir – relikviarij z žebljem (iz oltarja RMB).
- trinajst podob – postaj križevega pota, 107 cm × 81 cm, sedem na slepih okvirjih, šest brez slepega okvirja, olje, platno, Leopold Layer
- *Mati Božja z detetom v naročju*, olje, platno. Podoba je okrašena s kovinsko posrebrano in ornamentirano žico – z videzom relikviarija. Slikar neznan.
- *Sv. Magdalena*, 120 cm × 90 cm
- *Sv. Peter*, 120 cm × 90 cm
- *Rožnenska Mati Božja*, 190 cm × 118 cm, olje, platno, 1867,
- *Marija Mati dobrega sveta*

Okvirji za slike:

- lesen pozlačen rezljan polkrožen okvir za oltarno podobo, 119 cm × 237 cm
- okvir za sliko sv. Alojzija z rezljanima angelskima glavicama (svečnika sta odlomljena), 73 cm × 54 cm
- okvir za sliko z rezljanima angelskima glavicama in svečnikoma ob straneh (sicer en svečnik manjka), les pozlačen, 71 cm × 54 cm

Deli oltarjev:

- dva baročna stebra od enega podrtih oltarjev, glaviča sta pozlačena, lipov les; deli podrtega lesenega oltarja stranske kapele na evangeljski strani poljanske cerkve

Ostali predmeti:

- gloriola iz plamenastih sončnih pramenov in s kraticami IHS in s trojico žebjev v sredini
- ročno kovan železni izdelek in bronžiran, 81 cm, razpelo (*Kristus na križu*), lipov les, barvan, višina trupa z razprostrtimi rokami 23 cm, ljudsko delo iz druge polovice 19. stoletja

Lapidarij na grajskem vrtu Loškega muzeja (Foto: Jaka Šubic)

Delavnica Štefana Šubica, *Pieta*. Hrani: Loški muzej.

Kropilni kamen z izklesano roko na spodnji strani (Foto: Jaka Šubic)

- fragmenti kamnitih ostankov:
- krstni kamen s podstavkom (hotaveljski kamen) iz poljanske cerkve
- trije manjši kropilni kamni (hotaveljski kamen) iz poljanske cerkve
- ostali predmeti iz cerkve:
- Baldahin za postavljanje sv. Rešnjega telesa pri procesijah (149 cm). V sredini dva stebrička, nad njima v čelu naslikano božje oko, v sredi pa pokrajina. Izdelek je lesen in polikromiran marmornato. Prej je bil v znamenju v Poljanah (znamenje so Nemci podrli). Iz delavnice Štefana Šubica.
- šest velikih oltarnih svečnikov iz pocinjene pločevine s tolčeno ornamentiko

Delavnica Štefana Šubica, *Angela z dolgima oblekama*. Hrani: Loški muzej.

Jožef Grošelj, *Ecce, homo*
(Foto: Izidor Jesenko)

Štefan Šubic, Sončna ura na južni fasadi poljanske cerkve

Ecce, homo ima pregled nad dogajanjem v novi cerkvi. Imel ga je tudi v stari. Videl je vseh pet bogatih oltarjev, spremljal je župnike in kaplane, mežnarje, čistilce in okraševalce cerkve, ki so skrbeli zanje. Pa vernike in nevernike, z rožnim vencem in minami. Slišal je trušč, ki ga je povzročil minirani zvonik, nešteto kosov in iveri glavnega oltarja. Videl je kres bogato ornamentiranih klopi z različnimi angelskimi motivi na stranicah, izdelane v delavnici Štefana Šubica leta 1864. Kakor koli prešteva, tudi če »pozna« Loški muzej in njihove depoje, se račun ne izide.

Manjka celoten 12 metrov visok glavni oltar z vsemi umetninami, razen slik *Marijinega kronanja* in *Srca Jezusovega*, številne plastike in slike ter bogato okrasje tega in vseh ostalih štirih stranskih oltarjev. Zelo malo je tudi možnosti, da se »preživele« umetnine oz. njih fragmenti obnovijo, restavrirajo in postavijo na ogled v primernih prostorih. Umetnine iz depojev Loškega muzeja, nekaj malega tudi v shrambi poljanske cerkve ali pri posameznikih, so za zdaj obsojene na nadaljnje propadanje tudi po preteklih 80 letih. Najbrž bo stroka zopet prepozna, tako kot je bila v času rušenja spomladi 1954 za fresko sončne ure s pogledom na Poljane, Štefana Šubica, na južni fasadi cerkve. Čeprav je stroka delovala v soglasju z oblastniki in so sodelovali pri odločitvah o rušenju, so fresko skušali rešiti, pa se je rušiteljem tako mudilo, da »se enostavno niso ozirali na željo spomeniškega varstva«.

Z ureditvijo evidenc, ponovnim pregledom, restavriranjem in ustrezno predstavitvijo vseh umetnin, ki imajo umetniško vrednost, bi se vsaj simbolično oddolžili za krivico, ki je bila povzročena umetnikom in Poljancem. Po osemdesetih letih je najbrž že čas.

Ob raziskovanju ostankov umetnin stare poljanske cerkve se je porodila želja, da bi evidentiranje in restavriranje potekalo vzporedno z zaključevanjem in opremljanjem novega kulturnega doma v Poljanah, spominskega urejanja arheološkega najdišča v središču Poljan in prenavljanja Županovša v župnišče sv. Martina. Skupaj s Šubičevo hišo bo v Poljanah dovolj primernih prostorov, da jih opremimo z dediščino naših prednikov iz porušene mogočne poljanske cerkve, s posebnim poudarkom vsega ustvarjenega v podobarski delavnici očeta Štefana in njegovih sinov Jurija in Janeza Šubica. Naj bo ta zapis ob 140-letnici smrti Štefana Šubica, v delavnici katerega je nastalo največ opreme stare poljanske cerkve, izziv za restavriranje in vrnitev umetnin v kraj njihovega nastanka ter raziskovalni izziv za opredelitev oz. dopolnitev njihovega opusa.

Literatura:

Stržaj, Jože (ur.) (2010). *Poljane, kdo vas bo ljubil*. Spominski zbornik, več avtorjev, Poljane nad Škofjo Loko: Župnija.

Naglič, Miha (2010). *Poljane, kdo vas bo ljubil*, predstavitev spominskega zbornika. V: *Gorenjski glas*, 6. 12. 2010.

Tuok sa vekale!

Tina Benedičič

Rušenje stare baročne cerkve (Foto: France Planina)

*Spomini Urške Buh iz Poljan na dan,
ko so minirali staro poljansko cerkev*

»Ja, sm bla lih uosm liet stara, ke sa tista cierku poderal.
Tuok de še na znaš usega rassuodt, se pa še lih tok spounem,
ke sma čakal, koga bo pa zakoga sma u kieudar, se nam ni
bena mama poviedala, ket umaknt sma se mougl, keu puočl.«

V želji, da bi zapisali in ohranili vsaj malo narečja, ki je danes še živo med ljudmi, in da bi tudi zanamcem še ostajale zgodbe, sem v zadnjem letu obiskala nekaj čudovitih ljudi, ki so moj pogled na življenje še malo izostrili. Ljudje so odstirali hudomušne pripovedi iz mladih dni, a mnoge tudi take, ki te za trenutek ohromijo, ki govorijo o človekovem dostojanstvu, pogosto postavljenem ob bok zlim silam, ki človekovo življenje teptajo, mučijo, ruvajo, trgajo ... Tako kot svetinje iz porušene cerkve tudi pokoj iz otroških duš, varnost iz ljubih domov, mir iz varne vasi ... Koliko gorja, koliko tesnobe in strahu se naseli v človeka, ki doživi vojne grozote in kruto usodo, si danes ne moremo predstavljati, niti če vsak dan beremo, gledamo in spremljamo gorje, ki se prav zdaj godi na bojiščih tega sveta. O slikah, ki so se zapisale v srce, ljudje lahko pripovedujejo, a ni človeka, ki bi le ob pripovedovanju lahko čutil enako, če grozote ni sam doživljal. Sočutno lahko le poslušamo odprtega srca in se čudimo volji in veri, ki ostaja in se celo krepi.

K mizi sva sedli po prijaznem pozdravu in po tem, ko sem v pritličju opazovala sveže pobeljene stene, lanskoletno hudo je spodnje prostore namreč docela uničilo, a skrbna roka je zdaj očistila še zadnje ostanke beljave, da je hiša sveže zadišala. Ob črno-belih podobah na papirju so spomini oživele in oči danes osemindesetletne Urške Buh iz Poljan so zažarele, ko je kazala podobe male temne deklice s srnico v naročju. A ko se je misel začela sprehajati med stebri v parku za staro poljansko cerkvijo, kjer so se otroci lovili, in ob spominu na vlečenje vrvi starih zvonov naju je ovila posebna milina, ki je njeno pripovedovanje želela tolažiti, pomiriti in ji povedati, da je vse to minilo. Ona, ki je to živel, videla, slišala, čutila, je še enkrat zajokala. Ker je prehudo za človeka. Pretežko za dušo, ki je še povsem nedolžna doživljala strah in obup. Preglasno, da bi ju v tišini srca ne slišala.

Spounem se, kej Kobalu Francl hodu zvonit. Tu sa ble take debiele varvi. Pa ke sma že mal zrasl, sma šl z nim, de sma mal za tiste štrike uliekl. Kuosuvi pa jest pa rajtam de Majda Briucuva. Tuj biu dogodk! Po sa pa tud Nemci use prepovedal, ke sa jmel u turmu ene naprave, de sa vidl po celih Polanah, kej biu tuok vesok. Sa djal, dej biu tuok vesok turm, de sej vidu, kes biu na vosuoškml klanc, kes šou u Polanska dolina.

Takat sa pa zvečer paršl – parnam sma bel štierje otroc pa mama, oče j že pred umaru, par enanšardesetih lietih gaj kap, tok dej mama sama ostala. Sa djal, de muorma jet u kliet. In vem,

de sestarca tamala še hodila ni, j bla u enm košu. Po sa nam ene kluopce naštimal, de sma čakal, koga bo. Čudn sej pa nam zdel, zakoga sa žienske – bla je Vidmska mama, Nacetuva pa Barbna Malka, mama, pa moja mama – h oknu naštimale en kremp pa lopata. Otroc sma bel sikni, čej nas tuok bel: nas štier pa Barbna dva sta že bla pa tam en štierje. Nuotar sma čakal, koga bo. Po pa enkat tuok rine! Use luči sa ugasnile: električna pa žienske sa jmele sveča pa petrolejka, use sej toma nardila. Po pa taparu otroc vekal, po de sa ženske zrihtale, dej spet luč bla. Po sa pa šle von, sa pa tuok vekale, lemi, pa tuok je smardiel! Taka smraja sej men zdela in od takat se jest tuok bojim tega puoka, tu ni šl z mene, še zdej ne. Tut ke pride nou liet, ke tie petarde miečeja, me muot tu pa praum, zakoga j ta praznk, tuok je gard. Pa ke garmi pa trieska, mene j še zmieri strah ... Tega puoka, ke se ga na znebiš nekuol več. Tuj bel tuok grozn ...

Po pa po Polanah ... Same skale! Tam, ket je spomenik, je pa bla občina. Odspodi sa miel gasilci tiste vozove, na varh sa pa bel prostuori pa take liepe štejnge sa ble za gor, des paršu u tiste pisarne. Vozovi, tisti gasilski, tuj bel use ratrieskanu. Dol po Polanah skal, de na muor člouk misnt! Narbel se pa spounem, kej bla pred Barbna targovina ena taka zelena kluop s kovinskm nogam, ta stara Barba je zlo velik sediela tam na tist kluop. In tista kluop je bla na tadrug stran Soure, tam, ket je tist ta star transformator stau. Ke sma pa paršl nuot u stanvajne, je pa bla tud taka velika skala, kej skoz strieha parletela nuotar. Zglieda, de sa se zasegural. Djal sa pa, dej bel tuok tega rastreliva. Sa djal, de sa z volovam vozil, ke sa cierku dielal, dej tuok močn bla narjena. De tuo na muor nobedn misnt, kuok je bel tu močn narjen.

Sploh na viem, če sa sploh ledje viedl, de maj namen ... Tuk viem, de sa strejlal von s tistga turma. Se sma bel čist use preplašeni otroc an cajt. Na muorš misnt. Par osmih lietih sm bla ... Sestarca je bla stara dve, ena pa še en liet ne.

Ja, sm bla lih uosm liet stara, ke sa tista cierku poderal. Tuok de še na znaš usega rassuodt, se pa še lih tok spounem, ke sma čakal, koga bo pa zakoga sma u kieudar, se nam ni bena mama poviedala, ket umaknt sma se mougl, keu puočl. Tok sa praule. Doug je bel pol use podartu ... Tu na muor člouk misnt. Grozn je bel.

Hvala vam, Urška, ker ste delili z nami svoje spomine, četudi so med njimi grenki, težki, kruti. Iskreno želimo, da bi vam sprehod po »novih« Poljanah nikoli več ne vzbujal strahu. Pojdite v vas po nove spomine – srečne, take, ki zvabijo v oči solze radosti.

Mineva 140 let od smrti Štefana Šubica

Jure Ferlan

Glavni oltar s sliko Sv. Martina na konju v stari baročni cerkvi, delo Štefana Šubica

Grob Štefana Šubica na Poljanskem pokopališču

Štefanu Šubicu je zibel tekla v Dovjakovem mlinu v Hotovlji, kjer je luč sveta ugledal 22. decembra 1820. Rodil se je očetu mlinarju in podobarju Pavlu in materi Mariji, rojeni Demšar. Umril je 9. junija 1884, po nekaterih virih zaradi raka na grlu, po drugih zaradi jetike. Pokopan je v družinskem grobu na poljanskem pokopališču, severozahodno od pokopališke kapele. Ob njem počivajo še žena Ana ter sin Valentin z ženo in otroki, ki so še majhni umrli. V letošnjem letu je skrb za grob prevzel Zavod Poljanska dolina, ob prvem novembru so organizirali poklon Štefanu ob obletnici smrti s položitvijo cvetja. V načrtu je tudi restavriranje spomenika, ki je izdelan iz kraškega kamna.

Talent za likovno ustvarjanje je Štefan dobil po očetu, ki mu je skupaj z bratom Janezom in Blažem pomagal pri podobarskem delu. Izdelovali so likovno opremo predvsem za podeželske cerkve, vaška znamenja in premožnejše kmečke hiše, se pravi za manj zahtevne naročnike, ki jih je kakovost podobarskih izdelkov zadovoljila. Podobarstvo bi lahko opredelili kot likovno produkcijo na obrtniški ravni, ki so jo ustvar-

jali priučeni mojstri brez akademske izobrazbe. Štefan je izobraževanje na podobarskem področju nadgrajeval pri Janezu Groharju starejšem v Železnikih, veliko pa tudi samoiniciativno, s pomočjo literature. Obvladal je vse bistvene podobarske tehnike, rezbarstvo, kiparstvo, slikanje na platno, les, omet in steklo ter pozlatarstvo.

Po nekaj letih sodelovanja z brati in očetom se je Štefan pri 23 letih poročil in ustalil na domu žene Ane, rojene Kisovec, hčere čevljarja in manjšega posestnika v Poljanah, po domače pri Kisuc. Postopno je Štefan širil svoj delokrog po krajih na Kranjskem ter delno tudi zunaj te dežele. Eno izmed opaznejših del je bila oprema nekdanje župnijske cerkve sv. Martina v Poljanah, kjer je leta 1849 izdelal baročni glavni oltar velikih dimenzij. Žal je bil ta skupaj s še nekatero drugo opremo iz njegove delavnice uničen med rušenjem zvonika leta 1944. Naročniki so ga radi hvalili v časopisju zaradi njegovega prijetnega značaja in zmernih cen ter kakovostne izvedbe, priporočali so ga potencialnim naročnikom. Štefan se je zelo rad podpisoval na svoja

dela, v zgodnejših letih z germaniziranim imenom *Stephan Shubiz*, praviloma je dodal še poklic *Maler* (nemško slikar) in včasih še *Piltavar* (iz nemško *Bildhauer*, kipar), v kasnejših letih, ko se je javna uporaba slovenskega jezika v Avstriji sprostila, pa se je tudi on začel podpisovati v materinščini. Pogosto je dodal še hišni naslov podobarske delavnice, Pol(j)ane 39. Čeprav se je praviloma podpisal sam, je bilo pri izvedbah del običajno udeleženi še več pomočnikov, med katerimi so prevladovali mlajši vajenci, med njimi sta po nadarjenosti izstopala njegova sinova Janez in Jurij. Kadar sta imela več udeležbe pri delu, jima je oče dovolil podpis. Tako sta se skupaj (v latinščini, *Stephano et Joanne*) podpisala Štefan in Janez na slavlolu v cerkvi sv. Križa na Križni gori nad Ložem, kjer sta s freskami leta 1869 poslikala kupolo prezbiterija in prenovila glavni oltar. Še en zanimiv primer sodelovanja je v župnijski cerkvi sv. Lovrenca v Kolovratu pri Izlakah, kjer je na okviru 14. postaje križevega pota podpisal oče Štefan, na spodnjem robu slike pa sin Jurij (podpisan z imenom Jur), kar dokazuje, da je okvire izdelal prvi, slike na platnu pa drugi, delo sta datirala z letnico 1874. Ker so bila dela Štefanove podobarske delavnice s strani slovenske umetnostnozgodovinske stroke rangirana kot manj pomembna zaradi odsotnosti umetniške invencije in umeščena na raven obrtniških izdelkov, tudi niso bila sistematično raziskana in popisana. To bi bil sicer velik logistični zalogaj zaradi velikega števila del, saj je bila Štefanova podobarska delavnica s svojimi številnimi pomočniki ena vodilnih v deželi in so opremili ter prenovili veliko število cerkva in sakralnih znamenj. Morda bi se veljalo lotiti raziskav in dokumentiranja postopno, na določenih ozemeljskih enotah. Iskanje bi olajšali omenjeni podpisi. Za začetek morda v Poljanski dolini?

Mateja Tušek

Posebna zgodba

Janez in Valerija ter njuna alter ega (Avtor karikature: Jole - Jože Poklukar)

o posebnih rečeh

Nekoč je bila tabla. To ni bila navadna tabla. Ta tabla je bila nekaj posebnega. Čakala je na nekem tihem prašnem parkirišču ob zapuščeno zaraščenem *imbissu* (majhnem lokalčku, namenjenem prigrizkom) na poti v Celovec. Svoje ravnotežje je vsa zaprašena lovila na rjastem žeblju in ... sanjala. Ker je bila ta tabla nekaj posebnega, je sanjala posebne sanje. O tem, da bi šla tja dol. Na jug. Med vesele ljudi. Med posebne reči. Če si dovolj močno želiš, pravijo, se sanje tudi uresničijo. Njene so se, ko jo je med postankom na poti do Semmeringa ugledal Poljanec. »*Jebela ja, Valerija, tale bi pa gluh h nama pasala!*« Premeril jo je od zgornjega do spodnjega roba, premeril še njuno kio in ta je imela prtljažnik prav ustvarjen za novo sopotnico. Pred pustolovščino jo je v potočku še malo ocedil, osušil in ... so šli. Vsi štirje. Tabla, Janez, Valerija in kia, najprej na dopust, nato pa domov, novim sanjam naproti.

Svoje mesto je dober teden kasneje našla na Strojarijevi drvarnici. Srečna, da upira svoje lice na cesto, ki vodi od gostilne do šole, že enajst let v razmislek ponuja raznovrstne besede vsakemu, ki dvigne pogled in jo z njim malce poboža. Na tisto mesto je postavljena s posebnim namenom – da bi bila, čeprav je črna, droben svetel sončni žarek za vsakdan. Janez in Valerija skrbno izbirata, kaj se z belo kredo zapiše nanjo, kajti tabla je precej občutljiva. Zebe jo ob neprimernih, žaljivih, ostrih besedah. Rada ima tople zapise, take, ki dajo misliti, ki odmevajo še kakšen dan, ki jih oko rado večkrat prebere, nato pa prestavi eno nadstropje višje, da se tam še malce pregnetejo. Kadar je prazna, se mimoidoči koraki pomudijo pri gospodarju, kdaj bo spet kaj novega in takole, na deset, štirinajst dni se zapiše novost.

Pri Janezu in Valeriji poleg table in mnogih žlahtnih reči domuje tudi nešteto zgodb, povezanih z njimi. Tudi prva misel, ki se je zapisala na črno srajčko posebne table, ima svojo prigodo. Ko sta po enem izmed prijetnih dopustov sedela pred hišo in ob kozarčku rujnega obujala spomine, obenem pa ju je že malce tiščalo ob misli na ponedeljkovo službeno jutro, je Valerija rekla: »*Jest mam pa raj konc tedna ket konc dopusta.*«

Vse, ki so se tekom časa znašle pred radovedneži, imata skupaj z datumom »objave« zapisane v drobni modri kvadratni beležnici z belim ptičkom in rdečim zapisom *Poznajo nas, ker zblížujemo ljudi.* »Prav hecno,« rečem, ko jo zagledam, »glej, kako je tole res.« Vsi trije se naglas zasmejimo in modro ugotovimo, da naključij pač ni.

Janez in Valerija si približno tretjino zapisov izmislita sama, drugi dve tretjini pa pobereta iz kakšne pesmi, filma ali pa ju srečata kje na svojih vsakodnevni poteh. Lepo se jima zdi, da novo življenje posebne avstrijske table nagovarja. Ljudje se ustavijo, pokomentirajo. Besede se znajdejo na šolskih hodnikih, za gostilniškim šankom in tudi na prižnici. So torej za vse in od vseh. Kakšen odziv jima je še posebej dragocen. Eden takih je pismo poljanske osnovnošolke, ki se je spomladi znašlo ob popisani srajčki.

»... *Želela sem Vam samo povedati, da se mi zdi zelo lepo, ker imate vsak teden zunaj na tabli misli. Vsakič ko grem mimo, jih preberem in zapišem, ker se mi zdijo res lepe, zabavne in nasploh čudovite. Prav zaradi njih sem tudi sama začela zbirati misli v majhen zvezek ... to mi je res v veliko veselje, tako da jih uporabljam v kakšnih šolskih spisih ali komu dam kakšno za rojstni dan. Jaz nimam telefona in včasih se mi je to zdelo grozno, zdaj pa se mi zdi, da je to, da lahko nekaj napišem na roke, na papir, pravi dar ...*« Janez mi celo pismo prav po igralsko prebere naglas. Postoji, ga spoštljivo zloži, pospravi v kuverto, nato v predal in tiho reče: »*Vidš, če sam enmu neki pomen, pa j vredn.*«

Posebna tabla v vasi dobiva sestrice, sestrične. Z lepim polnijo kuhinje, veže in jedilnice. Misli hodijo tudi na obiske od enih do drugih vrat. Janez in Valerija sta več kot vesela, kadar se delijo. Za v svet so, za med ljudi.

In tako se na primer iz Poljan v modrih glavah predstavijo na kakšno sejo odbora Planinske zveze Slovenije ter z »Kdaj bo dost? Ke bo sosed jemu mejn.« preusmerijo debato v drugo smer. Na homeopatskih predavanjih z besedami »Bolezen je klic duše na pomoč« odprejo ušesa in sem in tja, ob posebnih priložnostih, kadar je pripisan (popolnoma izmišljen, op. a.) transakcijski račun, nasujejo pest cekinčkov za tringelt na tla pred Strojjarjevo drvarnico.

Tam za vogalom, levo od table, se odpre nov svet.

Kredenca. V njej šefle. Perivnik. Kanglice za mleko. Plehnate škatle za piškote. Čevlji.

Zraven stojalo z emajliranim *lavorjem*, pod njim keramični vrč. Umivalnik prve klase. Tisti, ki ga je, takrat še Janezek, skozi okno svoje sobe ugledal na podstrešju Kamnarjeve gostilne. »Ti ga dam, če te kdo praša, pa povej, de t ga je Kamnska Lojza dala,« je bilo pridano. In novi skrbnik se tega pravila drži od začetka. Reč ima svoj izvor in svojo zgodbo. Dokler bo pri hiši, se bo o njej govorilo.

Kako se je vse skupaj začelo, povprašam. Od kod ljubezen do starin, do vsakdanjih predmetov polpretekle dobe?

Strojjarjev Janez pove, da ga te stvari kar nekako najdejo. Človeka pa najdejo stvari, ko jim odpre srce, dodam. Seme te posebne ljubezni, zvem skozi pogovor, je vanj padlo že dolgo nazaj. Tako mimogrede se je zgodilo. Ferbarjev Pavle iz Loke (s priimkom Kožuh) je bil Janezov stric. No, v resnici ni bil krvni stric, ampak mož tete Tončke. Prav tako je bil tudi njegov in bratrančev birmanski boter. Stric Pavle je imel že pred več kot petdesetimi leti navdušujočo zbirko starin. Janez si je od vsega najbolj zapomnil zbirko ključev, ki jih je stric Pavle uredil v obliko velikega ključa, in njegovega gorkega povabila, da so stare reči vredne in jih je treba zbirati.

Po tej logiki so doma ostajali stoli, mize, omarice, posoda, prti, pribor, steklenice. Vsega je bilo škoda odnesti od hiše. Od začetka to ni bila Janezova miselnost, se je je pa skozi desetletja več kot očitno nalezel.

Detajl iz kleti, na fotografiji Janeza Pelka *Večerja z umetnikom* (Foto: Janez Pelko)

Zunanji detajl (Foto: Mateja Tušek)

Duše spadamo skupaj. Kot kozarci in kuhalnice v isto kredenco. (Foto: Mateja Tušek)

V osemdesetih letih je ata Franci izrazil željo, da bi se staro strojarsko orodje, ki je delalo obrt v hiši, postavilo na ogled na eno od sten v veži. Sin je poleg imitacije kože v smiselni red postavil orodje in tako dal hiši poseben pečat. Nekaj orodja je bilo podvojenega, zato se je povezal z Loškimi muzejem. Precej primerkov je na ogled torej tudi na muzejskih stalnih razstavah. Takratni direktor ga je spodbudil, naj še naprej išče, povprašuje, zbira in ga ob priliki pokliče. Klici so se postopoma nehali, kajti Janez je v vsakem novem predmetu bolj začutil, da imajo te reči posebno vrednost. Da lahko ostanejo doma. Vsaj še nekaj časa. Prehodno. Dokler se ne bo našel nov dom. »Kot v rejništvu,« se pohecam. »Ja, res, kot v rejništvu,« mi v smehu odvrne.

Zbirko je začel polniti na domačem terenu. »Primem u roke, pogledam, prašam po zgodbi. Povem, da ja bom povedu naprej, pa ledje radi daja, ,sam če češ,‘ prauja.«

Včasih vidi, da bo predmet z zgodbo lepše žarel, če ostane tam, kjer je, spet drugič ga vzame domov, kjer ga opere, osuši, prebrusi, prebarva in mu poišče mesto v družini.

Za nekatere je dom prehodni. Preša se preseli k sosеду, plug na kmetijo v Smoldno. Klepišče, vile, sekire najdejo nova delovišča. Nekateri predmeti imajo fantastične zgodbe, ki bodo zagotovo našle prostor tudi na *Vaščanovih* straneh. Eden takih je večmetrski bob, ki ga je naredil »tastar Kočar«. Drugi je kuhinjski valjar, ki ga je Janez rešil iz ruševin stare Klobovsove hiše na poti do šole. Kot vselitveno darilo ga je dobila prijateljica Darja. Ta valjar je dragocen spomin na njeno mamo Fani, ki je veljala za odlično kuharico in je živela v stari hiši, ki jo je zamenjala nova, Dunjina. Bognarjev poden je postal plošča za mizo, za nje ne noge bodo noge starih šivalnih strojev. Obrušeno, poflikano, prebarvano ... dobi nov namen. Mislim, da bi to popolnoma legitimno lahko v slovar vpisali pod primer recikliranja.

Stvari se pri Janezu in Valeriji v resnici na novo rodijo. In vabijo. Radovedne poglede. Odpirajo nove poti do ljudi. Nova poznanstva. Zanimivo je, ker ga, mojstra, tudi nekako same najdejo. Valerija pripomni, da v resnici tudi Janeza precej vleče na konce, kjer bi se našla »nova stara roba«. Zanimajo ga raritete. Umetelno oblikovane motike, posebno orodje, otroška opornica za nogo, čisto majčkena. Obožuje emajl in ... stole. Doma jih ima okrog šestdeset, od tega štirideset različnih. Seveda me zanima, zakaj prav stoli. »*Marbit zatu, ke ne sedeva prov velik,*« mi hudomušno odvrne. In doda, da mu je znanec s podobno nad starinami navdušeno ženo enkrat v šali dejal: »Tebi povodenj vsaj kdaj kaj odnese, kaj pa meni?«

Ločivnica zna pokazati svoje kremplje. Odnese. Kredenco, ki je dihala s Kramarjevim Lojzetom in njegovim Johanetam. Na njej se je po oluščinem oplesku čutilo, kolikokrat je roka odprla predal. Dihala je z gospodinjo in gospodarjem. In dokler je ni s seboj vzela voda, je dihala naprej. Pri Strojjarju. Skupaj s svojo rodno zgodbo.

Janezu ni hudo. »*Kar Ločivnca odnese, ledje parneseja. Tri kredence mi je odnesl, tri sm spet dobiu. Pa tok lepih reči od usepousod. Na konc koncu sa pa tu sam predmeti. Zgodbe ostaneja, tega pa voda na more zajet.*«

Poseben predalček v dušni kredenci je pri Janezu in Valeriji zagotovo namenjen številnim srečanjem. Z domačini, sosedi, tudi s tujci. V Nemčiji živeč Indijec je bil tako navdušen, da je domov odnesel škarjice. Njegov oče, da jih zbira tam doli v Indiji. Juda iz Jeruzalema sta se ogrela za staro tehtnico, a bi bil transport dražji kot sama vaga. Stala sta tam, jo božala, se je dotikala, a ta zgodba je ostala v Poljanah.

Zaradi posebnega ambienta sta bila pred leti izbrana za gostitelja *Večerje z umetnikom*. Na ta večer ju spominja tudi velika fotografija na steni v kleti. Skorajda nasproti slike *Srca Jezusovega* je postavljena, ki je narasla voda kot po čudežu ni odnesla s stene, s katere je izginilo vse ostalo.

Oh, koliko čudovitih zgodb se je podilo med nami v tisti miceni topli kuhinji letošnjega novembrskega večera. In koliko se jih še bo. Preden se mi prsti poženejo proti sklepni misli, dodajam še prijazno Janezovo povabilo. Če imate doma kaj posebnega, redkega, zanimivega ali pa čisto običajnega z neobičajno zgodbo, potrkajte pri Strojjarju. Mislim, da je tam sredi Poljan pravo mesto za prave zgodbe.

Preden sem se vzpela po stopnicah v hišo, sem si vzela nekaj minut za levi vogal ob posebni tabli. Kot da bi stala v drugem času. Kjer stvari gredo nekoliko bolj počasi. Kjer se roke umijejo v Kamnarskem *lavorju*, se obrišejo v *anklo*, pobožajo kredenco, poprimejo za *šeflo* in z njo zajamejo sveže mleko iz kanglice.

Kjer Janez in Valerija potegneta človeško dušo v podobi *furjastega* konja za vaje, ti, jo potrepljata, povabita, naj se ustavi in prisluhne zgodbam, ki jih pripoveduje njun dom. Brez bojazni, da bi kaj zamudila. Duša seveda.

In ta sede pod hišo med modro, rumeno, oranžno in rdečo, spije kozarec belega. In si oddahne. Se začuti. Začuti pa tudi, da nekako spada tja k njima. Da duše spadajo skupaj. Kot kozarci, skodelice, vilice in kuhalnice v isto kredenco. Pri Strojjarju se ji zdi, upehani duši, kakor da pride nekam, kjer je na leseno tablico pod hišno številko nežno vžgana beseda dom.

Morda se je oglasila na obisk. Morda v rejništvo. Morda pa bo tam ostala kar ... za vedno.

V tem duhu ti, draga tabla s posebno zgodbo in črno srajčko, podarjam še zadnjo misel: »*Človk bi mogu tok živet, de ne bi nucu ne budilke ne dopusta.*« (Janez Kloboves)

Zgodbi kipov iz Tavčarjeve grobne kapelice na Visokem

Goran Šušnjar

Ob pregledu dela Tavčarjeve zapuščine v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, enota Škofja Loka, sem na začetku leta 2023 po naključju odkril fotografijo meni neznanega Tavčarjevega kipa. Fotografija je spodbudila raziskovanje teme, ki ji nikoli prej nisem posvečal pozornosti: kiparskim portretnim upodobitvam Ivana Tavčarja. Ivan Tavčar je bil sicer večkrat upodobljen na risbah, platnih ali kipih slovenskih likovnih ustvarjalcev, od akademsko izobraženih do ljubiteljskih, čeprav v nekoliko manjši meri kot npr. France Prešeren in Ivan Cankar. Nekateri njegovi portreti so splošni javnosti bolj znani, nekateri pa le strokovnjakom.

Od začetnih vprašanj, kdo je avtor Tavčarjevega portreta na omenjeni fotografiji in kje se kip nahaja do precej širšega ugotavljanja, kdo izmed slovenskih kiparjev je upodobil Ivana Tavčarja, ni bila dolga pot. Raziskovanje o Tavčarjevih kipih pa je poleg že znanih ter nekaj pozabljenih informacij prineslo tudi uvid v nekatera nova in zanimiva dejstva. Kot delni rezultat raziskave so nastali zapisi o nastanku dveh kipov, ki sta krasila Tavčarjev mavzolej na Visokem, in tudi nekaj informacij o njihovih avtorjih, saj je bilo avtorstvo prvega izmed njih neznano širši javnosti, avtor drugega pa se portretov loteva tudi na prav poseben način.

V nadaljevanju sta tako predstavljeni zgodbi prvotnega kipa v mavzoleju, ki je bil odtujen, in nadomestnega kipa, ki je bil izdelan tri leta zatem.

UKRADENI KIP

Slovenske novice so 8. aprila 2014 objavile novico o kraji bronastega kipa v Poljanski dolini: »Može v modrem je v petek okrog poldneva o izginotju doprsnega kipa znanega slovenskega pisatelja, tudi politika in ljubljanskega župana, obvestil gostilničar Boštjan Poljanšek. Lastnik znamenite poljanske gostilne Na Vidmu, ki je že tretje leto najemnik letnega vrta tik ob lepo obnovljenem Tavčarjevem dvorcu, nam je povedal: ‚Minuli teden sem čistil okolico dvorca, kajti konec tega tedna bomo znova odprli letni vrt. V sredo sem šel do grobnice, ki je kakih sto metrov oddaljena od dvorca. Na gozdni poti, ki vodi do grobnice, leži podrto drevje, česa drugega, neobičajnega pa nisem opazil.‘ Le dva dneva pozneje, v petek okrog poldneva, pa je Poljanška ogovorila kolesarka, ki je malo pred tem obiskala Tavčarjevo grobnico: ‚Povedala je, da so vrata grobnice odprta in da v njej ni kipa. Takoj sem odšel do tja in videl, da je bilo vlomljeno. Poklical sem policiste.‘«

Gostilničar je kot možni motiv kraje omenil zbiranje surovin za pridobivanje plemenitih kovin – leto pred tem so neznane osebe polomile nekaj žlebov z dvorca, misleč, da so bakreni. Ko so ugotovili, da ni tako, so jih odvrgli. So se po enem letu vrnili po dragocenejšo kovino?

Novinarjem *Gorenjskega glasa* je posredoval še nekaj dodatnih podrobnosti glede bornega stanja mavzoleja, ker zanj

nihče ne skrbi: »Ker gre za zasebno lastnino, se je pač ne sme nihče dotikati. Grem pa sam občasno do grobnice, da na hitro pospravim smeti. Ob njej se namreč večkrat zbirajo večje skupine, po navadi mladih, ki žal ne pospravijo za seboj.«

Potem ko je neznan storilec med 3. in 5. aprilom 2014 vlomil v Tavčarjevo grobno kapelico na Visokem in odtujil bronasti pisatelj portret, je steklo poizvedovanje o izginulem kipu, njegovem lastništvu in vrednosti ter, seveda, avtorstvu. Obstajala pa je fotografija ukradenega kipa, ki jo je za objavo v članku na straneh *Slovenskih novic* časopisu posredovala Bernarda Jesenko Filipič.

Boris Oblak, takratni upravitelj Kulturnega centra slikarjev Šubic, je novinarjem *Slovenskih novic* izrazil domnevo, da so kip v grobni kapelici postavili že pred postavitvijo Tavčarjevega kipa pred njegovo rojstno hišo v Poljanah (kar se je zgodilo leta 1937).

Na straneh *Gorenjskega glasa* smo lahko prebrali tudi stališča poznavalcev, ki so povedali, da pri kipu gre za manj znano pisateljovo podobo, ki je v zasebni in ne občinski lasti. Prav tako so tam zapisali, da so na ljubljanski enoti Zavoda za varstvo kulturne dediščine razkrili, da »sama plastika nima statusa kulturnega spomenika, je pa neločljivi del grobnice in spomenika Visoko v celoti ... , za katerega veljajo določila Odloka o razglasitvi Tavčarjevega dvorca na Visokem za kulturni spomenik«. Avtorstvo kipa kljub dolgotrajnim prizadevanjem zaposlenih na zavodu ni bilo ugotovljeno.

Prav neznano avtorstvo ukradenega kipa je postalo dodatni motiv za poglobljeno zbiranje informacij o tem, kdo in kdaj je sploh izdelal kakšno portretno plastiko Ivana Tavčarja. Iskanje na spletu je tako pripeljalo do množice strani, povezanih s Savinškovim spomenikom na Visokem, redkih zapisov o spomeniku pred Tavčarjevo rojstno hišo in tudi do popisa arhivskega gradiva Marje Boršnik v arhivu SAZU, ki ga je zbrala ob izdaji Tavčarjevih zbranih del. Na zavihku »IVAN TAVČAR slikov. grad.« je bil v 68. vrstici zapis: Loboda, Peter: Ivan Tavčar, doprsni kip na hiši Breg 8, Lj.

Biografski podatki na spletu so pokazali, da je bil Peter Loboda res slovenski kipar druge generacije, vendar ni bilo omenjenih neposrednih povezav s Tavčarjem. Tukaj se je is-

kanje na spletu končalo in se je nadaljevalo z iskanjem in s pregledom vsebine časopisnih člankov o njegovih razstavah in z analizo dostopnih katalogov z razstav, pri katerih je omenjeni kipar sodeloval: imeli smo informacijo, da je Loboda domnevno izdelal Tavčarjev kip, vendar nismo vedeli, ali je to res in ali morda gre za isto upodobitev, kot je bila predstavljena v *Slovenskih novicah* ali morda tisto s fotografije iz Tavčarjeve zapuščine.

V časopisnih člankih iz obdobja 1938–1966, v katerih so podani podatki o kiparju, njegovem življenju in nekaterih razstavah, prav tako nikjer ne omenjajo Tavčarjevega kipa. In vendar potrditev dejstva, da je kipar res izdelal Tavčarjev kip, najdemo v katalogu posmrtno retrospektivne razstave Petra Lobode iz leta 1966 v Moderni galeriji v Ljubljani.

Katalog namreč omenja, da je bilo na retrospektivni razstavi predstavljenih 33 večjih plastik in 18 skic. Ena izmed plastik je bil tudi doprsni bronasti kip Ivana Tavčarja z letnico izdelave 1935, višine okrog 70 cm in z navedbo nahajališča kot »grobница na Visokem«. Poleg tega katalog vsebuje tudi fotografijo Tavčarjevega kipa, iz katere je razvidno, da gre za isti kip, kot je bil predstavljen na spletni strani *Slovenskih novic*. S tem je bilo potrjeno Lobodovo avtorstvo odtujenega kipa in ugotovljen čas nastanka.

Kip je torej nastal v času, ko je še živela Franja Tavčar in je bila verjetno Tavčarjeva družina naročnik kipa. Iz nekaterih predvojnih fotografij mavzoleja na Visokem, ki jih hrani škofjeloška enota Zgodovinskega arhiva Ljubljana, je razvidno, da je kip že takrat stal v grobni kapelici.

Kaj pa zapis Marje Boršnik o lokaciji kipa v Ljubljani?

Naknadni pregled gradiva v arhivu SAZU, ki vsebuje tudi fotografijo Tavčarjevega kipa in pripombe Boršnikove, kaže na to, da se je kip vsaj krajši čas verjetno nahajal na Bregu 8 v Ljubljani, preden je bil postavljen na Visoko.

Odtujeni Tavčarjev kip je bil vključen v evidenco ukradenih umetnin na Ministrstvu za notranje zadeve (Policija) z nekaterimi podrobnostmi odtujitve in neznanim avtorstvom kipa. Po desetih letih ni nobenih novih informacij o njem.

Tako kot je zanimiva zgodba Lobodovega kipa, je zanimiva tudi življenjska zgodba njegovega avtorja.

Peter Loboda se je rodil leta 1894 v Zgornjih Domžalah. Pri Karlu Hrovatu se je izučil za podobarja in rezbarja. Po končanem pomočniškem izpitu je obiskoval obrtno šolo v Ljubljani, kjer je najprej delal v rezbarski delavnici Ivana Pengova, potem pa pri kiparju Alojziju Repiču. Njegovo šolanje je prekinila prva svetovna vojna, po njej je v letih 1921–1926 obiskoval umetnostno akademijo v Zagrebu kot še mnogi Repičevi učenci. Po končani akademiji je dve leti delal v ateljeju Ivana Meštrovića, kar se je poznalo pri nekaterih Lobodovih delih. V letih 1928–1933 je živel in delal v Domžalah, od leta 1934 do leta 1938 je bival v Homcu. Leta druge svetovne vojne je preživel v Zagrebu, po vojni pa je postal docent na novoustanovljeni Akademiji upodablajočih umetnosti in učitelj, med drugimi tudi Jakobu Savinšku. Sodeloval je s profesorjem Smerdujem pri izdelavi kipa Franceta Prešerna v Kranju in spomenika ilegalcem v Ljubljani, vendar je umrl leta 1952 pred odkritjem obeh spomenikov.

Ciril Velepčič je v katalogu retrospektivne razstave Petra Lobode predstavitevno študijo zaključil s stavki: »Peter Loboda je bil in bo ostal večen popotnik. Niti šola niti akademija, niti učitelji niti veliki kiparski svetovni mojstri mu niso dali tega, po čemer je vse življenje hrepenel. Sam je stopil na svojo pot, sam hodil po njej in tudi našel samega sebe. Našel je človeka, razvil plastični čut, našel je prave vrednote kiparske umetnosti. Toda boj z nedosegljivim ne bo nikdar miroval.«

NADOMESTNA UPODOBITEV

Ne dolgo po odtujitvi kipa iz Tavčarjevega mavzoleja so se zasebni lastniki grobne kapelice in grobnice na Visokem lotili urejanja zanemarjene posesti: eni so poskrbeli za prenovno grobno kapelico, drugi za ponovno postavitvev kiparskega portreta daljnemu sorodniku.

Naročnik novega doprsnega kipa Ivana Tavčarja za mavzolej na Visokem, potem ko je bil nekdam tam stoječi kip ukraden leta 2014, je bil Alex Luckmann. Luckmann, poslovnež,

Utrinek z retrospektivne razstave (Foto: Moderna galerija Ljubljana)

Tavčarjev kip iz kataloga posmrtno retrospektive Petra Lobode, 1966

Metod Frlic, *Ivan Tavčar*, kip, 2017Metod Frlic, *Ivan Tavčar*, relief, 1979

nekdanji solastnik in direktor škofovloškega Filca, je tudi daljni Tavčarjev sorodnik. Ko sta se srečala z Metodom Frlicem, da bi se dogovorila o naročnikovih pričakovanjih, je kipar na podlagi fotografije ukradenega kipa izrazil mnenje, da izdelek ni bil umetniško tako zanimiv in izrazit, da bi se bilo vredno prizadevati za ustvarjanje kopije. Predlagal je, da bi kip zasnoval na novo. Luckmann ni imel posebnih zahtev in se je s predlogom strinjal ter dal umetniku proste roke pri zasnovi.

Čprav je kipar Metod Frlic znana osebnost v Poljanski dolini, zaradi celovitosti prispevka navajam nekaj biografskih podatkov, ki jih praviloma omenjajo ob njegovi predstavitvi: rojen je leta 1965 v Suši. Po zaključku tretjega letnika Šole za oblikovanje in fotografijo je izobraževanje nadaljeval na Akademiji za likovno umetnost, smer kiparstvo. Diplomiral je leta 1989 pri prof. Luju Vodopivcu, pri katerem je nadaljeval tudi podiplomski študij, ki ga je zaključil leta 1996. Metod Frlic se je dodatno izobraževal na Japonskem in v Nemčiji. Veliko je razstavljal doma in v tujini, na samostojnih in skupinskih razstavah. Od leta 2009 predava na oddelku za kiparstvo na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Ustvarja v Ljubljani in občasno tudi v ateljeju v Malenskem Vrhu. Prebivalcem Poljanske doline so še posebej znani njegovi spomeniki v Suši (*Molitev*), pred tovarno Marmor na Hotavljah (*Koitus*) in fontana v Gorenji vasi (*Ljubezen v času Murenčkov*).

Avtor besedil v monografiji o Metodu Frlicu z naslovom *Sočasni svetovi* Marko Koštan kot pomembno polje Frličevega ustvarjanja navaja portret, ki je po njegovem mnenju kiparstvo

vzpostavil kot temeljno likovno disciplino. Nabor portretov, ki so odražali človekovo potrebo po realističnem ohranjanju likov spoštovanja vrednih osebnosti iz preteklosti in ki jih je Frlic v tem duhu znal mojstrsko oblikovati (mednje Koštan uvršča tudi Tavčarjev kip), dopolnjujejo tisti zares njegovi, »pri katerih se izkaže z mojstrsko intuitivno improvizacijo: značilni telesni in obrazni fiziognomiji upodobljenca doda še zvrhano mero lastne improvizacije njegovih značajskih potez, kakor jih vidi in občuti sam. Pri tem le na videz zaobide splošno priznano javno podobo, sajjo v resnici samo zakamufliira v enigmatičen sestav, pri katerem igrajo pomembno vlogo tudi podstavek in druge okoliščine umestitve dokončanega portreta«.

Izhodišče za oblikovanje kipa je bila Frlicu predvsem Bertholdova fotografija Tavčarja, ki so jo pogosto uporabljali tudi slikarji, risbe in portreti Tavčarja, ki jih je izdelal Ive Šubic, ter tudi študija kipa Jakoba Savinška na Visokem. Iskanje navdiha pri Savinškovem kipu na Visokem pa ni naključje. Že v mladosti se je navduševal nad njim in pozneje pridobljena znanja in spoznanja, pridobljena v času študija in lastnega ustvarjanja, so samo okrepila občudovanje Savinškove umetnine. Pri drugih upodobitvah Tavčarja se mu kot najbolj prepričljive zdijo predvsem risbe Hinka Smrekarja.

Kipar je ob prevzemu naročila za sabo imel že veliko izdelanih portretov v škofovloški Aleji zaslužnih Ločanov, pri katerih je pogosto na prav presenetljiv način upodobil portretirance. Dejstvo, da je bil Tavčarjev kip namenjen postavitvi

v obnovljeni grobni kapelici, pa ni dopuščalo veliko eksperimentiranja, kot si je to lahko privoščil v Škofji Loki. Upodobitev za konkreten namen določa zagotovo obliko in izraz izdelka. Če bi ustvarjal kip »župana« ali kip »pisatelja«, bi verjetno vključil nekaj, kar bi podobo povezovalo s specifično dejavnostjo portretiranja. Ob preučevanju življenja osebe in njegovih pomembnejših vlog v javnem življenju vedno izstopi neka podrobnost, ki pritegne in se tesno poveže s podobo, ki jo ustvarja. Poleg tega naj bi kip nadomestil nekega drugega, ki je tam stal že desetletja.

Frlicu je bil blizu Savinškov pristan, ki v oblikovanju ohranjanja telesno podobnost z upodobljenim, ni pa njegova zvesta kopija – gre za neko vrsto stilizacije. Tako je z novo upodobitvijo želel izraziti predvsem vzdušje (Tavčarjeve) resnobe in zaskrbljenosti nad tem, kaj se je dogajalo tam spodaj pri dvorcu, ko so se še iskale trajne rešitve za ponovno oživitev zanemarjene posesti na Visokem.

Novi kip je bil načrtno izdelan iz t. i. kompozitnih materialov, ki naj ne bi bili zanimivi za ponovno odtujitev in ki lahko ustvarjajo precejšnjo podobnost materiala z izdelki iz bron. Kako bodo ti materiali videti čez desetletja, pa je za zdaj nemogoče napovedati.

Novi Tavčarjev kip je bil predstavljen v obnovljeni grobni kapelici na Visokem prav na Tavčarjev rojstni dan, dne 28. avgusta 2017, ob zaključku proslav 100. obletnice izdaje *Cvetja v jeseni*. Skrb za kip je, tako kot za samo grobno kapelico in grobnico, v dogovoru z dediči prevzela Občina Gorenja vas - Poljane.

Zanimivo je, da kip Ivana Tavčarja iz leta 2017 ni prva Frličeva upodobitev poljanskega pisatelja. Že leta 1979 je kot udeleženec kiparskega krožka v osnovni šoli v Gorenji vasi izdelal kar soliden Tavčarjev relief in s tem nakazal umetniško nadarjenost. Tudi takrat je izdelek nastal na podlagi Bertholdove fotografije. Relief je ohranjen in je v posesti avtorja. Mentor pri omenjenem kiparskem krožku je bil kipar Anton Logonder, ki v tistem času sicer ni več poučeval na šoli v Gorenji vasi, ampak na gimnaziji v Škofji Loki. Sodelovanje Frlica in Logonderja se je sicer nadaljevalo tudi pozneje, ko je Frlic kot dijak Logonderju pomagal pri izdelavi Groharjevega kipa v Sorici ter nekaterih drugih kipih.

ZAKLJUČEK

Naključno, iz gole radovednosti začeto raziskovanje o avtorstvu nekega neznanega kipa se je spremenilo v več kot enoletno raziskavo kiparskih upodobitev pisatelja Ivana Tavčarja. Zanimive znane podrobnosti o delih in njihovih ustvarjalcih ter prav tako manjkajoči koščki zgodbe o njih so predstavljali veliko motivacijo za zbiranje dodatnih informacij. Zbrano gradivo osvežuje dosedanje vedenje o tej temi in prispeva nekatera nova spoznanja.

V pričujočem prispevku so predstavljeni izdelki o dveh izmed sedmih slovenskih kiparjev, ki so v obdobju 1923–2017 ustvarili portretne plastike poljanskega rojaka. Žal so nekateri izmed teh izdelkov izgubljeni oz. je njihova lokacija neznan. Nekateri pa si lahko še ogledamo oz. se bolj zavedamo njihovega obstoja in pomena.

VIRI

Arhivski viri

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota Škofja Loka, ŠKL 0278, Tavčar Ivan in Franja, Visoko pri Poljanah, 1800–1957, tehnična enota 4, arhivska enota 19_23 (ZAL-ŠKL, ŠKL 0278, t. e. 4, a. e. 19_23).

Biblioteka SAZU Ljubljana, R82/V-1; 13-5, Tavčar Ivan, slikovno gradivo 2. 24 Loboda Peter Kip.

Internetni viri

Ankele, Špela (2014). Vlomili v grobnico in ukradli Tavčarja. V: *Slovenske novice*. Pridobljeno 12. 12. 2023, na: <https://old.slovenskenovice.si/crni-scenarij/doma/vlomili-v-grobnico-ukradli-tavcarja>.

Boršnik, Marja. *Zapuščina 2*. Pridobljeno 12. 11. 2022, na: <https://www.sazu.si/uploads/files/57dfbe71e126b1a75cebe90f/Bor%C5%A1nik%20Marja-Zapu%C5%A1%C4%8Dina.xlsx>.

Šubic, Simon (2014). Tatovi v Tavčarjevi grobnici. V: *Gorenjski glas*. Pridobljeno 12. 12. 2023, na: <https://arhiv.gorenjskiglas.si/article/20140408/C/140409870/tatovi-v-tavcarjevi-grobnici>.

Ukradene umetnine. Pridobljeno 11. 4. 2024, na: https://www.policija.si/ukradene-umetnine/index.php?option=com_umetnine&view=detail&id=320&Itemid=.

Utrinek z razstave v Moderni galeriji Ljubljana. Pridobljeno 3. 7. 2023, na: <https://www.mg-lj.si/media/d3ed25ba7d/Kaj-je-v-stevilu-stena-4.pdf>.

LITERATURA

Justin, Elko (21. 3. 1952). Spomini na Petra Lobodo. V: *Tovariš, letnik VIII*, številka 12. Ljubljana: ČP Slovenski poročevalec, 1952, str. 192–193; 200.

Košan, Marko (2020). *Sočasni svetovi - Metod Frlic*. Todraž: Modrijan, 2020, str. 189.

Peternelj, Damjana (2017). Financirali so ga dediči, z grobnico upravlja občina. V: *Podblegaške novice*, letnik 21, številka 7. Gorenja vas: Občina Gorenja vas - Poljane, str. 14.

Velepčič, Ciril (1966). *Peter Loboda: 1894–1952: retrospektivna razstava* (katalog razstave). Ljubljana: Moderna galerija, 1966, str. 24.

Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane (1948–2023), zbornik

Tina Benedičič

Imate tudi pri vas doma predal, v katerega odlagate vse tisto, kar je vsaj količkaj pomembno, pa nima svojega mesta? Vse tiste vsakodnevne stvari, ki morajo biti pri roki, stvari, ki jih boste gotovo še uporabili, zato bo priročno, če bodo nekje v bližini? Skratka tak predal mislim, ki je poln drobnih dragocenosti (čeprav v njem težko kaj najdete na hitro in v resnici sploh ne veste, kaj vse je v njem, ker tja odlagajo drobnarije tudi vsi drugi domači). In ko se ga vsake toliko časa lotite pospraviti, najdete »dolgo izgubljeno« svetilko, ki vam je osvetlila že mnogo poti, v njem najdete nalivnik iz srednje šole, na katerega ste čisto pozabili, ob tem pa se obudijo spomini na sošolce, pa vstopnico tako posebnega koncerta, da tistega listka niste mogli zavreči in še danes zazveni v glavi melodija, ki so jo zaigrali za dodatek na koncu, in celo kvačka je v njem, ki vam jo je podarila stara mama, ko ste se skušali učiti nekaj malega kvačkanja ...

Nekaj podobnega so lani naredili Poljanci. Odprli so tisti predal, v katerem so se desetletja nabirale posamezne dragocenosti njihovega kulturnega društva, ga obrnili naokrog, presortirali vsebino, jo pokupčkali, očistili prahu in jo spolirali, dodali še nekaj svežine in vso to dragocenost širši javnosti predstavili kar v obliki knjige. Od dokumentov in akterjev, vseh dosežkov, dragih spominov, odmevnih predstav in poljanskih knjig ter priznanj – vse urejeno, dokumentirano, skrbno obdelano in lično oblikovano lahko vzamete v roke, prelistate, preberete ... Ne dvomim, da (skoraj) ni Poljanca, ki mu ne bi postalo toplo vsaj ob kakšnem spominu, ki ga bo obudilo branje ali vsaj listanje po teh straneh.

Za tiste, ki zbornika še niste videli, pojdimo na kratek sprehod po knjigi. Po uvodnih besedah aktualnega predsednika, pobudnika in glavnega urednika knjige Gorana Šušnjarja, njegove desne uredniške roke Damjane Peternelj in župana Milana Čadeža sledi zajetno poglavje o delovanju društva, kjer so poleg krajšega opisa samih začetkov predstavljeni vsi predsedniki društva – nosilci, pobudniki, podporniki kulture, ki se je zadnjih 75 let pisala v Poljanah. Eni od zapisov o njih so vsebinsko nekoliko skromnejši, nekateri zelo bogati, odvisno od gradiva, ki je bilo na voljo, dobe delovanja, urednik zapiše, da nekateri »sami niti niso bili izjemni kulturni ustvarjalci, nekateri pa so le krajši čas delovali v društvu«. A se je uredništvo odločilo prav, da jih predstavi. Vse po vrsti. Vseh šestnajst. Med njimi so taki, ki bi si res zaslužili imeti posebno častno mesto nekje v Poljanah.

Kultura ima to srečo, da ustvarjalci, naj si bodo pesniki, igralci, glasbeniki, plesalci, popolni amaterji ali izurjeni mojstri, lahko svoje izdelke v taki ali drugačni obliki predstavijo občinstvu. Njim so pravzaprav tudi namenjeni. Res da poznamo v umetnosti tudi larpurlartizem, ki pravi, da

je umetnost namenjena le sama sebi, a krasno je, ko človek ob ogledu slike, koncerta, gledališke predstave in drugih umetniških zaužije vsaj malo katarzičnega doživetja. Poglavje o prireditvah in projektih društva predstavi posamezne tradicionalne in priložnostne prireditve. Bogato kulturno dogajanje na Poljanskem je bolj ali manj naslonjeno na Tavčarja, vsaj glavnina, bi lahko rekli: od predelav na odru – v izvedbi ene same interpretke ali številne zasedbe, ki ob sklepnem priklonu zapolnijo ves oder – in v knjigah, kot motiv na slikah, ilustracijah, fotografijah ... Poljancem je menda že v gene zasejana beseda, Beseda, pravzaprav. Tista Beseda, »ki se pogovarja s človekom, ga spodbuja in uči in tudi danes kot nekoč ustvarja nov svet iz svoje notranje moči«, kot je lepo zapisal Milan Debeljak, Roglanov. Na teh straneh je strnjeno dogajanje literarne, likovne, zgodovinsko-jezikovne, fotografske skupine. Pa bogat povzetek gledališke

skupine, ki ima v Poljanah in srcih Poljancev posebno mesto. Že desetletja. Zgovorne so besede Poldeta Bibiča, Kosmovega Janeza iz *Cvetja*, ki je po ogledu *Ravbarskega cesarja* pripomnil, da bi se »k Poljancem lahko prišel učiti marsikdo iz Ljubljane!« Kakšen poklon!

Drugi del poglavja o dejavnostih v društvu dopolnjujejo še pomembna glasbena dejavnost s predstavitev glasbenih skupin, knjižnica in – se ga še spomnite? – kino.

Še preden se knjiga prevesi v zaključek, posamezni avtorji predstavijo Poljance, predane gledališkemu ustvarjanju: Trpinovo rodbino z Žnidarjevim Frenkom, Anico Berčič – Kosuvo Ani in Andreja Šubica, pred katerim ste enkrat morda jokali v njegovi ambulanti zaradi bolečega hrbta, drugič pa se na gledališkem sedežu glasno smejali, ko je doživeto razlagal, kako je postal dohtar – zdravnik torej, ki je svoj gledališki talent prepoznal že v mladih letih, ga v mladosti pilil in gojil, po nekajletnem premoru pa se je prav omedil in z vso svojo sočnostjo postavil na oder vrhunske predstave, ki jih je, prevedene v domačo poljanščino, objavil tudi v knjigah.

Nekaj misli o sodelovanju z društvom in o sami ljubiteljski kulturi še lahko preberete pred sklepnim poglavjem, ki našteje knjižne izdaje in zaključki z zbiranjem priznanj, ki so si jih v vseh teh letih pošteno zaslužili poljanski kulturniki.

Knjiga, razkošno okrašena tudi s fotografijami in stilno oblikovana, je zares bogat doprinos Poljanam in občini, je pa hkrati odskočna deska za vse tiste, ki veste, čutite in menite, da je še ostalo kaj nazapisanega, neraziskanega, pomembnega, kar se je spregledalo ali morda iz gole nevednosti izpustilo.

Doživite Poljane in prijetne spomine tudi med branjem tega zbornika.

Poplavno leto v župniji Poljane

Jože Plut, župnijski upravitelj

Vsi bralci mi boste pritrdili, da pregovor »človek obrača, Bog obrne« drži.

V naši župniji smo v iztekajočem se letu in ob koncu leta 2023 doživeli preobrat v marsičem, kar smo sicer dobro načrtovali, treba pa je bilo vse spremeniti. Vse bomo razbrali iz spodnjega besedila.

Župnijsko romanje v Lurd, sveta maša ob grobu svete Magdalene

Imamo namreč nekaj dogodkov, ki kot rdeča nit povezujejo celo leto. Vsak prvi torek v mesecu je *Polanski pogovor* z različnimi gosti (J. Balažič, T. Battelino, J. Možina, B. M. Turk, M. Cepin, I. Žajdela itd.) z aktualnimi temami. Vsak drugi torek pa se pod motom *Nič se bat* odrasli poglobljamo v vero (verouk za odrasle). V letu 2023/24 smo obravnavali »ver-oizpoved« (*Credo*), oktobra pa smo začeli pogovore o desetih zapovedih. Na vsaka dva meseca župnija pripravi družinsko katehezo z gosti za starše, delavnicami za osnovnošolce in varstvom za predšolske otroke ter prijetnim druženjem.

Dovolimo si kronološki pregled. Najprej naj omenim, da smo leto 2023 zaključili s čudovito polnočnico, pri kateri so sodelovali župnijski pevski zbori,

mladi instrumentalisti in mnogi skriti posamezniki. Ob čudovitem sporočilu Božje ljubezni do ljudi je bila navdušena vsa Slovenija, saj je sveto mašo prenašala RTV Slovenija. Kot višnja na sladici leta 2023 je bila prva silvestrska maša v cerkvi Marije Vnebovzete na Gori ob 23. uri. Kljub vetru in dežju s snegom je bila cerkev nabito polna.

V postnem času smo vsako nedeljo popoldne imeli doživet križev pot, ki se je vedno zaključil v podružnični cerkvi. Sodelovale so razne župnijske skupine, slednjega, na veliki petek popoldne, pa so pripravili otroci. Velikonočno tridnevje smo obhajali nadvse slovesno. Na veliki četrtek, pri maši zadnje večerje, umivamo apostolom noge, na veliki petek zvečer beremo pasijon Jezusovega trpljenja, bla-

goslove velikonočnih jedi na veliko soboto pa smo zaključili zvečer s slovesno velikonočno vigilijo Kristusovega vstajenja. Na belo nedeljo smo imeli sveto birmo in nato za prvomajske proste dneve z nekaterimi birmanci in botri ter drugimi župljani kar z dvema avtobusoma poromali v Lurd v Franciji. Do kraja, kjer se je Bernardki prikazala Marija, pa smo šli skozi rojstni kraj papeža Janeza XXIII., ustavili smo se tudi v Provansi v čudoviti cerkvi Marije Magdalene. Ob vrnitvi smo videli rimski viadukt, Grenoble in impozanten samostan sv. Mihaela v italijanskih Alpah. Prav zanimiva pa je vsakoletna sveta maša pri Žalostni Materi Božji (sv. Soboti) na Bukovem vrhu, ki je tradicionalno na binkoštni ponedeljek. Zanimiva je predvsem zato, ker je cerkev polna

Spominska plošča ob začetku prenove Županuša

Razstava podobic (Foto: Ivan Filipič)

starejših (upokojenecv) in mladih mamic z otroki, manjkajo pa srednje generacije in šolajoči se otroci – ker je binkoštni ponedeljek pri nas delovni dan.

Sredi Marijinega meseca maja, ko imamo šmarnice, ob nedeljah tudi pri kapelicah po naši župniji, smo obhajali slovesnost prvega svetega obhajila. In da ne pozabimo na oratorij, ki se ga je udeležilo 220 otrok (bil je verjetno med največjimi tedenskimi oratoriji v Sloveniji), zanje pa je skrbelo več kot 60 animatorjev. Mnogi ste oratorij podprli z delom (kuharice), drugi z molitvijo, darovi, pokroviteljstvom. Bog nam je za sejme v juliju, avgustu in septembru naklonil zelo lepo vreme, da je bila tudi udeležba na »semanjih dneh, kot se šika«.

Načrte in vso potrebno dokumentacijo za nov župnijski dom smo vmes pripravljali in se veselili začetka gradnje. Čeprav pri vsaki sveti maši molimo za blagoslov pri delu (novega) župnijskega doma, se je malo »preveč vleklo« in smo začeli še z molitvijo devetdnevnic v čast božjemu služabniku nadškofu Antonu Vovku. Prav on je na poseben način povezan s Poljanami, saj je med drugim »poslal« v Poljane (v rojstno župnijo) g. Mira Bonča z besedami: »Pošiljam te v rojstno faro, kar ni običajno. Če bo kdo pozidal cerkev, jo boš ti!« Ravno ko smo končali z molitvijo devetdnevnic, smo dobili študijo, ki je pokazala, da so bili zaradi poplav avgusta 2023 postavljeni

višji (zahtevnejši) standardi in da zato na tej lokaciji ni mogoče graditi javnih objektov. Tako smo stopili »v akcijo« in se začeli dogovarjati z lastniki Županuš za nakup za potrebe župnijskega doma. Hvala Bogu, gre vse v to smer. Pa naj kdo reče, da molitev ne pomaga in da ne drži, da človek obrača, Bog pa obrne.

Ker je leto 2024 za Poljance (in župnijo) spominsko leto, smo se odločili, da ga bomo obhajali pod geslom: »H graditvi smo poklicani, ne k rušenju!« Želimo namreč, da se iz zgodovine učimo in je ne ponavljamo. Spominjali smo se 80. obletnice uničenja župnišča in drugih župnijskih poslopij ter miniranja farne cerkve sv. Martina (1944) in hkrati tudi 70. obletnice njenega porušenja (1954). Zato smo na Martinovo nedeljo k slovesni sveti maši povabili apostolskega nuncija v Republiki Sloveniji nadškofa msgr. dr. Jeana-Marieja Speicha. Ob koncu svete maše je blagoslovil tudi spominsko ploščo in blagoslovil naša dela v zvezi z novim župnijskim domom.

Gospod nuncij je bil očitno navdušen nad lepim bogoslužjem in druženjem ter Poljanci samimi. Krono veselja pa je prejel, ko se je dvignil na Malenski vrh (Poljansko Sveto Goro), nad meglo, in v cerkvi in ob njej zajel z očmi in srcem polno prgišče slovenskih lepot.

Ko se učimo iz preteklosti, v sedanjosti gradimo prihodnost. Naj bo blagoslovljeno!

V veselem pričakovanju knjižnice

Bernarda Buh, knjižničarka

Pozdravljeni, bralci *Vaščana!*

Krajevna knjižnica Poljane v iztekajočem se letu še ni odprla svojih vrat. V prostorih novega kulturnega doma, kjer bo knjižnica domovala, prostor vse bolj dobiva dokončno podobo. Naslednji korak je oprema, ki je trenutno v postopku izrisa. Verjamemo, da bodo vsa dela potem hitro stekla in da bo knjižnica svoja vrata odprla tako, kot je načrtovano, v prvi polovici leta 2025. Za zdaj z Občine nismo prejeli drugačnih časovnih okvirov za odprtje.

V avgustovski ujmi nam je zalilo dobro polovico vsega gradiva. Naša zgodba je dosegla ušesa marsikaterega knjigoljuba, založbe in posameznikov. Prejeli smo mnogo darov, tako da bo primanjkljaj s knjigami nekoliko manjši, kot je kazalo sprva. Če bi še kdo želel darovati knjige za poljansko knjižnico, nas še vedno lahko kontaktira po elektronski pošti ali po telefonu v Krajevni knjižnici Gorenja vas. Vsem, ki pa ste že darovali, velik HVALA!

Naj vas ob tem le opomnimo, da bralci posegajo po gradivu novejšega datuma in da knjižnica, četudi ji je voda odnesla polovico gradiva, ni prostor za oddajo knjig, ki so v res neuglednem stanju (polite, poškodovane, že povsem rjave, polne prahu ...). Verjamemo, da boste to razumeli in spoštovali.

Je pa ujma žal odplaknila celotno DOMOZNANSKO ZBIRKO. Ker je to še posebej dragocena zbirka in vsaki enoti knjižnice, dodajmo seznam gradiva, ki smo ga izgubili. Če imate doma katero od knjig s seznama in je ne potrebujete več, se še posebej priporočamo, da nas obiščete in jo darujete za namen ponovne vzpostavitve te zbirke.

KAJ DOMOZNANSKA ZBIRKA JE? Tovrstna zbirka gradiva govori o zgodovini, družbenem in kulturnem utripu domačega kraja ter o delu in življenju

tu živečih ljudi. Zbirka lokalno ustvarjalnost ohranja iz roda v rod. Uporabnike informira o aktualnem dogajanju na njihovem območju ter jih seznanja s podobo razvoja domačega kraja.

Poleg fizične dostopnosti je z digitalizacijo dostopna tudi na spletu (npr. portal Kamra ali dLib). Vsebuje najrazličnejše vrste dokumentov: knjige, časopisje, slikovno gradivo, videoposnetke in zvočne posnetke, kartografsko gradivo, raziskovalne in diplomske naloge ter drobne tiske. V okviru zbirke posebno pozornost namenjamo književnim delom pisatelja Ivana Tavčarja.

Hkrati pa vse ustvarjalce s področja občine Gorenja vas - Poljane vabimo, da če ste avtor knjige, stripa, ilustracij v knjigi, en izvod tega dela podarite knjižnici

v svojem kraju. Vaše delo bo tako ohranjeno tudi za kasnejše rodove.

Dan, ko vas bomo povabili v nove prostore, je vse bližje. Do takrat ste vabljeni v enoto knjižnice v Gorenji vasi ali v ostale enote Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka. Vsak mesec pripravljamo pester program za otroke in odrasle. Na voljo vam je več kot 20.000 enot gradiva, revij, DVD-jev, CD-jev.

Vse podatke o dogajanju v knjižnici najdete na naši spletni strani in ostalih družbenih omrežjih. Obiščite nas, z veseljem vam bomo svetovali pri izboru knjige.

Zaposleni v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka vam želimo veselo, zdravo, uspešno ter dobrih zgodb polno leto 2025! SREČNO!!!

KRAJEVNA KNJIŽNICA POLJANE
(4. 8. 2022 začasno zaprla svoja vrata)

Do nadaljnjega je za vas odprta
KRAJEVNA KNJIŽNICA GORENJA VAS
Poljanska cesta 87, Gorenja vas (Sokolski dom)

04/510 71 00 ali 041 442 095
gorenjavas@knjiznica-skofjaloka.si
www.knjiznica-skofjaloka.si

URNIK ODPRTOSTI
PONEDELJEK 10.00–17.00
TOREK 13.00–19.00
SREDA 13.00–19.00
ČETRTEK 13.00–19.00
PETEK 12.00–17.00

Prostori nove knjižnice v Poljanah

Prostori nove knjižnice v Poljanah

DOMOZNANSKA ZBIRKA seznam knjig, ki jih je zalilo

- AHLIN, Vladimir: *Vrnitev*
ALIČ, Milena: *V zavetju svetega Tilna: kronika župnije Javorje nad Škofjo Loko ob 300-letnici posvetitve župnijske cerkve*
BARANOVSKIJ, Viktor Iosifovič: *Anton Ažbe in ruski slikarji*
BERČIČ, Branko: *Domoznanski spisi*
BLIZU ljudem in usmerjeni v prihodnost: *Polycom 1985–2015*
ČELIK, Pavle: več naslovov
ČINKU, Maja: *Vkorakanje v meni nov svet*
DEBELJAK, Milan: *Spevi molitve; Recept za pesem; Pesmi za prijatelje* in ostale zbirke
DOLENC, Matej: *Naj pesmi govorijo; Prijatelji so moje življenje; 1. knjiga poezij*
FRLIČ, Špela: *Bleščivka*
GALIČIČ, Jakob: *Oropani brezskrbne mladosti*
JELOVČAN, Hermina: *Luka Jeran: 1818–1896: duhovnik, pesnik, pisatelj ...*
JELOVČAN, Hermina: *Pevci izpod Starega vrha*
JESENKO, Janez: *Geograf Janez Jesenko (1838–1908)*
KOCIJANČIČ, Ana: *Spomin pozabljene muze: po poteh slikarja Jurija Šubica*
KOŠIR, Maruša: *DOM slikarjev Šubic: pisma pripovedujejo*
KRIŽNAR, Ivan: *Delnice – Deunce*
KRONIKA Lovske družine Poljane: 1996–2015
KRONIKA šole Poljane: povzetek: 1879–2009
MALOVRH, Robert: *12 zgodbic iz predala: zgodbice za otroke*
MIKLAVČIČ, Kristina: *Kako se pri vaši hiši reče?: hišna imela v vaseh Bačne, Brebovnica, Bukov Vrh, Dobje, Dolge Njive ...*
NAŠIH 30 let: zbornik Športnega društva Poljane
PERDAN, Mojmir: *Gozdna učna pot Visoko: pot po gozdnem podeželju*
PETDESET let turističnega društva Stari vrh
PO poti poljanske čebelice: po pout polasneke čebelce (gradivo so v sodelovanju s čebelarским društvom Blegoš pripravili učenci OŠ Poljane, vključeni v izbirni predmet Turistična vzgoja)
POLJANE, kdo vas bo ljubil --- (spominski zbornik)
POT poljanskih dobrot (Društvo za razvoj podeželja Resje)
RAPALSKA meja: 1920–1947: tematska pot
SITAR, Iztok: 4000 (politična melodrama)
SITAR, Iztok: Čar fješke obale (strip)
SITAR, Iztok: Matilda (strip)
SITAR, Iztok: Ženska, ki se ljubi z mačkom (strip)
SLEDI srca: pesniška zbirka poljanskih ustvarjalcev
SVETI Jurij odpira duri: zbornik ob 500-letnici posvetitve cerkve sv. Jurija na Volči
ŠKRLEP, Dušan: *Slovar poljanskega narečja*
ŠUBIČ, Ive: *Spomini, sanje: Ive Šubič, 1922–1989*
ŠUBIČ, Ive: *Tiskarna Urška 14*
TAVČAR, Ivan: 4000: času primerna povest iz prihodnjih dob po vzorih dr. Ničmaha napisal dr. Nevesekdo. Ljubljana, 1948.
TORKAR, Igor: *Raubarski cesar: ljudska igra: dramatizacija po povestih Ivana Tavčarja*
TRŠAR, Marijan: *Anton Ažbe* (Ljubljana, 1991)
UŠENIČNIK, Aleš: *Iskalca resnice: Aleš Ušeničnik in njegov brat Franc*
ZBORNIK Lovske družine Poljane: 1946–1999

Obletnica

Goran Šušnjar

Zbornik ob 75. obletnici delovanja KD dr. Ivan Tavčar Poljane (Foto: Vito Debelak)

V letu 2024 je izginila ena izmed označb, ki smo jo lani vključili v naslov prispevka o delovanju KD dr. Ivan Tavčar Poljane: »očem nevidno« se je letos razkrilo tudi širši javnosti. Od začetka leta, natančneje od praznovanja letošnjega kulturnega praznika, predstavljamo javnosti dokumente in zgodbe kulturnega društva v Poljanah, ki smo jih zbirali v preteklih letih. Tako je izšel zbornik o delovanju društva v obdobju 1948–2023, ki smo ga predstavili 7. februarja 2024. Zbornik predstavlja delovanje društva v opisih vseh skupin, ki so delovale v društvu, in njihovih dejavnosti, pomembnejše projekte društva, izstopajoče posameznike, nekdanje člane upravnih odborov in njihove predsednike, založniško dejavnost društva ter podeljena priznanja društvu in posameznikom. Tradicionalna prireditev na predvečer kulturnega praznika je potekala v duhu predstavitve delovanja društva v tem 75-letnem obdobju, z vso pestrostjo dogodkov, oseb in načinov, ki jih je duhovito povzel scenarist in režiser predstave Andrej Šubic. Režiser je iz tega bogatega gradiva, ki je zbrano iz različnih virov in delno predstavljeno v zborniku, zložil zanimiv sceniski dogodek – hitri tek skozi zgodovino društva.

Kot brezdomci smo delovali tudi letos na dostopnih lokacijah v kraju: v telovadnici OŠ Poljane, v prostorih Šubičeve hiše in na Visokem. Letos ni bilo veliko gostovanj po drugih slovenskih krajih. Dogodkov je bilo veliko, več, kot smo jih vključili v program dela do konca letošnjega septembra. Vse delujoče sekcije so izvedle več kot minimalno število potrebnih dejavnosti, ki upravičujejo njihov formalni obstoj. Nekatere sekcije so letos izstopale, večje je bilo tudi število izvedenih projektov.

Na začetku marca smo izvedli občni zbor društva. Po predstavitvi nekaterih manj znanih dejstev iz zgodovine društva smo podelili zahvali Juši Berce in Janezu Arnolju za njuno dolgoletno uspešno delovanje v društvu.

Po uspešnem sodelovanju društva v lanskem Tavčarjevem letu so tudi letos nekatere dejavnosti v društvu odsevale teme in dogodke, povezane s poljanskim rojakom. Tako smo gostili predstavitev knjige Marije Stanonik z naslovom *Dar Poljanski dolini*, ki vsebuje nekaj besedil, povezanih s pisateljem Tavčarjem; prav tako je ob prispevku o Tavčarjevih kipih od Škofje Loke do Gorenje vasi, pripravljenem za *Loške razglede*,

Utrinek z občinske prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku v Poljanah
(Foto: Vito Debelak)

Podelitev priznanja JSKD KD dr. Ivan Tavčar Poljane (Foto: Vito Debelak)

nastalo še nekaj dodatnih člankov in predavanje o kipu pred Kosmovo hišo.

Tudi letos smo ob rojstnem dnevu Aleša Ušeničnika priredili dogodek – predstavitev njegovega delovanja na področju besedne umetnosti, ki je poleg mladostniškega pesnjenja obsegalo tudi prevajanje iz klasičnih jezikov ter literarnokritične zapise o književnih delih, ki so izhajala v času, ko je urejal revijo *Katoliški obzornik*, ki se je pozneje preimenovala v *Čas*. Na ta način skušamo ohraniti kontinuiteto v obeleževanju njegove obletnice rojstva.

Približno ob istem času kot lani, ko smo pripravili spominski večer na Franca Trpina, smo letos predstavili delovanje naše nekdanje ljubiteljske igralka Anice Berčič. V sodelovanju s sorodniki in njenimi nekdanjimi gledališkimi sodelavci smo spregovorili tudi o njenem življenju ter z izbranimi video posnetki značilne odlomke iz iger, pri katerih je sodelovala (*Ravbarski cesar*, *Cvetje v jeseni*, *Šarucova sliva*). Za glasbo na prireditvi so poskrbeli OPZ OŠ Poljane, glasbena skupina Planinca in Poljanski orgličarji. Prireditve je vodila Jerneja Bonča, ki je pripravila občuteno vezno besedilo, ki je odražalo tudi nekaj njenega osebnega odnosa do Anice.

S takimi dogodki želimo ohraniti nesnovno kulturno dediščino oz. zgodovinski spomin na osebe, ki so za kraj in njegove prebivalce naredile nekaj več, nekaj, kar je vredno prenesti prihajajočim rodovom.

Sicer smo tudi letos izpeljali naše standardne prireditve: prireditve na predvečer kulturnega praznika, praznovanje dneva staršev in dneva državnosti, miklavževanje. O dogodku na predvečer kulturnega praznika, ki je bil letos tudi osrednja občinska proslava, je napisano več v uvodnem delu članka. Praznovanje dneva staršev in dneva državnosti sta potekala v telovadnici OŠ Poljane. Prireditve ob dnevu staršev je letos ponovno pripravila Elizabeta Proj, praznovanje dneva državnosti pa tradicionalno Janez Arnolj v sodelovanju s Krajevno skupnostjo, OŠ Poljane in GŠ Škofja Loka. Letošnji osrednji gost proslave/govorec je bil Tone Kuntner.

Miklavževanje je tudi tokrat Hermina Peternel v sodelovanju s Krajevno skupnostjo izpeljala v poljanski cerkvi, ker za zdaj ni drugega primerne prostora.

Sekcije društva so bile splošno uspešne in so izpeljale veliko dogodkov v Poljanah in drugje. Z obsegom izvedenih dejavnosti so tudi letos izstopali Poljanski orgličarji pod umetniškim vodstvom Antona Kreka ter literarna in zgodovinska sekcija, ki ju vodita Jerneja Bonča in Jerneja Kos.

Orgličarji so, poleg večjega števila nastopov po različnih krajih, tudi letos organizirali *Večer z orglicami* na videmskem dvorišču. Skupaj z gosti so pripravili zanimiv dogodek in predstavili tudi podmladek – bodoče orgličarje.

Literarna in zgodovinska sekcija sta tudi letos pripravili večje število prispevkov za lokalne časopise - *Vaščana* in *Podblegaške novice* ter oblikovali vezna besedila ob različnih kulturnih dogodkih v kraju.

Andrej Šubic je v Gorenji vasi in Žireh predstavil svojo knjigo *Odkruški, utrinki in slike*. Organizirali smo literarni večer Milana Debeljaka, na katerem nam je predstavil svoje pesmi v poljanskem narečju.

Uspešno smo zaključili literarna in likovna razpisa za otroke osnovnih šol na področju naše občine. Najboljša dela so predstavljena v galeriji Šubičeve hiše ter na FB straneh društva.

Že dlje časa začeto sodelovanje z Glasbeno šolo Škofja Loka, znotraj katerega smo organizirali več nastopov za otroke iz Poljanske doline, ki obiskujejo GŠ Škofja Loka, se krči, ker so s širjenjem oddelka GŠ v Gorenji vasi začeli z rednimi preglednimi nastopi v Sokolskem domu. Tako da bomo v prihodnje ohranili le januarski termin in to na Visokem.

Septembra letos smo gostili skupino ameriških študentov, ki študira slovanske jezike in je nekaj tednov preživela v Sloveniji. Predstavili smo jim Škofjo Loko in dvorec Visoko in jih seznanili z življenjem in delom pisatelja Ivana Tavčarja.

Ob naši 75-letnici delovanja je dr. Tomaž Simetinger v ime nu Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti društvu izročil zlato jubilejno priznanje.

Lani smo zapisali, da nova stavba kulturnega doma/centra zelo hitro napreduje, kar se je nadaljevalo tudi letos. Stavba čaka na tehnični prevzem in potem še opremljanje. Ali bo odprtje morda že prej kot jeseni? Kakor koli, upamo, da bodo pogoji za uporabo kmalu znani in se bomo v novo stavbo vselili in jo začeli uporabljati v kratkem.

Šubičeva hiša v letu 2024

Jure Ferlan

Predavanje Simone Kermavner o Luku Čeferinu v Šubičevi hiši

Dogajanje v Šubičevi hiši je bilo v letošnjem letu pestro. Od začetka do konca februarja je bila v galeriji razstava Fotokluba Anton Ažbe Škofja Loka z naslovom *Rja*. Na umetniških fotografijah je bilo možno videti številne oblike in odtenke rje. Na slovenski kulturni praznik so se skozi celotno dopoldne odvile *Žive slike*; potekala je otroška likovna delavnica izdelovanja pujskov za srečo, v živo je ustvarjala akademska slikarka Maja Dolores Šubic, ki je obiskovalcem na njihova vprašanja tudi pojasnila skrivnosti slikanja, zbirke v hiši so bile na ogled na dveh brezplačnih vodenjih. V mesecu aprilu je galerija Šubičeve hiše gostila razstavo *Karikatur'ce* avtorice Saše Prosen. Od petka, 17., do nedelje, 19. maja, je v hiši potekala 25. kolonija Iveta Šubica, ki jo prireja Združenje umetnikov Škofja Loka, letos pod naslovom *Dvo-lično*. 12. junija je umetnostna zgodovinarica Simona Kermavnar predavala o poljanskem rojaku podobarju Luku Čeferinu. Občinstvu je predstavila povsem novo odkritje: Luka je bil tudi umetniški kamnosek. V avgustu je galerija gostila razstavo Fotokluba Anton Ažbe Škofja Loka z naslovom *FotoLoško*, z najlepšimi fotomotivi Škofjeloškega.

V jeseni se je v sodelovanju z Ljudsko univerzo Škofja Loka in Zavodom O začel sklop delavnic za otroke in izobraževalnih dogodkov za odrasle. Otroci so uživali med likovnim ustvarjanjem pod vodstvom različnih mentoric, o čemer priča dejstvo, da so bile skoraj vse skupine v celoti zapolnjene z udeleženci. Članice Klekljarskega društva Deteljica Gorenja vas so predstavile klekljanje v živo, romar Milan Čehovin je občinstvo navdušil s potopisnim predavanjem po francoskem Caminu, Zavod Poljanska dolina pa je pripravil predavanje o Štefanu Šubicu. Na predvečer vselega dne kulture je bilo odprtje razstave *Ive Šubic – freska Poljanska vstaja*, na kateri so predstavljene Ivetove skice za izdelavo freske, spomine na nastanek te umetnine je obudila umetnikova hči Maja Dolores Šubic. Številni obiskovalci odprtja so ji z zanimanjem prisluhnili. Pripravili so tudi predavanje o izdelavi družinskega drevesa. Skozi vse leto so potekala redna mesečna vodenja na tretjo soboto v mesecu in vodenja različnih skupin. Začasno v hiši domuje Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane, zato so v letošnjem letu tu pripravili številne kulturne dogodke.

Rdeči križ v letu 2024

Franc Dolenc s sodelavkami in sodelavci RK Škofja
Loka in KORK Poljane

Srečanje starejših

Zima je že pokazala beli obraz in na koledarju je bil obrnjen zadnji list. Preostalo je še nekaj dni do praznikov, zato smo pregledali opravljeno delo na humanitarnem področju. Delovanje je bilo letos namenjeno občanom, potrebnim pomoči, občanom, ki so utrpeli škodo ob poplavih, vrtčevskim in šoloobveznim otrokom, starejšim občanom na domu, sterejšim občanom v domovih za bivanje starejših in krajanom, ki darujete kri.

V prvi polovici leta 2024 so bile dejavnosti pri pomoči usmerjene k našim krajanom, prizadetim z vodno ujmo leta 2023. Za lajšanje stiske so jim bila namenjena finančna sredstva in paketi s prehranskimi artikli. Ob nastopu poletja in šolskih počitnic smo pogledali potrebe vrtčevskih in šoloobveznih otrok. Za mlado družino smo prispevali del sredstev in s tem omogočili letovanje otrok. S skromnimi sredstvi smo podprli izvedbo oratorija v župniji Poljane.

Ob nastopu šolskih počitnic je bila izvedena uspešna krvodajalska akcija. Vaša udeležba nam pove, da ste pripravljeni darovati del sebe za druge. Hvala vam za darovano kri.

Poleti za KORK Poljane ni bilo nepredvidenih dogodkov. V miru smo se lahko odpravili na obisk k starejšim občanom ob okroglih obletnicah.

Na pragu jeseni, septembra, je bil v Hotovlji predan v javno uporabo avtomatski eksterni defibrilator, AED. Nabavljen je

bil s prispevki pobudnika Slavka Demšarja, Fortuna, Rdečega križa in Klemena Ranta. Nameščen je na Fortunovem kozolcu. V primeru potrebe po tej napravi je za Hotoveljčane in okoliške prebivalce bliže in hitreje dostopen.

KORK Poljane ima med nalogami tudi delo za starejše. Njim sta bila namenjena meseca november in december. Vse prebivalce krajevne skupnosti Poljane, starejše nad 75 let, smo obiskali na domovih. Vsem smo izročili bon za nakup skromne malice ob koncu leta in jih povabili na srečanje starejših. Zbrali smo se na zadnji dan novembra, s sveto mašo v cerkvi, sledilo je druženje ob čaju. Obiskali smo tudi tiste, ki bivajo v domovih za starejše. Zraven smo pripravili kulturni program skupaj z društvom upokojencev Gorenja vas - Poljane.

Opravljenega dela ne bi bilo brez finančne pomoči vas, dragi prebivalci krajevne skupnosti Poljane. Zahvaljujemo se vam za nakazila. Zahvaljujemo se Občini Gorenja vas - Poljane, Rdečemu križu Škofja Loka in Republiki Slovenji za prejeta finančna sredstva. Hvala krvodajalcem. Prav tako se zahvaljujemo posameznikom, ki pomagajo z dobrimi deli. Zahvalo izrekamo Rdečemu križu Škofja Loka za prehranske pakete, ki jih čez leto delimo pomoči potrebnim.

V letu 2025 želimo blagoslova, zdravja in miru. Želimo vam lepe praznike, preživite jih v družbi najdražjih.

Skavtski utrinki iz Poljanske doline

Matej Peternelj
(Nimunerodni svizec)

»Blegaš, Sora, svina! ... Polanska dolina!«

Poletni tabori so za skavte vedno priložnost za nova doživetja, premagovanje izzivov in krepitev prijateljstev. Letos so volčiči, izvidniki in vodnice ter klanovci vsak na svoj način ustvarili nove zgodbe – od nogometnih večerov in grajenja savn v naravi do pravih kolesarskih podvigov. Skupna nit vseh taborov so bili povezanost z naravo, iznajdljivost in veselje ob majhnih, a pomembnih zmagah.

NEPOZABNI TABOR VOLČIČEV IN VOLKULJIC

Volčiči in volkuljice so se na taboru imeli res lepo. V prostem času so neprenehoma igrali nogomet, igrali na glasbila ter prepevali skavtske pesmi. Voditelji so dovolili, da so lahko prvi večer spremljali nogometno tekmo finala svetovnega prvenstva, kjer so nekateri navijali za Španijo, drugi za Anglijo. Tekma je bila napeta in zelo zabavna, še posebej, ker niso vsi navijali za isto ekipo.

Večino hrane so prinesli od doma, nekateri pa so tudi spekli piškote, da so se na taboru lahko posladkali. Za eno izmed večerij na taboru so skupaj spekli žemljice in pleskavice ter sestavili okusne hamburgerje.

Letos je bila orientacija še posebej razburljiva, saj so volčiči brez voditeljev v majhnih skupinicah podali na pot le z zemljevidom, na katerem so bile označene točke z nalogaми. Niti kompasa niso imeli, pomagali pa so si z voki-tokiji, preko katerih so od voditeljev dobivali namige o smeri, če

Volčiči po koncu orientacije

Šotori jamboree na poletnem taboru

so mislili, da so se izgubili. Med pohodom so preizkusili pletenje vrvi iz šopov trave, nastale pa so presenetljivo močne vrvi, ki jih niso mogli pretrgati. Velik izziv na poti je bila degustacija mravljih jajčec, ki sploh niso bila tako slaba. Tako so se pripravili na preživetje v naravi v skrajnih razmerah brez druge hrane.

Na dnu smučišča so se ohladili v reki ob slapu, kjer so jih smrkci Vicko, Zmrda in Štor, ki so jih spremljali cel tabor, razveselili s klasičnim skavtskim kosilom – makaroni s tuno.

Vsak večer je bil drugačen. En večer so pripravili skavtsko poroko, kjer so najstarejši skavti in skavtinje simbolično obljubili zvestobo do konca tabora. Po obredu so vsi, tudi fantje, z veseljem zaplesali in proslavili dogodek.

Zadnjo noč so se starejši volčiči preizkusili v nočni straži tabora. Medtem ko so stražili tabor ob bivačkih, ki so jih zgradili sami, so jih presenetili kradljivci zastav. Zaradi prihajajoče nevihte so se morali vrniti v hišo, vendar so prve ure v temi poskrbele za pravo mero vznemirjenja.

Na obisk je prišel tudi poljanski župnik, ki je daroval zaključno mašo, po skavtsko, kar v naravi med smrekami. Po koncu tabora so se vsi z avtobusom vrnili domov. Utrujen od številnih dogodivščin so volčiči zaspali že po dvajsetih minutah vožnje.

IZVIDNIKI IN VODNICE V ŠEVLJAH

Izvidniki in vodnice so letos taborili bližje domu, v ševljah v Selški dolini. Cel teden je zaznamovala velika igra, ki je udeležence zaposlovala vsak dan, obenem pa jih je razveseljevalo sonce.

Pomanjkanje sence je sicer povzročilo nekaj težav s čezmerno izpostavljenostjo soncu, vendar so voditelji našli domiselno rešitev. Ena izmed voditeljic je pripravila »čarobni napitek« – pravzaprav mešanico cedevite in ščepca soli. Zaradi privlačnega imena so ga otroci pili z večjim veseljem, kot bi sicer navadno hidracijsko tekočino, kar je uspešno pripomoglo k preprečevanju

dehidracije. Težave so tako hitro postale preteklost, tabor pa je lahko nemoteno tekel naprej.

Ker pa jim še ni bilo dovolj vroče, so zgradili tudi čisto pravo savno. Ampak brez skrbi, izvidniki in vodnice so se lahko kadar koli ohladili v Selški Sori.

KOLESARSKI PODVIG KLANOVCEV

Klanovci, starejša skupina skavtov, so se tudi letos podali na potovalni tabor, ki je vedno posebna preizkušnja. Po navadi najprej skupaj izdelajo načrt poti, ki jo bodo prehodili, vse ostalo pa prepustijo sprotim okoliščinam. Letos pa je bil tabor še posebej drugačen, saj so se prvič v zgodovini stega odpravili na potovalni tabor s kolesi. Pot so začeli na Dunaju, nadaljevali skozi Bratislavo in jo zaključili v Budimpešti.

Na poti so se soočili z različnimi izzivi, ki jih prinaša kolesarjenje brez zagotovljene strehe nad glavo. Ena od nepozabnih izkušenj je bila nevihta sredi noči, ki so jo preživeli v improviziranem bivaku. Namesto da bi jih to ustavilo, jih je le še utrdilo. Ta izkušnja jim je prišla prav že ob koncu tabora, ko v Budimpešti niso našli prenočišča in so prenočili v parku. Tam jih je znova zajela nevihta, a tokrat so lahko mirno spali naprej, saj so si zgradili popolnoma neuničljiv bivač.

Tabor je bil poln manjših zapletov in zabavnih dogodivščin, ki so tabor naredili nepozaben. Klanovci so si dokazali, da so sposobni prekolesariti več kot 300 kilometrov, kljub vročinskemu valu z dnevnimi temperaturami okoli 35 stopinj Celzija in z nočnimi nevihtami. Tabor bo vsem ostal v lepem spominu kot preizkušnja, ki so jo uspešno premagali z vztrajnostjo in timskim duhom.

PRIPRAVE NA JUBILEJNO LETO

Pred nami je posebno leto, saj praznujemo deseto obletnico ustanovitve stega Poljanska dolina 1. Komaj čakamo, da z vami delimo svoje načrte za ta posebni mejnik!

Začetek kolesarskega popotovanja na Dunaj

Slavnostno leto za poljanske gasilce

Matija Božnar, NGČ,
poveljnik PGD Poljane

Slavnostna akademija ob 130-letnici PGD Poljane

Ne le za lokalno glasilo *Vaščan*, tudi za Prostovoljno gasilsko društvo Poljane je bilo letos jubilejno leto. V letu 2024 smo namreč obeležili 130-letnico delovanja. Že leta 1894 so Valentin Šubic, Valentin Tavčar in Jernej Ramovš v Poljanah ustanovili požarno brambo. Nadaljnji rodovi vse do današnjih so njihovo idejo le še nadgrajevali in dopolnjevali ter pripomogli k temu, da je PGD Poljane v zdajšnjem času najštevilčnejše društvo in je postalo osrednja občinska gasilska enota. Društvo šteje več kot 400 članov, med njimi 95 mladih med šestim in šestnajstim letom in 27 gasilcev veteranov. Prav slednjim se je treba zahvaliti, da so s svojim delom in prostovoljstvom povzdignili društvo na višjo raven.

Praznovanje 130-letnice delovanja smo v PGD Poljane v letu 2024 obeležili z naslednjimi dogodki:

- Marca smo se odpravili na tradicionalni pohod na Blegoš ob polni luni.
- 30. aprila smo na Visokem pripravili kresovanje z ansambлом Hozentregarji. Prireditev je bila zelo dobro obiskana, prizorišče pa je krasil kres, zavrt v spiralo, kakršnega v Poljanski dolini še ni bilo videti.
- 18. maja smo organizirali dan odprtih vrat v sodelovanju z OŠ Poljane. Učenci omenjene osnovne šole in ostali občani so si poleg delovanja domačega društva lahko ogledali predstavitev ostalih služb za zaščito in reševanje.
- Zadnje nedeljo v maju smo organizirali tradicionalni, že 10. kolesarski krog po gasilskih društvih v naši občini. Druženje je privabilo 16 gasilk in gasilcev. Svojo telesno kondicijsko usposobljenost gasilca so dokazali, ko so po 100 km uspešno zaključili kolesarski krog.
- 16. junija smo se udeležili gasilske maše v cerkvi sv. Martina v Poljanah, ki jo je daroval domači župnik Jože Plut skupaj z novomašnikom Damianom Črnakom. Med mašo sta blagoslovila novo motorno brizgalno Rosenbauer FOX4.
- Junija je ob praznovanju izšla posebna številka lokalnega glasila *Vaščan*, ki je bila namenjena izključno našemu društvu. V njem smo pisali predvsem o dogajanju v društvu v zadnjih desetih letih. Predstavljeni so bili tudi izdelki literarnega in likovnega natečaja z naslovom *Poljanski gasilci – nesreč vseh krotilci*, ki je nastal v sodelovanju z Osnovno šolo Poljane.
- Slavnostna akademija je potekala 27. julija v telovadnici OŠ Poljane. Udeležili so se je številni domači gasilci in tovariši iz sosednjih društev ter visoki predstavniki gasilske organizacije v državi. Poljanski gasilci so se za dolgoletno aktivno sodelovanje zahvalili številnim društvom ter drugim institucijam in posameznikom. Podelili so zahvale za dolgoletno in požrtvovalno delo v društvu, priznanja Gasilske zveze Škofja Loka in tudi Gasilske zveze Slovenije. V programu, ki ga je odlično povezovala Mateja Tušek, so nastopili Štedientje. Dramski vložek je pripravil Bojan Trampuš. Bilo je slovesno, tako kot se za akademijo ob visoki obletnici tudi spodobi.
- Vrhunec praznovanja je potekal 29. julija z gasilsko parado, na kateri je sodelovalo več kot 250 gasilcev domačega in okoliških gasilskih društev Gasilske zveze Škofja Loka. Parada je potekala iz središča Poljan v smeri proti Javorjam do novega prizorišča parade in veselice. Praznovanje se je nadaljevalo z gasilsko veselico in ansambлом Veseli Svatje. Tokrat nam je ponagajal dež, ki je z nevihto pripomogel, da je kar nekaj obiskovalcev predčasno zapustilo

Parada ob 130-letnici PGD Poljane

Sodelovanje z ekipo prve pomoči Civilne zaščite Občine Gorenja vas - Poljane

prizorišče. A nam je vseeno uspelo ponovno organizirati dogodek, na katerega smo lahko ponosni vsi Poljanci.

- 26. septembra smo organizirali srečanje veteranov Gasilske zveze Škofja Loka na Visokem. Srečanja se je udeležilo skoraj 140 starejših gasilk in gasilcev.

Poleg praznovanja visokega jubileja pa smo bili dejavni tudi na drugih področjih: udeležili smo se gasilskih tekmovanj in dosegli odlične rezultate, strokovno smo se usposabljali na raznih izobraževanjih, udeleževali smo se meddruštvenih in občinskih vaj, izvedli vajo evakuacije v OŠ Poljane. V sodelovanju z ekipo prve pomoči Civilne zaščite Občine Gorenja vas - Poljane smo pripravili vajo. Julija so se mladi udeležili letovanja v Savudriji, oktobra pa smo za mladino pripravili kostanjev piknik. Dejavni smo bili tudi v gasilskem domu in njegovi okolici, saj smo pričeli z nadgradnjo štabne sobe, da nam bo boljše služila na intervencijah, uredili smo novo skladišče, prepleskali družabno sobo in vse štiri garaže.

Na področju intervencij je bilo leto 2024 tudi zelo dejavno. Do meseca novembra smo zabeležili že 19 intervencij. V mesecu juliju smo se skupaj z gasilci Gasilske zveze Škofja Loka odpravili na Kras, kjer smo pomagali pri gašenju obsežnega požara na Trstelju.

Ponosni smo, da je naše gasilsko društvo dejavno na vseh področjih in da je zanimanje za članstvo in opravljanje dela prostovoljnega gasilca v društvu vsako leto večje. Veliko nam pomeni, da naši občani cenijo delo gasilcev in se zavedajo, da naše delo ni samoumevno. Velikokrat

se morda vprašamo, kdo je gasilec, kakšne lastnosti ga plemenitijo. V SSKJ piše, da je gasilec, »kdor se (poklicno) ukvarja z gašenjem ali je član gasilskega društva«. Vsak, ki pozna vsaj kakšnega gasilca, ve, da je znotraj besede gasilec skrito še veliko več kot to. Gasilca v prvi vrsti odlikujejo lastnosti prostovoljstvo, solidarnost in tovarištvo. Poleg tega pa še vrsto drugih: požrtvovalnost, sočutje, skrb za druge, humanost, vztrajnost, marljivost, razgledanost, usposobljenost za delo, komunikativnost, zagotavljanje občutka varnosti, strpnost, mirnost in še bi lahko naštevali. Gasilec združuje skupek lastnosti, ki jih ne premore vsak. Zavedati se moramo tudi, da gasilec v tako »službo« ne more hoditi sam. Z njim hodi cela družina. Družina je namreč tista, ki ga podpira in spodbuja v njegovem delovanju in delovanju celega društva. Poleg uspehov pa se družina sooča tudi s skrbjo, strahom, ali bo na intervenciji vse v redu, ali se bo mož iz nje vrnil tak, kot je odšel. Družina se sooča z odsotnostjo od doma zaradi intervencij, usposabljanj in izobraževanj, vaj v društvu, občini, sestankov ipd. Z gasilcem in njegovimi obveznostmi se spreminja celotna dinamika družinskega življenja. Kljub temu da družina z gasilcem v njej veliko pridobi, pa se na drugi strani tudi veliko stvarem odpove. In tega se ne zavedajo vsi. Zato bi se v imenu vseh gasilcev in gasilk rad zahvalil našim družinam, našim ženam/možem, ki nas podpirajo, razumejo in spodbujajo pri našem delovanju. Hvala vam!

Ob koncu bi se rad zahvalil tudi vsem in vsakemu, ki nam kakor koli pomagate in omogočate, da se naše društvo širi in raz-

vija. Hvala vsem za sodelovanje pri praznovanju naše 130-letnice delovanja. Hvala celotni ekipi lokalnega glasila *Vaščan* za gasilsko številko ob praznovanju, s katerim smo predstavili naše delovanje, naše uspehe in prepreke predvsem v zadnjih desetih letih. Hvala vsem prebivalcem Krajevne skupnosti Poljane za pomoč, sodelovanje in razumevanje.

V leto 2025 v PGD Poljane vstopamo z optimizmom in načrti za razvoj našega društva. Trenutno smo v postopku nakupa novega vozila, ki nam bo omogočilo še kakovostnejše delo. Ob tem bomo hvaležni kakršnega koli prispevka, donacij in pokroviteljstva, ki nam bodo pomagali pri nakupu.

V letu 2025 vam poljanski gasilci želimo zdravja, varnosti in sreče.

Z gasilskim pozdravom: Na pomoč!

OPRAVIČILO IN V VEDNOST BRALCEM

V prejšnji, gasilski številki *Vaščana* (letnik 50, številka 132, junij 2024) na strani 13, pri članku z naslovom *Kronika PGD Poljane 2014–2023* je v prvem odstavku, za letnico 2023, prišlo do nejljube napake, ki jo je povzročil tiskarski škrt. Pravilne navedbe so sledeče.

Predsednik komisije za veterane je Franci Podobnik, ki opravlja tudi funkcijo hišnika. Polona Kržišnik je predsednica komisije za članice, po odstopu Henrike Peternel pa komisijo za mladino vodi Tadej Rudolf.

Vsem navedenim gasilkam in gasilcem se za napako iskreno opravičujemo in želimo še naprej uspešno delo v PGD Poljane.

Kam tok Sore odnaša Športno društvo Poljane?

Primož Drnovšek,
predsednik ŠD Poljane

Članska ekipa Polanske bande, drugo mesto na državnem prvenstvu 2023–2024

Leto 2024 je Športnemu društvu Poljane prineslo spremembe, ki jih je v prejšnji redni številki *Vaščana* napovedal zdaj že nekdanji predsednik Gašper Klinec. Spremembe, ki jih v prvih 50 letih obstoja društva verjetno nihče od povezanih z njim ni pričakoval. Novi predsednik je odraščal v Retečah, nova blagajničarka v Podlubniku, vodja floorball sekcije na Hotavljah. Četrti član izvršnega odbora društva je odraščal v Ljubljani.

Ja, globalizacija je pustila svoj pečat tudi v Poljanah, vasi, skriti med griči, daleč stran od podivjanega življenjskega tempa. Pa vendar v športnem društvu še vedno utripa poljansko srce. Polanska banda. Poljanski amaterski kolesarji. Poljanski rekreativci.

Trenutno vodstvo je bolj naklonjeno obema tekmovalnima panogama, na drugi strani ravnovesje ohranjajo člani, izkušenejši vaščani, ki se družijo na rekreacijskih terminih badmintona, namiznega tenisa in telovadbe.

Vse na svojem mestu? Bojim se, da ne. Osebnopogrešam več zagona med mladimi, starimi od 20 do 30 let. Kar neka ne morem sprejeti dejstva, da od leta 2017, ko sem se pridružil društvu, ni pristopil kakšen mlad športni entuziast, ki bi si upal to, kar je nekoč uspevalo mojim predhodnikom.

KOLESARSKA SEKCIJA INDU TEAM

Že od nekdanjih z odličnimi rezultati blestita Aleš Hren in Andrej Dolenc, ki sta se oba srečala z abrahamom. Sta tudi stebra organizacije tradicionalne kolesarske dirke iz Poljan na Stari vrh, ki je letos štela tudi za amatersko državno prvenstvo. Na 24. izvedbi vzpona je Aleš postal državni prvak v svoji starostni kategoriji, poleg tega je zmagal tudi na vseh cestnih dirkah za pokal Slovenije in postal skupni podprvak pokala v veteranski kategoriji.

Andrej je med posamezniki osvojil skupno zmago v pokalu Slovenije in postal državni podprvak v kronometru. Najbolj vesel pa je bil na začetku sezone, absolutne zmage v Italiji na 100 km dolgi dirki Coppa San Martino. Na Maratonu Franja se je prvi pripeljal skozi leteči cilj v Brezovici in si s tem priboril zeleno majico.

Zadnjih nekaj let tekmovalne uspehe dopolnjuje Tilen Potisk, ki blesti predvsem na dirkah v klanec. Letos je osvojil skupno zmago v Pokalu Polanskih Puklov in posamično na vzponu na Blegoš.

Letos spomladi so se tekmovalni eskadrilji pridružili še Blaž Oblak ter Simona in Gašper Dolinar. Blaž je v državnem pokalu zasedel skupno sedmo mesto. Simona je osvojila skupno tretje mesto v svoji veteranski kategoriji in postala zmagovalka seštevka cestnih dirk. Gašper je letos debitiral v tekmovalnem dresu in tudi že stal na zmagovalnem odru.

Celotna ekipa je ob koncu sezone dosegla sedmo mesto med 63 registriranimi ekipami v državnem pokalnem tekmovanju, kar dokazuje izjemno kakovost maloštevilne ekipe.

FLOORBALL KLUB POLANSKA BANDA

Članska ekipa je po slabšem zaključku prejšnje sezone letos zopet zaigrala v velikem finalu državnega prvenstva. Fantje so se morali že osmič v zadnjih devetih sezonah zadovoljiti z drugim mestom. Redni del državnega prvenstva je ekipa končala na prvem mestu, saj so v prvih treh mesecih letošnjega leta kazali fantastično formo, na zadnji stopnički pa so morali ponovno priznati premoč tradicionalnemu rivalu iz Škofje Loke.

Fantje vsako leto v začetku meseca junija organizirajo enodnevni dogodek Švicbol na zunanem športnem igrišču ob OŠ Poljane. Turnir v floorballu na malem igrišču je bil letos izpeljan že sedemnajstič.

Mladinske ekipe vse od leta 2020 posegajo po najvišjih mestih v državnem prvenstvu, nič drugače pa ni bilo v pretekli sezoni, ki se je končala meseca aprila. Igralci ekip do 10 in do 14 let so postali državni prvaki, ostale ekipe pa so zasedle drugo mesto.

Polanska banda je že tretje leto zapored nastopila na mednarodnem dogodku United World Games, ki se odvija meseca junija v avstrijskem Beljaku. Ekipi do 13 let je letos uspelo obraniti drugo mesto iz prejšnjega leta ob dejstvu, da so ključni igralci hkrati pomagali tudi ekipi do 15 let, ki pa je osvojila končno peto mesto.

Rezultati so plod strokovnega dela trenerja Nejca Šege, ki vodi vse mladinske ekipe, hkrati pa opravlja tudi funkcijo predsednika Floorball zveze Slovenije. Od leta 2016 goji bazo mladih talentov, med katerimi so najstarejši danes stari 15 let. V starostnem obdobju od 16 do 21 let imamo na voljo le dva aktivna igralca. To pomeni, da mlajši fantje polnijo vrzel v starejših mladinskih tekmovanjih in to kar precej uspešno.

Poseben izziv pa po končanem državnem prvenstvu predstavlja nastop na turnirju Praga cup, kamor se želi Polanska banda odpraviti z ekipama do 15 in do 13 let. Češka sodi med svetovne velesile floorballa in imajo odlično šolo, s katero sta se aprila letos že srečala Gašper in Matic Drnovšek, ki sta ekipi Žirov pomagala osvojiti tretje mesto na tem turnirju.

V vrstah Polanske bande pa najdemo tudi člane državne reprezentance. Blaž Kavčič je aktualni kapetan in steber obrambe reprezentance, medtem ko je Sašo Bizjak član četrtega napada. Od reprezentance se je letos poslovil prvi vratar bande Jani Dolenc in se tako odpovedal nastopu na svetovnem prvenstvu v švedskem Malmu konec letošnjega leta. Nejc Šega je do prevzema funkcije predsednika Floorball zveze Slovenije nastopal tudi kot pomočnik selektorja državne reprezentance.

TRIM STEZA

Vaščani, ki jih tekmovalni šport ne privlači, pa so vseeno radi v naravi in za svoje telo in duha želijo narediti kaj koristnega, imajo priložnost obiskati trim stezo, ki se nahaja za Podbregarjem. Član izvršnega odbora društva Tilen Jereb je prevzel vso skrb zanjo. Prostovoljno jo neguje in ureja po svojih najboljših močeh.

Vse naštetu pa bi sekciji športnega društva zelo težko dosegli brez podpore naših zvestih partnerjev, ki jih promoviramo na Facebook straneh ŠD Poljane in Polanska banda ter na spletnih straneh sdpoljane.si in polanskabanda.si.

Posebno zahvalo namenjam PGD Poljane, ki nam vsako leto nudi pomoč pri izvedbi kolesarske dirke iz Poljan na Stari vrh, in sicer z rediteljskimi storitvami.

Vsem krajanom želim vse dobro v letu 2025 in čim več gibanja, če se le da, v naravi.

SK Poljane sezono zaključil z zgodovinskim uspehom

Tina Dolenc

Smučarski klub (SK) Poljane je v minuli sezoni pri mlajših kategorijah zasedel tretje mesto v državi, kar je zgodovinski uspeh, in skupno četrto mesto v zahodni regiji.

Novo smučarsko sezono so starejše skupine že začele s pripravami na snegu, razveseljiv pa je tudi velik vpis najmlajših, ki bodo šele spoznavali smučarske zavoje.

Nabiranje kondicije za zimo

Smučarsko sezono 2023/2024 so neugodne vremenske in snežne razmere krojile v še večji meri kot prejšnjo. Pogoji za treninge so bili slabi ali pa so se ekipe morale znajti in treninge ter tekme organizirati v tujini, predvsem v Avstriji. Kljub temu so smučarke in smučarji SK Poljane izpolnili zastavljene cilje v količini treningov, napredku v znanju in v veliki meri tudi rezultatsko. V državnem pokalu velike nagrade Argeta Junior je v seštevku tekem iz slaloma, veleslaloma in supervelesloma Aja Radelj v kategoriji U16 stopila na najvišjo stopničko. Julija Strel (U16) je osvojila skupno šesto mesto, Tadej Dolenc (U14) je prismočal skupno sedmo mesto, Eva Dolinar (U14) je zasedla osmo mesto, Ajda Dolinar (U16) je bila deseta, Nace Božnar (U14) je zasedel 13. mesto in Leja Dolenc (U14) skupno 26. mesto.

Na državnih tekmah v slalomu in veleslalomu tekmujejo tudi smučarji v kategoriji U12. Med dekletmi se je najvišje uvrščala Laura Zupan, ki je v skupnem osvojila 13. mesto, med fanti

pa je Jakob Dolenc dosegel skupno 14. mesto. Tekmovalci so vadili pod budnimi očesi Primoža Skerbinka, Mihe Ribariča, Ane Rupar in Anžeta Podrekarja, ki se trudijo, da smučarke in smučarji nadgrajujejo znanje in tehniko ter pridobivajo pomembne izkušnje tudi na mednarodnih tekmovanjih. Na Slovaško, kjer je potekalo mednarodno tekmovanje Interkriterium, sta se kvalificirala Julija Strel in Nace Božnar. Domov sta se vrnila s srebrno in bronasto medaljo, Slovenija pa je bila ekipno najuspešnejša država na tekmovanju. Tudi Manca Dolinar, ki pod barvami SK Poljane tekmuje v FIS-programu, je razveseljevala z dobrimi uvrstitvami, tako na državnih kot mednarodnih tekmovanjih. Na državnem pokalu NEO U18 je v skupni razvrstitvi pometla s konkurenco in stopila na najvišjo stopničko. S tem se je tudi uvrstila v slovensko mladinsko reprezentanco. Držimo pesti, da ji to uspe tudi v prihajajoči sezoni. V klubu imamo tudi aktualno državno prvakinja v superveleslalomu Ajo Radelj in podprvakinja Julijo Strel, Aja

je tudi državna podprvakinja v slalomu. V kombinaciji za državno prvenstvo je Tadej Dolenc osvojil tretje mesto.

Takoj ko so tekmovalci smučči postavili v kot, so smučarske čevlje zamenjali za tekaško obutev in začeli s poletnimi pripravami na novo sezono. Topli del leta namreč izkoristijo za pridobivanje kondicije in moči, ki jim na snegu med vrticami in količki pride še kako prav. Kondicijski treningi jih tako zaposlijo tudi med počitnicami, vsi pa se najbolj veselijo smučarskih priprav na Črnem vrhu, ko cel teden treninge združujejo z zabavo in druženjem.

Čeprav so za klub pomembni rezultati na tekmovanjih, pa veliko pozornosti namenjamo tudi najmlajšim, ki se šele uvajajo v smučarske zavoje. Vaditelji jim želijo na privlačen način približati ta šport in druženje na snegu. Razvijajo motoriko in koordinacijo gibanja, spoznavajo uporabo žičniških naprav in pravila obnašanja na smučišču, otroci pa komaj čakajo, da osvojeno znanje pokažejo na Pokalu Ciciban, ki je namenjen prav njim. Nedvomen uspeh je, ko se iz štartnega bloka poženejo sami, brez spremstva. Tisti, ki si priborijo odličje, pa to z največjim ponosom pokažejo v vrtcu ali šoli, kar jim da dodatno potrditev in vplije samozavest. Razveseljiv je podatek, da bo letos osnove smučanja spoznavalo kar enajst novih začetnikov.

Smučarsko sezono 2024/2025 je klub začel tudi s prenovljenim voznim parkom. Polnoletno »rdečo strelo« je zamenjal novejši kombi, ki bo najstarejšo skupino tekmovalcev lahko varno prevažal na smučišča in nazaj. Za to pridobitev bi se posebej zahvalili lokalnim podjetjem, ki smo jih povabili k sodelovanju pri nakupu in so se tudi pozitivno odzvali. Ta podjetja imajo do športa in tudi na splošno veliko mero družbene odgovornosti ter vsesplošne razgledanosti, čeprav tega ne oglašujejo na svojih spletnih straneh in jim ni bilo težko primakniti sredstev za nakup vozila. Zahvala gre naslednjim: Petra Klemenčič, s. p., Svislar Telekom, Larkara, Stopnice Peternelj, Polans, ČVD, Servis Logar. Seveda pa se zahvaljujemo tudi vsem drugim neimenovanim pokroviteljem. Vsem želimo še veliko poslovnih uspehov.

Smučarji SK Poljane na podelitvi pokala za tretji najboljši klub v državi pri mlajših kategorijah

Najstarejša ekipa tekmovalcev SK Poljane

Osnovna šola Poljane v letu 2024

Spoštovane Poljanke, spoštovani Poljanci!

Na prvi šolski dan, 2. septembra, smo na prisrčnih prireditvah, ki so jih organizirale naše učiteljice v Poljanah in Javorjah skupaj z županom Milanom Čadežem in podžupanom Antonom Debeljakom pozdravili letošnje prvošolce. Župan je že tradicionalno podaril slovensko zastavo 38 prvošolcem v Poljanah in devetim na podružnični šoli v Javorjah. Z letošnjimi prvošolci me veže posebna vez, saj sem 2. septembra nastopil svoj prvi šolski dan kot ravnatelj OŠ Poljane in Vrta Agata. Pred tem sem bil 21 let zaposlen kot učitelj športa na OŠ Škofja Loka-Mesto.

Že poleti sem večkrat obiskal šolo, da sem spoznal njevo delovanje ter prevzel naloge in informacije od dolgoletne ravnateljice Metke Debeljak. Ko sem poleti prvič stopil v šolo, nisem niti vedel, kje ima ravnateljica pisarno in skoraj nikogar nisem poznal. Zelo sem hvaležen, da so me učitelji, vzgojiteljice in ostali delavci šole in vrta lepo sprejeli ter mi pomagali pri uvajanju v delo.

Na začetku leta sem se predstavil vsem staršem na roditeljskih sestankih in jih povabil k sodelovanju. Prav tako sem obiskal vse učence pri pouku in se jim predstavil. Učenci so bili radovedni in polni vprašanj o moji vlogi ravnatelja. Nekateri so me spraševali, od kod prihajam in kaj sem učil na prejšnji šoli, ali imam družino in otroke, drugi pa so želeli vedeti, kako je videti moj delovni dan. Bilo je res lepo opazovati njihovo odprtost in radovednost.

Šola je v prejšnjem šolskem letu dobro sodelovala s krajem in različnimi društvi. Sodelovali smo s Kulturnim društvom dr. Ivan Tavčar na natečaju Skrb za naravo in sočloveka. Veliko smo sodelovali s PGD Poljane ob praznovanju 130-letnice društva. Razpisali smo literarni in likovni natečaj *Poljanski gasilci – nesreč vseh krotilci* in postavili razstavo likovnih del na šolskem hodniku, skupaj s PGD Poljane smo organizirali zelo zanimiv dan odprtih vrat, ki je potekal v okolici šole. Pripravili smo zaključno prireditev ob koncu pouka, na kateri je sodelovalo tudi PGD Poljane.

S Krajevno skupnostjo Poljane smo sodelovali na različnih prireditvah. Organizirali smo prireditve, ki so odprte tudi za druge obiskovalce – dobrodelni sejem, božično-novoletna in zaključna prireditev.

V lanskem šolskem letu so učenci s pomočjo mentorjev oblikovali raziskovalne naloge, ki predstavljajo teme iz Poljan in okolice. Ena je raziskovala sedanost in prihodnost

kmetijstva, druga pa povezavo med poljanskim narečjem in glasbo.

Učenci in učenke so tudi navdušeno brali. Organizirali smo noč knjige, med poukom izvajali bralne minutke, ob vsaki priložnosti smo brali z najmlajšimi, izvajali projekt Ekobranje za ekoživljenje. Učenci so sodelovali v bralni znački in imeli na koncu zaključno prireditev s Tomažem Hostnikom.

Učenci in učitelji so sodelovali v številnih projektih – Unesco, Neon, Mladi raziskovalci, Zdrava šola, Šolska shema, Kulturna šola, Spodbujamo prijateljstvo. Sodelovali smo na likovnih in literarnih natečajih, tekmovanjih iz znanja in športnih tekmovanjih in dosegli odlične rezultate. Devet učencev je uspešno opravilo vse naloge v programu MEPI in doseglo bronasto priznanje.

V letošnjem šolskem letu smo izpeljali dan športa, kjer so

otroci sodelovali v različnih dejavnostih in se medgeneracijsko družili. Z veliko različnimi dejavnostmi, kot so različne igre in branje, smo v vrtcu in šoli obeležili teden otroka. Pri tem so sodelovali tudi starejši učenci prostovoljci, ki so sami vodili šolske ure. V okviru projekta *Rastem s knjigo* smo sodelovali s knjižnico Ivana Tavčarja. Petošolci so spoznavali prometna pravila z vožnjo z avtomobilčki v okviru programa Jumicar. Naši planinci v

planinskem krožku pa so izvedli pohod na Slivnico. Dosegli smo tudi odličen rezultat na medobčinskem krosu v Škofji Loki, kjer so naši učenci dosegli ekipno prvo mesto. Program šole za šolsko leto 2024/25 je zelo bogat. Načrtujemo še veliko udeležb na različnih tekmovanjih iz znanja in športa, organizirali bomo prireditve, delali projektne naloge, razvijali bralno pismenost ...

Na Osnovni šoli Poljane se zavedamo pomena duševnega zdravja naših učencev. V prihodnjem šolskem letu bomo še bolj osredotočeni na to področje. Verjamem, da se morajo otroci v šoli počutiti dobro, da lahko uspešno delajo in razvijajo svoje potenciale. Zato bomo zagotavljali varno in spodbudno okolje za vse, tako za otroke kot za zaposlene. Osnovno šolo Poljane in Vrtec Agata v prihodnosti vidim kot sodobno šolo in vrtec s sodobnimi pristopi vzgoje in poučevanja, kjer vladajo dobri odnosi, močno sodelovanje z lokalno skupnostjo in spoštovanje tradicije kraja.

Vsem krajankam in krajanom KS Poljane želim dobrega sodelovanja, vesel božič in srečno novo leto.

Tomaž Lang, ravnatelj Osnovne šole Poljane

Prispevke šolske priloge zbrala in priredila Bernarda Pintar.

Drage bralke, dragi bralci Vaščana!

V današnjem svetu se vse zelo hitro spreminja, tudi v šoli je marsikaj drugače, kot je bilo včasih. Pri nas otroci rastejo, odraščajo, začenejo in končujejo svojo prvo stopnjo izobraževanja. Generacije se menjajo, spreminjajo, v šolo prinašajo nove razsežnosti, zato je šolsko življenje živo, živahno in razgibano.

Kljub vsem spremembam pa šola za vsakogar izmed nas ostaja pomembna stalnica. Ne gre le za posredovanje znanja, gre tudi za vzgojo, za nastajanje in krepitev socialnih vezi,

za učenje sprejemanja soljudi in njihove drugačnosti, lepega odnosa do sebe, do drugih in do narave ter za zavedanje in krepitev občutka odgovornosti posameznika do ljudi in sveta.

Veseli nas, da Osnovna šola Poljane vsako leto s prispevki učenk in učencev obogati glasilo Krajevne skupnosti Poljane. Tako lahko vsaj malo pokukate v šolski vsakdan, preberete, kaj se v šoli dogaja, kaj otroci raziskujejo, o čem razmišljajo, napišejo in kako se likovno izražajo – tudi ali predvsem o stvareh, ki so pomembne za vse.

Bernarda Pintar

Projekt mladi raziskovalci

Raziskovalni nalogi v šolskem letu 2023/2024

Konec marca so se v Biotehniškem centru Naklo na 33. Srečanju mladih raziskovalcev Gorenjske zbrali mladi raziskovalci in predstavili raziskovalne naloge, ki so jih izdelali v šolskem letu 2023/2024.

Na letošnjem srečanju je svoje raziskovanje predstavilo pet učenk OŠ Poljane, ki so izdelale dve raziskovalni nalogi. Obe (kot tudi raziskovalne naloge preteklih let) sta dostopni na spletni strani Osnovne šole Poljane (zavihek *Projekti – Mladi raziskovalci*).

Kje so tiste kmetije, k' so včasih bile?

Anamarija Jurčič in Maruša Šubic

Anamarija in Maruša sta želeli ugotoviti, kako se je kmetovanje v Poljanah in okolici spreminjalo skozi leta. Zanimalo ju je, zakaj se kmetijstvo opušča, koliko kmetov je kmetovanje opustilo in se začelo ukvarjati z drugimi dejavnostmi oz. s katerimi dopolnilnimi dejavnostmi se poleg kmetovanja še ukvarjajo ter zakaj prihaja do tega. Ugotavljali sta, ali se mladi kmetje vračajo na kmetije. Zanimalo ju je tudi, ali se da preživljati samo s kmetijstvom ter s kakšnimi težavami se kmetje srečujejo.

Da bi to ugotovili, sta za učence od šestega do devetega razreda, ki prihajajo s kmetij, sestavili ankete in jih analizirali. Opravili sta tudi pet intervjujev in na podlagi vsega potrdili ali ovrgli svoje domneve ter oblikovali zaključke.

»Zanimiv je bil pogovor s Tajem Stanonikom, ki je navdušen nad kmetovanjem in bi rad postal mladi kmet, čeprav ne živi na kmetiji. Razkril nama je svoje poglede, predloge in kako se je navdušil nad kmetovanjem.

V intervjuju z Janezom Stanonikom sva spoznali, da se med mladimi še najde kakšen, ki mu ni vseeno za domačo kmetijo, saj se je po nekaj letih vrnil na svojo kmetijo, čeprav se je zavedal, da to delo ni najbolj enostavno in da je treba v obstoj kmetije veliko vložiti.

Mitja Gantar nama je v intervjuju povedal, da je delo na kmetiji težko in naporno, vendar če delaš z veseljem in dobro voljo, je veliko lažje. Mitja se ukvarja z živinorejo, vendar jo je v zadnjih letih zmanjšal, saj je v hribovitem svetu težko dobiti dovolj krme za večje število živine.

Gospa Anita Oblak se je na kmetijo primožila. Oba z možem sta poleg dela na kmetiji hodila še v službo, saj so bili stroški preveliki, da bi lahko preživela le s kmetovanjem.

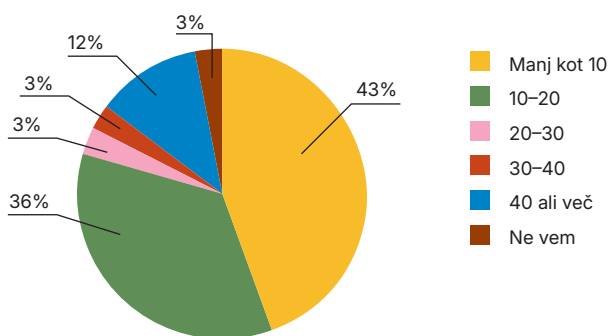

Pri Bolantač

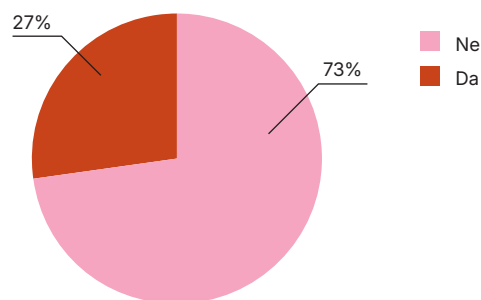

Število kmetij z živalmi upada.

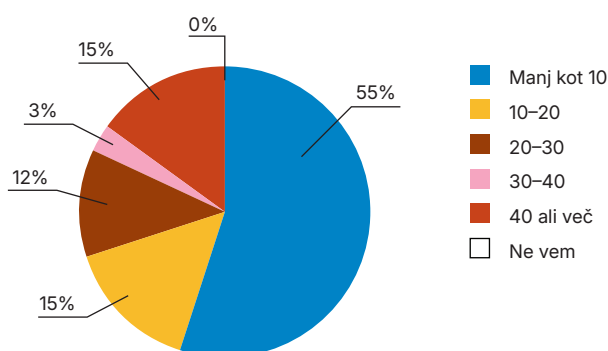
Koliko hektarjev obdelovalnih površin (njive, polja) ste imeli na vaši kmetiji pred 50 leti?

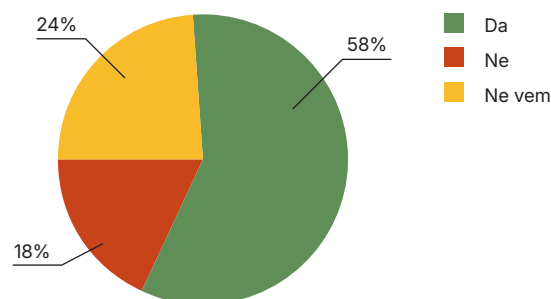
Ali se preživljate izključno s kmetovanjem?

Koliko hektarjev površin imate zdaj?

Ali imate naslednika na kmetiji?

Zelo pomemben se nama je zdel pogovor z Natašo Božnar Markelj, ki je zaposlena na KGZS Kranj. Primerjali sva odgovore kmetov in njena pojasnila, saj ima velik pregled nad vsem, kar se dogaja na kmetijah. Podala nama je precej zanimivih informacij in svoj pogled na kmetijstvo.

Pravi, da trenutno v kmečkih krogih še ne veje optimizem, saj druge nekmetijske dejavnosti prinašajo več dohodka, zato mlade razume, da ne morejo vztrajati na kmetiji, če drugje zaslužijo več.

Iz intervjujev in anket sva ugotovili, da kmete skrbi za njihovo prihodnost oz. prihodnost kmetij, saj so stroški na kmetiji zelo visoki, delo je težko, pomoč kmetom je majhna, pridelki pa so slabo plačani. Kmetje morajo precej stvari obvladati (delo s stroji, delo z živino, delo na polju, delo v gozdu ...), da lahko delajo na kmetiji in jo vzdržujejo.

Meniva, da zaradi vseh teh težav kmetje opuščajo kmetovanje in da se na kmetije ne vračajo, ker v službi zaslužijo več, kot bi na kmetiji. Ugotovili sva, da na kmetijah prevladujejo travnate površine in ne obdelovalne. Kljub

temu pa ima večina kmetov naslednika na kmetiji.

Radi bi, da bi bili tudi drugi bolj poučeni o življenju na kmetiji in težavah sodobnega kmeta. Želiva si, da bi kmete bolj spoštovali in jim pomagali, da bi več ljudi kupovalo njihovo hrano ter da bi s tem prišli do večjega zaslužka. Želiva si, da bi vsak, ki bi to raziskovalno nalogo prebral, izvedel kaj novega, zanimivega in koristnega ter bolje razumel kmete.«

Kok se pa par vas poje?

Klara Jelovčan, Blažka Jesenko in Nina Potočnik

Blažka, Nina in Klara so raziskovale zastopanost narečij v besedilih slovenske popularne glasbe. Najprej so predstavile slovensko narečno razvejanost, nato so se usmerile v rovtarsko narečno skupino in v poljansko narečje. Poglobile so se v slovensko popularno glasbo, posebej še v narodnozabavno. Predstavile so tri izobraževalne oddaje RTV Slovenija, ki so posvečene narečjem in njihovi povezavi z glasbo. Ukvarjale so se tudi z razširjenostjo slovenske narodnoza-

bavne glasbe in podrobneje predstavile festival *Večer slovenskih viž v narečju*. V praktičnem delu so povzele tematiko in namen oddaj RTV Slovenija, ki so jih poslušale. Analizirale so devet intervjujev z voditelji oddaj, glasbeniki in pisci besedil v narečju ter anketne vprašalnike na temo narečij in glasbe.

»Zanimalo nas je predvsem, ali obstaja nevarnost, da bodo narečja sčasoma izginila. Med raziskovanjem smo se odločile, da se bomo podrobneje osredotočile na razširjenost in uporabo narečij v popularni glasbi – izhajale smo iz dveh izobraževalnih oddaj o narečjih, ki sta bili pred leti na sporedu Televizije Slovenija, in radijske oddaje o slovenščini, ki je še vedno tedensko na sporedu in se v nekaj epizodah ukvarja tudi z narečji. Ker imamo rade svoje narečje in narodnozabavno glasbo, smo želele ugotoviti, v kolikšni meri besedila v narečju pripomorejo k ohranjanju narečij.

Tri oddaje, ki so nas spodbudile, da smo izbrale temo o narečjih v popularni glasbi: oddaja *Jezikanje* (2. program Radija Slovenija, Val 202), oddaja *Slovenska*

Večer slovenskih viž v narečju, Škofja Loka (Vir: <https://www.td-skofjaloka.si/turisticna-ponudba/prireditve/vecer-slovenskih-viz-v-narecju.html> (27. 12. 2023)).

TV-oddaja o poljanskem narečju
Vir: TV-oddaja *Slovenska narečja* (posnetek zaslona)

Prof. dr. Rajko Muršič
Vir: TV-oddaja *Narečja v popularni glasbi* (posnetek zaslona)

narečja (1. program TV Slovenija), oddaja *Narečja v popularni glasbi* (1. program TV Slovenija).

Da bi preverile, kaj o narečjih oz. narečnih besedilih menijo tako ustvarjalci navedenih oddaj kot glasbeniki, ki pojejo v poljanskem narečju, smo opravile devet intervjujev – najprej s tremi ustvarjalci omenjenih oddaj o narečjih, nato še s štirimi člani različnih poljanskih glasbenih skupin, z dvema pisecma besedil v poljanskem narečju ter z gospodom Metodom Jesenkom.

Da smo se dokopale do zaključkov, so nam z odgovori na vprašanja pomagali naslednji sogovorniki:

- **Tadej Košmrlj in Uršula Zaletelj**, voditelja oddaje *Jezikanje na Valu 202*;
- **Neva Novljan**, urednica in voditeljica oddaje RTV Slovenija *Slovenska narečja*;
- **profesor dr. Rajko Muršič**, slovenski etnolog in pedagog, gost oddaje RTV Slovenija *Narečja v popularni glasbi*;
- **Miha Križnar**, pevec in kitarist skupine Raubarji;
- **Petra Šuštaršič**, pevka in kitaristka skupine Odklop;
- **Peter Debeljak**, član skupine Ansambel dveh dolin in pisec besedil v poljanskem narečju;
- **David Mohorič**, član skupine Štedientje in pisec besedil v poljanskem narečju;
- **Matej Frlan**, pisec besedil v poljanskem narečju;
- **Metod Jesenko**.

Izbrale smo nekaj izvajalcev, ki izvajajo pesmi v poljanskem narečju, in pregledale besedila njihovih pesmi. V njih smo iskale poljanske besede in izraze, nato smo jih nekaj izbrale in jih uvrstile v anketo, da bi ugotovile, ali jih učenci in odrasli razumejo.

NAŠE UGOTOVITVE

Tako odrasli kot otroci govorijo poljansko in se svojega narečja tudi zavedajo. Narečje torej ne izginja.

Počaščene smo, da smo naredili intervjuje s toliko osebami, ki vedo veliko o temi, ki smo jo raziskovale. Večina izprašanih meni, da se narečje ne izgublja,

Štedientje (Vir: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=bfwiOA5fT3M> (posnetek zaslona)).

Raubarji (Vir: <https://veseljak.svet24.si/novice/5e-7515750a7d2/raubarji> (3. 3. 2024)).

Raziskovalke Maruša, Nina, Klara in Blažka (manjka Anamarija)

vendar se le spreminja zaradi naše mobilnosti. Iz vseh ogledanih in poslušanih oddaj smo se veliko naučile tako o poljanskem narečju kot tudi o drugih narečjih po Sloveniji. Od članov skupin Raubarji, Štedientje, Odklop in Ansambla dveh dolin smo izvedele, kakšno se članom, ki niso iz Poljanske doline, zdi narečje in kako ga izgovarjajo. Pisci besedil so nam povedali, da velikokrat dobijo idejo iz lastnih izkušenj, zgodb drugih, šal in predvsem iz dogodkov, ki se dogajajo okoli njih. Ker pa je vedno manj pesmi v narečju, od leta 2018 tudi ne izvajajo *Večera slovenskih viž* v narečju, saj je bilo prijavljenih premalo skupin. Poljanski ansambli pa so se na teh večerih odlično izkazali, saj so prejemale tako nagrade občinstva kot tudi nagrade za najboljša besedila. Ugotovile smo tudi, da so v naših krajih najbolj popularne narod-

nozabavne pesmi, saj so tukaj povečini ansambli z narodnozabavno tematiko. Iz anket je razvidno, da mlajši dobro poznajo tako slovenske kot tudi poljanske izvajalce, ki pojejo v narečju. Mislimo, da so teme pesmi slovenskih izvajalcev malce drugačne od tem poljanskih izvajalcev. Narečne izraze, ki smo jih dali v anketo, tako otroci kot tudi starši kar dobro razumejo, menimo pa, da starši bolj, saj so v otroštvu bolj uporabljali narečje kot zdaj. Mislimo, da zdaj tega, da bi se kdo zaradi govorjenja narečja počutil manjvrednega, ni več, saj narečja niso več tako izrazita. Narečje pa se po našem mnenju ne izgublja, ampak se le spreminja, s tem ko se vedno več selimo, hodimo v službo v druga mesta ... Besedila z narečno besedo veliko pripomorejo k ohranjanju narečja, saj so po navadi malo bolj nagajiva in šaljiva,

s pravo melodijo in besedilom, ki hitro gresta v uho. Mislimo pa, da bi bilo prav, da bi se narečja še bolj ohranjala, zato je treba skrbeti zanje in se bolj zavedati, da je narečje pravzaprav naš materni jezik, saj smo se knjižno slovenščino začeli učiti šele v prvem razredu, prej pa smo se učili govoriti tako, kot govorijo naši starši. Prav se nam zdi, da je kljub majhnosti Slovenije pri nas tako veliko različnih govoric, ki skupaj z drugimi značilnostmi delajo Slovenijo še bolj raznoliko. Prav pa je tudi, da imamo knjižni jezik, da se lažje sporazumevamo, saj dvomimo, da bi se dva s popolnoma drugačnima narečjema popolnoma razumela. Mislimo, da se bo narečje čez leta malo spreminjalo in ne bo izumrlo, čeprav je vedno manj izrazito, kljub temu pa se narečja v bistvu bogatijo s tem, ko se malce spreminjajo.«

Literarni prispevki učencev OŠ Poljane

TA NAŠA ŠOLA

Šolski prag,
misli, polne strahu,
čevlji nezavezanih vezalk.
Moral bi znati samostalnike,
a v moji glavi nahaja se prah.

Vsak lovi najboljšo oceno
kot včasih lovci svojo trofejo,
zanjo preplezal najvišjo bi steno.

Punce z novimi parfumi,
pričeske polne špangic.
Se zelo na kemijo mi mudi,
a sem šele sredi hodnika,
ko zvonec zazvoni.

Hodniki se počasi izpraznijo,
tečem po stopnicah do razreda,
da zamujam, je prava beda.
Še dobro, da ne ocenjuje,
sem že cel teden bleda.

Vsaka učilnica ima svoj pomen,
svojo številko, svoje učence.
Šola krepi mi pamet, kaže mi pot,
da ko ovira se prikaže,
bom preskočil jo kot hlod.

Tina Jereb

PRVOŠOLCI

Septembra je med nas vstopila še ena generacija prvošolk in prvošolcev. Na matični šoli je v dveh oddelkih 38 učenk in učencev, na Podružnični šoli Javorje pa devet učenk in učencev. Želimo jim, da v naslednjih letih spoznajo kup novih stvari, se veliko naučijo in sklenejo dragocena prijateljstva.

1. razred, Javorje

1. b Poljane

1. a Poljane

POHVALE NAS BOŽAJO

V drugem razredu še od septembra nastaja čebelnjak pohval, kamor učenci zapisujejo pohvale za svoje sošolce in sošolke ter s tem krepijo pozitivno energijo in podporno učno okolje. Upamo, da vanj v prihodnjih mesecih prileti še veliko čebel s pozitivnimi sporočili na svojih krilih.

Čebelnjak pohval v drugem razredu

JESENSKO VZDUŠJE V DRUGEM RAZREDU

Jesen v drugem razredu

Jesen v drugem razredu

KO BODO TRETJEŠOLCI VELIKI, BODO ...

Ko bom velika, bom učiteljica. Izšolala se bom na gimnaziji, potem pa še na pedagoški fakulteti. Ta poklic mi je všeč zato, ker rada pišem na tablo, pregledujem zvezke in rada dajem domačo nalogo. Rada se tudi ukvarjam z otroki. Veselim se označevanja in delanja kljukic. Učila bom v Poljanah. Imela bom lepo veliko učilnico in pridne otroke. Učila bom prvi razred. Zelo bom vesela in prijazna. Svojemu razredu bom dala ime Črvi. Za rojstni dan bodo dobili majico s sliko črva. Upam, da učenci ne bodo imeli veliko alergij.

Zala Kržišnik

Ko bom velika, bom kmetica. Veseli me, ker sta to tudi ati in mami. Všeč mi je, ker hraniš živali, kosiš travo, imaš njivo in vrt ter voziš traktor. Seno mečeš v luknjo h kravam in drugim živalim, da jih nahrašiš. Moraš tudi grabiti in molsti krave. Na kmetiji lahko narediš tudi marmelado in pito.

Maja Kristan Buh

Ko bom velik, bom mehanik. Navdušil me je brat. Delal bom z orodjem. Delal bom v delavski obleki. Delal bom cel dan. V garaži bom popravljaval avtomobile in druge stroje.

Jakob Dolenc

Ko bom velik, bom gozdar. Gozdar bom zato, ker me je za to navdušil ati. To mi je všeč zato, ker sem zmeraj imel rad naravo in drevesa. Hodil bom na gozdarsko šolo. Pri delu bom uporabljal različne pripomočke, na primer žago, traktor, vitel in še zelo veliko drugih različnih delavskih in traktorskih pripomočkov. Za ta poklic sem se odločil že v vrtcu. Pri opravljanju tega poklica bom oblečen večinoma v kakšna črna ali rjava oblačila, zato da se me ne bodo ustrašile živali in da me ne bodo pogrizli klopi. Ta poklic bom najverjetneje opravljal v ljubljanskih gozdovih. Navdušuje me zato, ker sem nekoč odšel z atijem v službo in mi je bilo zelo všeč.

Klemen Miklavčič

Ko bom velik, bom nogometaš. Veseli me, ker je to delo zelo napeto. Uporabljal bom žogo in dres. Navdušil me je ati, ker skupaj igrava nogomet. Veseli me tudi zato, ker potuješ iz ene države v drugo.

Amadej Dolenc

Ko bom velik, bom policist. Delal bom na policijski postaji v Medvodah. Spraševal bom ljudi, kako jim lahko pomagam, če bodo roparji oropali banko. Potem bom roparje dal v zapor. Tam bodo preživeli ves mesec. To delo mi je všeč in zanj sem se navdušil sam. Oblečen bom v hlače in modro obleko za policiste. Jedel bom krofe, ker imajo to policisti najraje. Vozil se bom s policijskim avtomobilom. To vozilo bo škoda ali volkswagen, vseeno katero. Policisti morajo biti oblečeni samo v dolge hlače. Če bo v nedeljo policijska postaja v Medvodah zaprta, bom doma. Tudi če bom zbolel, bom ostal doma.

Mehmed Uščuplić

ZGODBE ČETRTOŠOLCEV OD A DO Ž

Učenke in učenci četrtega razreda zelo radi pišejo zgodbi-ce, še posebej zgodbe od A do Ž. Pri tem so zelo iznajdljivi.

Ajda je šla na morje. Bine se ji je pridružil. Celo pot sta prepevala. Čakala sta na semaforju v Kopru. Delo na cesti v Portorožu je še podaljšalo njuno pot. Enako je bilo tudi pred mejo. Fant Bine je postal lačen. Gremo nekaj pojest, je predlagal. Hitra sta, da sta bila čim prej v Peruju. Imela sta veliko gostiln na voljo. Jedla sta tam, kjer ponujajo morsko hrano. Kava po kosilu je bila dobra. Laganje sosedovega psa ju je prestrašilo. Malo je manjkalo, da bi poklicala policijo. Ni bilo treba, saj je pes nehal lajati. Odšla sta v senco. Plavala sta v morju. Ribe so ju opazovale. Sonce je zelo močno sijalo. Šla sta v senco. Tudi tam je bilo vroče. Ujela sta odprto slašičarno. Vzela sta sladoled. Zelo hitro jima je minil ta dan. Želela sta si ga čim prej ponoviti.

Ian Dolenc

Agata in Tina sta se dogovorili, da gresta na morje čez en teden. Bine se jima je pridružil na morje. Celo pot do tja so se pogovarjali in se veselili. Čeprav je bila pot dolga, je hitro minila. Domislili so si, da bi se ustavili in pojedli sladoled. Enkratno se jim je zdelo. Fantastično dober sladoled so takoj pojedli. Gledali so valove, ki pljuskajo ob obalo. Hihitali so se, ko so si govorili smešnice. Iskali so školjke ob obali. Joj, kako mrzla voda, je rekla Agata, ko je stopila v vodo. Ko je Tina prišla v vodo, je poklicala še Bineta. Lepo so se imeli. Morje je bilo vedno bolj razburkano. Niso hoteli iti iz vode. Obala je bila polna ljudi. Plavali so na odprto morje. Res je bilo nevarno, zato so se raje obrnili. Sonce se je skrilo in začelo je pihati. Šalili so se in gledali valove. Tino je začelo zebsti, zato so se odpravili v stanovanje. Užaljeni so bili, zato so se oblekli in odšli na plažo. Vroče jim je bilo, zato so se slekli in odšli in vodo. Zelo je bila mrzla. Žal pa so morali tako hitro domov.

Tina Oblak

Anja in Eva sta odšli v šolo. Bali sta se, da se bosta izgubili, ker sta prvič šli sami v šolo. Celo pot sta klepetali. Čeprav ju je bilo strah. Danes je bil zanj prav poseben odhod v šolo. Evo je bilo strah, ker sta sami hodili po gozdu. Fige sta Eva in Anja vzeli za malico. »Glej, verveca!« je zakričala Anja. »Hahaha,« sta se zasmejali, ko sta se pogovarjali. In čez nekaj časa sta prišli do šole. Jedilnica je bila polna otrok. Ko so se v šoli učili, je bilo v šoli super. Lavra ju je bila zelo vesela. Med šolo so imeli šolski odmor. Njuna učiteljica je bila Mojca Veber. Olikano sta se obnašali, tako kot se morajo vsi učenci na šoli obnašati. Pri matematiki so se učili računati. Računanje je Anji šlo zelo dobro. »Salama in kruh je najboljša hrana,« so se pogovarjali sošolci. Šah so na šoli igrali fantje, punce pa so klekljale. Te stvari je bilo zelo zabavno delati. Ura je odbila ena in odšli so domov. Valerija, Anja in Eva so skupaj šle domov, ker so bile sosede. Zabavale so se med potjo. Želele so si, da bi čim prej prišle domov, ker je bil vroč poletni dan.

Iza Novak

Kje vse smo bili

IZLET NA KRVAVEC

Opisal bom, kako smo uživali na Krvavcu.

V petek zjutraj smo se pripravili, da se odpravimo na Krvavec. Odločili smo se, da se bomo peljali do planine Jezerca. Ko smo prispeli na Jezerca, sta nas teta Janja iz Trnja in teta Marjeta iz Gorenje vasi že čakali. S sabo sta imeli tudi svoje otroke. Ko smo nahrbtnike pripravili, smo jih dali samo še na rame in se odpravili proti Krvavcu. Hodil sem z bratrancema Blažem in Gašperjem. Pot se je vlekla, a bila je položna. Ko smo prispeli do zgornje postaje nihanke, smo najprej odšli v gorski adrenalinski park. Jaz, moj brat Jan, ati, teta Janja in bratrance Tine, Blaž in Gašper smo dobili pet spustov z gokardi. Manjši od 140 centimetrov so se spuščali s tubami. Tisti, ki smo se spuščali z gokardi, smo se s štirisedežnico povzpeli do zgornje postaje, potem pa smo se spustili. Gokard je imel tri gume in na zadnjih dveh gumah je imel zavore. Ko sem se prvič spustil, sem šel malo počasneje, potem pa vedno hitreje in petič sem imel najhitrejši spust. Tistih pet krogov je minilo zelo hitro in jaz sem se hotel spustiti še enkrat, saj je bilo tako zabavno. Atija sem prepričeval, da mi plača še en spust z gokardom, a mi ni uspelo. Ker se nisem smel več spuščati z gokardom, sem se petnajst minut spuščal s tubami. Nato smo se morali nehati spuščati s tubami, ker je zmanjkalo časa. Sledila je malica, potem pa smo se po skupinah s štirisedežnico odpeljali do zgornje postaje. Potem smo se odpravili do gostilne Kekec. Jaz sem naročil ocvrte medaljone s pomfrijem. Kosilo je bilo dobro, a boljši so bili medaljoni kot pomfri. Za jesti so imeli še veliko in mislil sem, da bom za sladico še palačinke, a jih potem nisem, ker sem se dovolj najedel medaljonov in pomfrija. Za nazaj smo šli po drugi poti, da bi prišli na planino Jezerca. Ko smo prišli do tja, smo si odpočili, se poslovili in odšli domov. Na Krvavcu smo dvakrat že bili – enkrat z nihalko, drugič peš s planine Jezerca.

Obisk Krvavca je bil zanimiv. Komaj čakam, da spet odidem tja.

Luka Kos

IZLET V PRATER

Opisal vam bom izlet v Prater na Dunaju.

Zvečer ob 17.00 smo se odpravili od našega bivališča v Prater. Prišli smo čez približno dvajset minut. Ogledovali smo si različne naprave, vlakce, tobogane, vrtljake, hiše strahov ... Vzeli smo zemljevid zabavišča in odšli polni vznemirjenja proti prvi napravi, ki si jo je izbral brat. Z atijem sta plačala vstopnico in se usedla na vrtečo gugalnico. Čez nekaj časa so se gugalnice napolnile in naprava se je začela vrteti, hkrati pa dvigati. Nazaj dol sta prišla šele čez kakšnih pet minut. Atiju ta naprava ni bila najbolj všeč, ker mu je bilo zgoraj slabo, David pa je bil zelo navdušen. Šli smo naprej po zabavišču in nato smo vsi, razen atija in Davida, odšli na vlakec v obliki formule. Ta se je hitro spustila in me je bilo strah, ko pa smo delali lupinge in obrate z vlakcem, sem se že privadil. Nato smo se spustili še vzvratno in sem samo videl, kako puščamo proggo za sabo. Na koncu sem stopil z vlakca vesel, vendar so

se mi noge kar tresle. Čez nekaj časa sem zagledal avtomobile, ki se zabijajo, in se navdušil nad tem. Prostora je bilo za dva in najprej sem vozil jaz, nato pa še brat Kristof. Čez pet minut je prišla na vrsto moja najljubša in zadnja zabava. Vse okoli visokega droga so bili razvrščeni sedeži. Tja sem se usedel z bratoma Dominikom in Davidom in pripel varnostne naprave. Ko se je napolnil z ljudmi, se je počasi začel dvigovati. Čez minuto smo bili na vrhu. Bila je že tema, zato je bilo z vrha zelo lepo opazovati Dunaj. Naprava se je na vrhu vrtela tako, da smo si lahko ogledali vse strani Dunaja. Nato se je naprava za približno meter dvignila, nato pa spustila. V dveh sekundah smo bili spuščeni z 80 metrov do tal. Takrat mi je srce tako hitro bilo, ker med hitrim spustom nisem mogel dihati. Nato smo končali z dogodivščinami.

Mislil, da mi bo ta dogodek ostal v spominu še celo življenje. Upam in mislim, da bom šel še kdaj.

Peter Pisk

POTOVANJE NA MADŽARSKO

Opisal vam bom štiridnevno potovanje na Madžarsko.

Zjutraj smo se zbudili ob pol štirih, prtljago smo dali v avto, se oblekli, umili zobe in se odpravili na pot. Vozili smo se šest ur. Po treh urah vožnje smo se ustavili na počivališču, nekaj pojedli in se odžejali. Pot nas je nato vodila skozi Dunaj, ustavili smo se še na ogled mesta Bratislava, kjer smo videli različne znamenitosti in zelo zanimivo cerkev. Tu sem si kupil tudi spominek. Ko smo prispeli v Budimpešto, smo šli v apartma in razpakirali vse stvari. Pojedli smo večerjo in naredili načrt za naslednje dni. Naslednji dan smo se sprehodili po mestu Budimpešta in si ogledali reko Donavo. Ko sem videl to reko, me je presenetila njena dolžina in širina. V mestu je bilo veliko gostiln, restavracij, parkov in trgovin. Ko smo se sprehajali, smo se ustavili na pijači. V mestu je bilo tudi nekaj revnih ljudi, veliko Avstrijcev, Nemcev, Francozov in veliko predstavnikov drugih narodov. V mestu je bil velik most in parlament, ki je zelo znan za Budimpešto. Bilo je veliko gradov. V mestu mi je bil najbolj všeč parlament, ki je z obeh strani enak, v bistvu je zrcalen. Drugi dan smo se odpravili v živalski vrt. V njem sta bila dva pitona, dva aligatorja, severni medved, gorile, netopirji, žirafe, tigri in veliko drugih živali. V živalskem vrtu smo videli tudi mojo najljubšo žival, tigra. Živali smo si ogledovali približno štiri ure. Zadnji dan smo se z ladjico vozili po reki Donavi. Na ladjici sta starša dobila šampanjec, midva otroka pa zelo dober sok. Poskusili smo tudi veliko različne hrane, najbolj mi je bil všeč njihov langoš.

Zelo mi je bil všeč obisk živalskega vrta. Staršema sem zelo hvaležen, ker sta me peljala na Madžarsko. Tako mi je bilo všeč, da bi šel še enkrat.

Tine Dolinar

OGLED LONDONA

Med počitnicami smo se odločili, da bomo obiskali mesto London za pet dni.

Zjutraj smo se odpravili z avtom do Benetk. Na cesti je bila gneča, ampak na letališče smo prišli pravočasno. Tam smo počakali na letalo proti Londonu. Še nikoli nisem bil na leta-

lu, zato mi je bilo zelo všeč. Leteli smo dve uri. V zraku smo videli veliko letal. Ko smo prišli v London, smo vzeli prtljago in se z vlakom odpeljali do glavne postaje v Londonu. Nato smo poiskali pravi avtobus in se z njim odpeljali do apartmaja. Raztovorili smo, potem pa zaspali.

Drugi dan smo šli z avtobusom do Big Bena. Tam smo srečali olimpijsko prvakinjo v judu Andrejo Leški. Potem smo šli peš do muzeja voščenih lutk. Slikal sem se z veliko lutkami. Kasneje smo se z dvonadstropnim avtobusom odpeljali do apartmaja. Malo smo počili in zvečer šli še enkrat ven.

Tretji dan smo šli na Londonsko oko. En krog z njim narediš v pol ure. Potem smo si ogledovali dobre avtomobile in prišli v trgovino Lego. Imeli so veliko lego kock, ampak nisem nobenih kupil. Pogledat smo šli tudi razstavo oblek Taylor Swift. Zvečer smo odšli nazaj v središče mesta, da smo videli osvetljena Londonsko oko in Big Ben.

Četrty dan smo šli v akvarij Sea Life. Tam so imeli ogromno morskih psov in pingvinov. Kasneje smo si ogledali znameniti most Tower Bridge in peš šli čezenj. Od tu smo se sprehodili do Katedrale sv. Pavla in nato v Muzej vojaške zgodovine. Imeli so ogromno raket in letal. Ko smo se vrnili v apartma, smo pojedli kosilo in šli do bližnjega rolkarskega poligona, kjer je bilo veliko rolkarjev.

Peti dan smo zapustili apartma in se odpravili na kar dolgo vožnjo do Greenwicha. Tam sta park in observatorij. To je mesto, ki deli zemljo na vzhod in zahod. Nato smo se odpra-

Lovro v Londonu, v ozadju Big Ben

vili do glavne postaje, kjer smo šli na vlak do letališča. Let smo imeli pozno. Leteli smo ponoči, zato nisem skozi okno nič videl, razen luči. V Benetke smo prileteli ob dveh ponoči. Nato smo se z avtom odpeljali proti domu. V avtu sem spal, domov smo prišli ob šestih zjutraj.

V Londonu smo zelo uživali, tudi vreme je bilo ves čas lepo. Obiskali bomo še kakšno mesto.

Lovro Debeljak

KOŠARKARSKI TURNIR

V nedeljo sem moral vstati že zgodaj zjutraj, saj smo imeli prvi košarkarski turnir v tej sezoni. Še ves zaspan sem pojedel slasten zajtrk in z družino smo se odpeljali proti Poljanam. Tu smo se zbrali vsi košarkarji Košarkarskega kluba Gorenja vas. Skupaj smo se odpravili proti Ilirski Bistrici.

Pot je bila dolga in komaj sem že čakal, da prispemo na cilj. Tam nas je pričakalo sončno vreme. S trenerjem smo odšli v dvorano, kjer smo se najprej ogreli. Sledila je prva tekma. Naš nasprotnik je bil Košarkarski klub Postojna. Tekma je bila napeta, saj smo zmagali zgolj za en koš. Časa za veselje ni bilo veliko, saj je sledila že naslednja tekma. Tokrat je bil naš nasprotnik Košarkarski klub Piran. Tekmo smo igrali na velikem igrišču. Tudi na tej tekmi smo zmagali, a za večje število košev. Na tribunah smo ves čas imeli glasno spodbudo navijačev.

Po končanem turnirju smo se z družino in prijatelji odpravili na kosilo. Videti je bilo, da bomo ostali lačni, saj so bile vse restavracije polne ali zaprte. Prosto mizo smo dobili šele v četrti restavraciji. Za kosilo sem si izbral pico, ki sem jo delil s prijateljem Lovrom. Veseli in s polnimi trebuščki smo se vrnili domov. Imeli smo se lepo.

Oskar Radoševič

Zgodba s frazemi

PRISPELA SEM NA NEZNAN PLANET

Danes je grozen dan. Vstanem iz postelje in grem do mize, kjer imam koledar. Ojoj, petek trinajsti! Imela bom smolo. Ura je pol osmih zjutraj, hitro stečem po stopnicah in že se mi nekaj zgodi – padem. Poberem se in grem v kuhinjo, kjer si spečem šest palačink. Ko končam, ugotovim, da so se mi vse zažgale. Vseeno jih pojem. Ko sem pripravljena za šolo in stopim ven, začne **liti kot iz škafa**. Vzamem dežnik in ga pogledam. Nikoli ga še nisem videla. Še vseeno grem naprej po poti proti šoli. **Napenjam možgane**, ker se ne morem spomniti, kaj se bo danes dogajalo pri pouku. Ko malo pred šolo srečam sošolke, me spomnijo, da pišemo matematiko. Ojoj, to je stvar, ki sem jo iskala, ko sem celo pot **brskala po spominu**, da bi se spomnila, kaj je danes pomembnega! Dežnik, ki je še vedno odprt, se začne svetiti. Zaprem ga in hitro odidem v učilnico matematike.

Ko nam učiteljica za matematiko razdeli teste, postanem **rdeča kot kuhan rak**, saj vem, da nič ne znam. Kar naenkrat pa vse zamrzne in name posveti luč. Slišim, da se nekdo tiho pogovarja in **vlečem na ušesa**, da bi slišala, kaj se dogaja. Nekdo me pozdravi.

»Hej,« mi reče in pogledam okoli sebe. Vidim naš planet Zemljo in rdečo pikico na naši državi.

»Živjo, kje pa sem?« vprašam.

»Si na planetu Neznanja. Sem pridejo vsi šolarji, ki pred testom nič ne znajo, ker so pozabili, da danes pišejo test. Tudi tebi se je to zgodilo, kajne?«

Nasmehnem se in pokimam. »Kdo pa sploh si?«

»Oprosti, pozabila sem se ti predstaviti. Vsak človek ima na planetu Neznanja enega pomagača, ki mu pomaga, ko nič ne zna. No, jaz sem tvoja pomagačica in danes, ravno na petek trinajstega, si me priklicala.«

Začudeno jo pogledam: »Torej preden nisem nič znala za test, ti sploh nisi obstajala?«

Prikima. Nato mi še reče: »Ampak **držati moraš besedo**, da za to ne bo nihče izvedel.«

Prikimam tudi jaz. Odpelje me v neki prostor in me posede na stol. Tam me priklene. **Pljunem v roke** in začnem. Učiva se in učiva in ko vse znam, se stol zasveti in zaploska. Prosim svojo pomagačico, da mi malo razkaže ta planet. Seveda to stori. Najprej greva do velikih okrašenih vrat, kjer je vhod. Potem si ogledava okolico, ki je res lepa. Pove mi, da imajo za vsak šolski predmet posebej stavbo, kjer se učenci učijo. Kmalu morava končati. Odpelje me do vrat in tam se posloviva. Vrata so portal, ki te odpelje nazaj domov.

Test sem tako pisala odlično in od takrat naprej mi je vse šlo dobro. **Konec dober, vse dobro**. Dan le ni bil tako grozen.

Maša Božnar

Devetošolci in njihova razmišljanja o skrbi za naravo, za ljudi in za lepe besede, ki imajo čarobno moč

V času, ko se vsem mudi, ko se odnosi med ljudmi prehitro in prevečkrat krhajo, ko težko izrečemo besedo oprost, ko je preveč nestrpnosti, laži in sprenevedanja, ko ne znamo več opaziti narave, ki nam zato kruto kaže zobe, so naši devetošolci strnili svoje misli v liričnih pesmih, ki s svojo preprostostjo pa vendar poglobljenim razmišljanjem kažejo na to, da se današnja mladina zaveda pomena skrbi za naravo in sočloveka. Njihova razmišljanja nam vzbujajo upanje in optimizem, da bodo ti mladi ljudje na pragu odraslosti v prihodnosti znali poskrbeti za svet, tako za naravo kot za pristne medčloveške odnose, za prijateljstvo in ljubezen.

Mladi svoje misli in občutke zelo radi ujamejo v pesniško obliko haikuja.

Haiku je trivrstična japonska pesniška oblika s sedemnajstimi zlogi. Prvi in tretji verz imata po pet zlogov, drugi sedem.

Haiku zgoščeno prikazuje trenutek iz narave, ki se povezuje z dogajanjem v človekovi notranjosti.

MALI HAIKUJI O NARAVI IN ČLOVEKU

Iskren oprost, malo sem se razburil kot temen oblak.

Ne bodi kot Zevs, ki svoje otroke na zemlji kaznuje.

Lepa beseda lepe odnose najde v vsaki temi.

Radiraj zlobo, bodimo prijatelji, podpirajmo se.

Vljudno pozdravi, vljudno nazaj odzdravi, prikljči nasmeh.

V svojih sanjah bodi dober do drugih kot pečen piškot.

Ob topli kavi postani moj prijatelj za večne čase.

Topel objemček za občutek varnosti nameni vsem nam.

Ne bodi naboj, ki srce ti prebije, dušo razbije.

Z roko v roki prebrodiva težave s skupno podporo.

Solidarnost je kot pečena potička – vsak jo rad ima.

Naprej poglejva čez visoke planjave, onkraj daljave.

**Ana Omejc,
Sima Rupar,
Ester Šinkovec**

RAZMIŠLJANJE S HAIKUJI

Naša narava
lepa je kot roža,
ki me poboža.

Vaša dobrot
spreminja naša pota,
vedno in povsod.

Pomoč do drugih
spreminja nam življenje,
ko so poplave.

Strpnost je lepa
vrednota, ki ostane
celo življenje.

**Krištof Pisk,
Jernej Prijatelj,
Luka Košir**

Lepa beseda
lepe odnose najde
v naših srcih.

Lepa beseda
pogreje srca naša,
ko jo slišimo.

Lepe besede
nam polepšajo dneve
ob slabi volji.

Lepa beseda
je vedno toplo sonce
med težkim dežjem.

Toplo je sonce,
med prijaznimi ljudmi,
kjer ni sovraštva.

Lepi odnosi
se najdejo v srcih
vseh dobrih ljudi.

Lepi odnosi
so pomembni za prav vse,
za prijateljstvo.

Lepe odnose
gradimo prav vsi skupaj.
To je pomembno.

Lepo je morje
z lepimi odnosi,
ki valovijo.

Naša srca so
zadonela zaradi
lepih besed.

**Lana Šikovec,
Ema Kržišnik
in Jerca Tušek**

MOČ BESEDE

Lepa beseda ni vedno lahka,
saj vsak ne spregovori je zlahka.
Nekomu lahko polepša dan
in odpravi žalost stran.

Odnosi med ljudmi niso vedno dobri,
zato pogovori so zmeraj dobrodošli.
Lepa beseda ali dve
problem lahko reši že.

Žal na svetu so ljudje,
ki včasih ne cenijo te.
Lepe namene preslišijo
in te iz življenja izbrišejo.

Lepa beseda na koncu premaga vse,
če človek razume in poslušata te.
Je ključ do dobre zveze,
s katerim ljudi skupaj poveže.

Nina Habjan

TOPLE BESEDE

Ko se rodiš,
kot nepopisan list papirja se zdiš.
Prva stvar, ki se v tvoja ušesa vrine,
so besede, polne toplote.
Ne čakaj na priložnost,
ampak si sam ustvari možnost,
ki prinese jih beseda mala –
kdaj pa kdaj dovolj so že
prosim, oprosti in hvala.

Besede so kot ključi,
ki odpirajo vrata v srca ljudi.

Možnost govora odpira vse poti.
Besede nas povežejo,
zapletejo in sklenejo.
Odnose nam ustvarjajo,
razdirajo, popravljajo.
Ljudje živijo in umrejo,
besede pa se ohranijo,
v srcih ostanejo,
nam spomine dajejo.

Besede so kot ključi,
ki odpirajo vrata v srca ljudi.

**Ema Krek,
Ivana Krek
in Jerca Gantar**

RADA TE IMAM, OPROSTI

Ko stopim s tabo skozi vrata,
odpre se mi ta širni svet,
s tabo nikoli ni zagata
in srečna sva spet.

*Lepa beseda
Lepe odnose najde.
Rada te imam.*

Moji prijatelji so brez besed,
ne vejo, kaj prestajam,
počutim se kot stopljen sladoled,
za svoje pravice se vedno pogajam.

*Velikokrat sem
pomislila že nate.
Rada te imam.*

Za to sem dala vse, kar lahko,
povabila sem jih na zabavo,
a ko prišel si ti, tako
postalo je vse za šalo.

*Ker nisi bil moj,
da te tako izgubim.
Rada te imam.*

**Eva Debeljak
in Žana Eržen**

NAJLEPŠE BESEDE

Lepa beseda
lepe odnose najde,
vedno in povsod.

Lepa beseda
lepe odnose najde,
ko smo veseli.

Lepa beseda
srce napolni mi, ko
poveš mi jo ti.

Hvala in prosim
res lepi sta besedi,
reci ju vsak dan.

Če ne najdemo
vseh teh najlepših besed,
bodimo tiho.

**Đorđe Dević
in Krištof Pisk**

BREZ ŠOLE NI POČITNIC

Učilnice s stenami modrimi,
zvezki so polni besed,
table z belimi kredami,
jaz pa od mate zadet.

Na stranišču so nekateri skriti,
petučki so opozoril siti,
gaserji niso hoteli priti,
prvčki od soka politični.

Odštevamo dneve, ure do počitnic,
šole smo siti,
učiteljice lepo oblečene
ter učitelji obriti.

Vsak učenec ima pomen,
smo kot zemlja, rastline, živali;
skregani ne bi dolgo živi ostali.

Tudi račun brez števil
bi bil samo + in =.
Hvaležen sem za ljudi,
ki popravijo mojo napako.

**Ko smo se vse to naučili,
brez šole se ne bi počitnic veselili.**

Tina Jereb

Likovni izdelki učencev OŠ Poljane

Barve Debelega rtiča, Lovro Tušek, 5. b

Barve Debelega rtiča, Neža Debeljak, 5. b

Barve Debelega rtiča, Urban Dolenc, 5. a

Barvna kolografija, Ema Klemenčič, 8. a

Barvna kolografija, Ema Kokelj, 8. b

Likovna kompozicija in kontrasti, Nika Justin, 7. a

Likovna kompozicija in kontrasti, Val Krek, 7. a

Likovna kompozicija in kontrasti, Ela Novak, 7. a

Likovna kompozicija in kontrasti,
Jaka Gornik, 7. a

Likovna kompozicija in kontrasti,
Julija Zupanc, 7. a

Likovna kompozicija in kontrasti,
Klara Kržišnik, 7. a

Barvni krog, Karin Zupančič, 6. b

Barvni krog, Alenka Mažgon, 6. a

Barvni krog, Maja Bonča, 6. b

Svet brez lakote, Hana Gornik, 9. b

Svet brez lakote, Lovro Pintar, 9. b

Svet brez lakote, Emin Smajuković, 9. b

Svet brez lakote, Agata Tušek, 4. b

Svet brez lakote, Nik Stanonik, 9. b

Svet brez lakote, Nikola Treven, 9. b

Svetlostni odtenki, Kristina Pisk, 4. a

Svetlostni odtenki, Tine Gornik, 4. b

Toplo-hladni kontrast, Zarja Strel, 5. b

Toplo-hladni kontrast, Kristjan Habjan, 5. b

Zračna perspektiva, Maruša Šubic, 9. b

Toplo-hladni kontrast, Ana Eržen, 5. b

Zračna perspektiva, Veronika Pisk, 9. b

Zračna perspektiva, Leja Arnolj, 9. a

Vrtec Agata v letu 2024

Jožica Maček, pomočnica ravnateljca

V Vrtcu Agata spodbujamo otroke k radovednosti, ki je ena največjih človeških vrlin. Nihče ne ve točno, kako je videti. Ampak ko se pojavi, vse okoli nas postane izjemno zanimivo, saj ti kar naprej postavlja takšna in drugačna vprašanja, na katera moraš najti odgovore. Lahko te »začara« v mestu, gozdu, knjižnici, ob potoku, reki, na igrišču ... pravzaprav vsepovsod. Med različnimi dejavnostmi in izzivi so jo malčki opazili tudi v vrtcu in se podali v izjemni svet tisočerih vprašanj in odgovorov, v katerem jim ni bilo dolgčas.

Kmalu po novem letu nas je narava obdarila s svojimi zakladi. Snega nam je nasulo v enem samem dopoldnevu toliko, da so se ga otroci lahko naužili v polnosti. Poskrbeti je bilo treba za ptice in vrtničkarji so v ptičje krmilnice vestno dodajali semena. Najstarejša skupina otrok je obiskala radio Sora in si ogledala staro mestno jedro Škofje Loke. Medicinska sestra iz Zdravstvenega doma Škofja Loka je za otroke drugega starostnega obdobja pripravila delavnice, na katerih so spoznali različne viruse in bacile in se seznanili s pravilnim umivanjem rok. Zobno preventivna sestra pa je otroke seznanila, kako pomembna je za zobe zdrava prehrana, in z njimi pravilno umivala zobe. Najmlajši otroci so si predstavo *Zajčkov zvonček* že v januarju ogledali v vrtcu.

V mesecu kulture so se vsi otroci drugega starostnega obdobja z avtobusom odpeljali v Lutkovno gledališče Ljubljana na ogled lutkovne predstave *Mojca Pokrajculja*. Najstarejši so se sprehodili čez tromostovje, mimo Prešernovega spomenika, čez Zmajski most in tržnico in občudovali vse te znamenitosti. Sredi meseca so maškare preganjale zimo, čeprav so sončni žarki že dobro ogreli našo dolino. Otroci so spoznali tudi tradicionalno slovensko masko kurenta.

Predšolski otroci so imeli vpis v prvi razred, na kar so bili zelo ponosni. Eno noč so prespali tudi v vrtcu in imeli pižama žur. Zgledno sodelujemo z osnovno šolo. Tokrat so učenci OŠ Poljane za otroke v veliki telovadnici pripravili različne postaje, na katerih so malčki razvijali različne gibalne spretnosti.

Tradicionalno imamo v začetku marca vpis v vrtec, kjer zbiramo vloge za sprejem otrok v vrtec za novo šolsko leto. Letos smo prejeli 68 vlog. Predšolski otroci so odšli na plavanje v kranjski bazen, kjer so skozi igro v vodi usvajali osnovne veščine plavanja. Na gregorjevo, to je na dan, ko se ptički ženijo, so vzgojiteljice pripravile dejavnosti, ki so malčke popeljale na pot reševanja ugank v okolici našega vrtca. Po vsaki rešitvi so prejeli dele za izdelavo ptičkov. Seveda pa jih je na končni postaji pričakalo darilo. Po vrnitvi v vrtec so poiskali še volno, da so lahko izdelali ptičke, s katerimi so okrasili naš vrtec. Dijaki srednje vzgojiteljske šole iz Ajdovščine so otrokom zaigrali predstavo *Gozdni prijatelj*. Predstava je bila kratka, vendar zelo nazorna in poučna. V sklopu projekta *Turizmu pomaga lastna glava* so predšolski otroci obiskali čebelarja Štefana v Srednji vasi in Sirarno Bogataj v Gorenji vasi.

Mesec april je vsako leto naravnan zelo ekološko. Otroci so veliko časa preživel v naravi, predvsem v gozdu, ki nas obdaja. V ponedeljek, 22. aprila 2024, smo tudi v našem vrtcu obeležili dan zemlje. Najprej smo ugotavljali, kaj je sploh naš planet Zemlja, saj je pojem za otroke še zelo abstrakten. Potem so otroci semena medovitih rastlin v obliki bombic odvrgli v zemljo nad igriščem. Prav vsi otroci v vrtcu so z različnimi pravljičami obeležili dan mladinske književnosti. V sklopu projekta *Trajnostna mobilnost* smo preko dejavnosti na temo onesnaževanja izvedli več dejavnosti, se igrali z različnimi vozili, izdelovali plakate, brali zgodbe z ustreznimi temo, imeli dan domače igrače na temo vozil, beležili prihode otrok in reševali delovne liste. Za otroke najzanimivejši pa sta bila »pešbus«, ko so se dva dni, ob sedmih, zbrali na dogovorjenem mestu in se v vrtec odpravili peš, ter kolesarski dan. Izvajali so različne dejavnosti za priznanje mali sonček, med drugim so se otroci vozili s poganjalci ter izvedli še zadnje pohode. Od 21. do 24. maja 2024 smo bili na letovanju v Pacugu. Deležni smo bili gusarske pustolovščine, kjer so otroci izdelovali kape, se naučili novo pesmico, se udeležili športnih iger in iskali skriti zaklad. Ob obali so raziskovali življenje ob morju in v njem. Odpravili smo se na pohod do Strunjana in izlet z ladjico v Piran, kjer smo si ogledali tudi akvarij. Po poročanju staršev so bili otroci nad letovanjem navdušeni. Letovanje je izjemna izkušnja, saj morajo otroci poskrbeti sami zase in za svoje stvari. Ob prijetnem druženju so pridobili veliko novega znanja.

V sredo, 5. junija 2024, nas je že tretje leto zapored obiskala ekipa Radia 1 z Miho Deželakom na čelu. Akcija *Deželak junak*, ki vsako leto s pomočjo dobrodelnosti na morje odpelje otroke iz socialno šibkejših družin, je v polni meri zaživela tudi letos. Skupaj nam je uspelo zbrati zelo veliko sredstev, ki bodo pomagala, da bodo tudi to poletje sproščeno uživali v morskimi dogodivščinah.

Štiri- in petletni otroci so letovali na kmetiji pri Ožbet na Četeni Ravni. Ogledali so si živali v hlevu, molzli krave, obiskal jih je lovec Lado, ki je predstavil divje živali naših gozdov, gospodinja Milena je predstavila pripomočke za peko kruha v krušni peči in demonstrirala mesenje testa za kruh, otroci so jahali kobilu Lili in zakurili so kres. Občutili so, kako toplo je satovje čebel, spoznali so življene čebele in kako je treba skrbeti zanje. Spoznali so kmečke pripomočke, orodja in mlin

Na kmetiji

V adrenalinskem parku

za pridobivanje moke iz žita. Med posameznimi dejavnostmi pa smo si krajšali čas s tekmovanjem s sankami na suhem, prepevanjem pesmi, igranjem družabnih iger, s spuščanjem na ziplinu ter na igrišču z igrali in peskovnikom.

Za zaključek vrtčevskega leta so vzgojiteljice za vse vrtičkarje in njihove starše pripravile predstavo *Veliki skakač*, najstarejši otroci pa so se poslovili od vrtca. Starše so povabili tudi na ogled razstave v okviru projekta *Turizmu pomaga lastna glava* z naslovom *Okusi Poljanske doline*.

Dočakali smo težko pričakovane počitnice. Vrtec je deloval v manjšem obsegu, saj so si zasluženi dopust privoščili otroci in vzgojiteljice. Ob koncu šolskega leta se je poslovila ravnateljica Metka Debeljak. Dobili smo novega ravnatelja Tomaža Langa.

Vsako novo šolsko leto prinese otrokom spremembe. Ker so eno leto starejši, jih pričakajo nove igralnice z višjimi mizami in stoli in z igračami, ki so primerne njihovi starosti. Letos je septembra prvič prestopilo vrtčevski prag 46 otrok. Otroci so se hitro navadili na življenje v vrtcu in sprejeli dnevno rutino. Najstarejšim otrokom se je v telovadnici predstavila smučarska šola. Ogledali so si smučarsko opremo ter jo podrobneje spoznali in poimenovali. Najpogumnejši so lahko opremo tudi oblekli in obuli. Zatem je sledil pravi smučarski trening, ki sta ga vodila trenerja. Skupaj so se dobro ogreli ob pesmi *Cik cak*. Zatem pa se je vsak posameznik preizkusil še v poligonu. Na poligonu so premagovali različne ovire, od sonožnih poskokov, skakanja čez klop do vijuganja slaloma. Otroci so z veseljem sodelovali. Ob koncu je prav vsak dobil še medaljo za opravljen smučarski trening.

V tednu otroka, ki je potekal od 7. do 13. oktobra pod sloganom *Otrok, nepopisan list*, je bilo še posebej pestro in veselo. Učenci so malčkom pripravili različne igre, gasilci so jim predstavili svoja vozila in pripomočke, obiskali so jih dedki in babice, premagovali so ovire v adrenalinskem parku na Starem vrhu in se veliko družili ob igri. Posladkali so se tudi s pečenim in kuhanim kostanjem, ki so ga nabrali v gozdu. Uspešno je bila izvedena evakuacijska vaja, v kateri smo se prepričali, da znamo hitro in varno zapustiti igralnice in se umakniti na prostor, ki je namenjen evakuaciji. Obiskala nas je mamica, ki je po poklicu zdravnica, in predstavila svoje

pripomočke, reševalca iz zdravstvenega doma pa sta pokazala reševalno vozilo. Pri obeh dejavnostih so otroci dejavno sodelovali. Knjižnica Ivana Tavčarja v Poljanah še vedno ni odprla svojih vrat, zato bosta knjižničarki Bernarda in Romana obiskovali malčke v vrtcu in jih razveseljevali z novimi zgodbami in deklamacijami.

Učitelji iz Glasbene šole Škofja Loka so otrokom predstavili svoja glasbila in nanje zaigrali. Otroci so spoznali pihala, trobila, godala, brenkala, tolkala in glasbila s tipkami. Ob spremljavi glasbil so malčki zapeli nekaj pesmi.

Pestro dogajanje je sledilo tudi novembra. V prazni igralnici je zaživela senzorna soba, ki otrokom iz celega vrtca omogoča kar nekaj prijetnih izkušenj in raziskovanj. V njej so se otroci osredotočili na svoja čutila. Dejavnosti, ki so potekale preko igre, so jih spodbudile, da so se zavedali pomembnosti zdravja. Predšolski otroci so obiskali policijsko postajo v Škofji Loki in spoznali delo policistov, njihova vozila in prostore. Projekt *Teden slovenske hrane* je potekal od 11. do 17. novembra in otroci so vsak dan imeli na jedilniku po večini slovenska živila. Osrednji dogodek je bil *Tradicionalni slovenski zajtrk* pod sloganom *Tradicionalni slovenski zajtrk – moj najzajtrk!*, ki je že tradicionalno potekal tretji petek v mesecu novembru. Za zajtrk so kuharice pripravile zdrava lokalna živila: domač kruh, med, mleko, maslo in jabolka. Kmečke žene so otrokom predstavile stare domače jedi, čebelar jim je pokazal čebelje pridelke in pripomočke za delo s čebelami. Otroci so z zanimanjem opazovali dogodke, ki so bili pripravljani zanje, in uživali v domači hrani. Otroke radovednost žene tudi v spoznavanje drugačnosti in različnosti.

November se je hitro odvrtnel in prišel je najbolj čaroben in iskričev mesec v letu. Otroci so skupaj z vzgojiteljicami izdelali okraske in z njimi okrasili smrečico ter prižgali lučke. Za svoje družine so ustvarjali voščilnice. Bilo je veliko medsebojnega druženja ob igri, prepevanja prazničnih pesmi in poslušanja pravljic. Organizirali smo dobrodelni sejem, na katerem smo zbirali sredstva za šolski sklad. Tudi letos smo nestrpnost pričakovali obisk dedka Mraza. Otroci so mu zapeli nekaj pesmi in se razveselili igrač, ki jih je prinesel s seboj.

V letu 2025 vsem krajanom želim veliko zdravja, miru in ljubezni. V želji, da v sebi vedno iščete radovednost in otroško radoživost.

Novoletni strip

Avtor: Iztok Sitar, Pegi

Uredniški odbor glasila Vaščan je prejel priznanje Občine Gorenja vas - Poljane za 50-letno prostovoljno raziskovanje in beleženje zgodovine Krajevne skupnosti Poljane.

Glasilo Vaščan je financirano iz sredstev Občine Gorenja vas - Poljane in Krajevne skupnosti Poljane.

